22
ANUL VIII
Nr. 22 (380), 3–9 iunie 1997

CEZAR BALTAG IN MEMORIAM

pag. 14–15

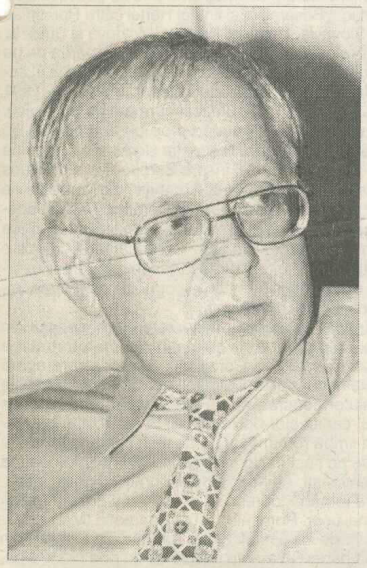

Interviu cu VICTOR BABIUC ministrul Apărării

pag. 6–7

SUPLIMENT GRATUIT

Telecomunicaţii în Europa de Est şi CSI

CEU

Cîinii vagabonzi

pag. 8

ANDREI CORNEA

Tîrgu-Mureş, după 7 ani

Puterea actuală – reprezentată rezumativ prin tandemul Emil Constantinescu-Victor Ciorbea – ar putea fi învinuită de multe: că n-a respectat „Contractul cu România", că a consmţit prea uşor la închiderea unor industrii (aşa cum susţine moţiunea de cenzură depusă de opoziţie) sau că, dimpotrivă, a cedat prea uşor presiunii sindicale (aşa cum susţin unii analişti politici mai radical-reformişti, dar şi cum, recent, a afirmat chiar Partidul Democrat); că a impus unele taxe noi, că a liberalizat prea brutal preţurile, că are numeroase incoerenţe, că a aplicat „algoritmul" în chip automat la repartizarea slujbelor în administraţie, consimţind uneori la politicianism în defavoarea calităţii oamenilor, că stăpîneşte cu dificultate tehnicile explicării şi ale adresării către opinia publică (reproş valabil mai cu seamă pentru premier), că a utilizat prea insistent ordonanţa de urgenţă, în defavoarea unui proces legislativ normal, etc. Dintre aceste reproşuri, sau altele care s-ar mai putea aduce, unele sînt poate exagerate, altele sînt însă cu siguranţă juste, altele rezonabile, altele se pot discuta cu diferite argumente pro şi contra.

Ceea ce, cred eu, nu se mai poate pune în discuţie este meritul acestei guvernări de a fi dat substanţă reală edificiului reconcilierii cu Ungaria, dar şi cu Ucraina şi, în general, de a fi rupt radical *tradiţia unui naţionalism românesc de stat*, care data nu numai de la fosta guvernare, sau de la Ceauşescu, dar avea rădăcini vechi, antebelice.

Totuşi, se va zice, cel puţin Tratatul cu Ungaria a fost semnat de fostul preşedinte Ion Iliescu. Adevărat: numai că e greu de crezut că, dacă nu ar fi avut loc schimbarea de putere din iarnă, el ar fi rămas altfel decît mai mult sau mai puţin formal. Căci ce altceva se poate înţelege atunci cînd moţiunea de cenzură PDSR-PUNR-PRM susţine că guvernul Ciorbea *„cedează în mod sistematic şi iresponsabil presiunilor autonomiste şi separatiste, practicînd tranzacţii politicianiste ce pun în pericol chiar unitatea statului român"*? Evident, referinţa este la participarea UDMR la guvernare şi la amendamentele la Legea învăţămîntului şi la cea a administraţiei locale, fără de care Tratatul ar fi rămas o gesticulaţie diplomatică sterilă.

Să ne amintim: în martie 1990, pe cînd Ion Iliescu era preşedintele CPUN, în urma confruntărilor violente de la Tîrgu-Mureş, România părea să deschidă, chiar înaintea lugoslaviei, seria neagră a conflictelor interetnice din spaţiul est-european. Cele mai sumbre scenarii erau atunci posibile şi, dacă totuşi violenţa a rămas ţinută sub control, naţionalismul de stat şi diabolizarea minorităţilor (naţionale, dar şi politice sau culturale) au constituit, fără întrerupere ani de zile, axa principală a politicii FSN, FDSN şi PDSR, a lui Ion Iliescu personal şi a aliaţilor săi, de atunci şi de acum, PUNR şi PRM. A rezultat această politică mai mult din convingerile intime ale guvernanţilor de atunci, ori a fost ea o enormă diversiune, destinată, în fond, să frîneze indefinit democratizarea societăţii româneşti şi alternanţa la putere, ori ambele laolaltă – e lipsit pînă la urmă de importanţă.

Şi iată: în mai 1997, vizita preşedintelui ungur, Árpád Göncz, la Tîrgu-Mureş a arătat, printr-un simbol tangibil, că această nefericită politică aparţine, astăzi, unui trecut (sper) închis şi ferecat. Cu participarea UDMR la guvernare, cu amendamentele în favoarea minorităţilor naţionale la Legea învăţămîntului şi la Legea administraţiei locale, România a devenit, dintr-un subiect de îngrijorare internaţională, un exemplu pozitiv pentru rezolvarea problemelor naţionale, citat ca atare în cadrul unor reuniuni internaţionale. Acel *„thank you, Sir"*, adresat de preşedintele Bill Clinton preşedintelui Emil Constantinescu la reuniunea de la Haga, exprimă eliberarea comunităţii politice occidentale de o serioasă îngrijorare cu privire la naţionalismul din România, îngrijorare stimulată încontinuu de fosta putere de-a lungul a opt ani. Dar – vor spune poate scepticii – nu-i şi ceva oportunism în noua politică românească, ţinînd seama de graba noastră de a fi admişi în NATO? Chiar dacă da, într-o anumită măsură, ce l-ar fi împiedicat pe fostul preşedinte Ion Iliescu să fie şi el la fel de oportunist în urmă cu unu, cu doi sau cu şapte ani? Cît de dezirabil ar fi fost pe atunci chiar un atare oportunism!

Să conchidem că s-a schimbat ceva cu adevărat în politica românească în „chestiunea naţională". O atestă, fireşte, noile relaţii cu Ungaria, cu minoritatea maghiară, Tratatul cu Ucraina, dar şi începutul retrocedării bunurilor comunităţii evreieşti, ce va fi cu siguranţă urmată de retrocedarea bunurilor aparţinînd şi altor comunităţi etnice sau religioase, confiscate. Indiferent de meandrele complicate ale reformei economice, indiferent chiar dacă vom fi sau nu admişi în NATO, în iulie la Madrid, România a realizat în aceste luni ceva care are şansa istoriei autentice.

Aerul, sau măcar un anumit aer, a devenit mai respirabil. Dacă nu credeţi, alăturaţi mental imaginea recentă a preşedintelui Árpád Göncz, emoţionat, aflat la Tîrgu-Mureş alături de preşedintele Emil Constantinescu, imaginii vechi de şapte ani a cetelor de români şi unguri care, în aceeaşi piaţă a aceluiaşi oraş, se loveau, se omorau, se alungau unii pe alţii cu sete, cu ură, cu înverşunare... Şi cînd mai şi citeşti că fostul preşedinte Ion Iliescu, responsabilul principal pentru politica naţionalismului de stat de pînă în 1997, încă se miră, fals naiv, că şeful statului ungar nu a vizitat România timp de şapte ani, percepi poate mai adecvat mizeria politică şi ideologică pe care tocmai am lăsat-o în urmă!

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL • ANUL VIII • 24 pagini • 1.000 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Mult stimată doamnă redactor-şef,

Vă trimitem alăturată copia unei scrisori (de 2 pagini) adresată domnului preşedinte al României – prof. dr. Emil Constantinescu, cu sugestia (şi rugămintea) de a găzdui acest text în p. 2 – Curier „22" („Scrisori – Opinii – Drept la replică") a prestigioasei dv. reviste, dacă veţi considera oportun acest lucru. Este adevărat că abordăm o temă cam generală – aceea a responsabilităţilor ce revin intelectualilor (şi a atitudinilor pasive, dacă nu chiar oportuniste ale unora din aceştia) în această dificilă perioadă în care România îşi caută drumul spre normalitate, spre valorile democraţiei autentice. Credem, totuşi, că ea este o temă de actualitate tocmai datorită dificultăţilor pe care le avem de depăşit.

Trimitem această scrisoare, tot astăzi, domnului preşedinte. Dv. urmează să apreciaţi dacă ea merită să fie publicată şi ca scrisoare deschisă.

Menţionăm (dar ***nu*** *spre a vă cîştiga bunăvoinţa) că citim şi* ***apreciem în mod deosebit revista „22"****, încă de la apariţia sa, în 1990, drept cea mai prestigioasă revistă românească de analiză politică, socială, culturală şi morală.*

Cu mult respect şi urări de noi succese în atît de necesara dv. activitate publicistică, ai dv.

prof. dr. Adrian Corduneanu
conf. dr. Alex. Cărăuşu
Solidaritatea Universitară – Iaşi

Excelenţei Sale
Domnului prof. dr. Emil Constantinescu
Preşedintele României

Stimate domnule preşedinte,

Vi se adresază două cadre didactice la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi" din Iaşi. Poate că iniţiativa noastră de a vă scrie vi se va părea deplasată sau nu întru totul justificată. Vom încerca să ne explicăm şi să arătăm de ce am socotit totuşi necesar să o facem, chiar cu riscul de a abuza de timpul dv. Sperăm totuşi că ne veţi scuza îndrăzneala, cu atît mai mult cu cît vă apreciem deschiderea şi disponibilitatea de a cunoaşte opinii din cele mai diverse.

Această scrisoare vine din partea a doi intelectuali ieşeni, dar fără pretenţia de a vorbi în numele tuturor acestora (poate a unora din ei doar, care ne împărtăşesc idei şi preocupări). Opinii ca ale noastre poate aţi auzit sau citit şi pînă acum; noi – în nici un caz – nu vrem să vă dăm sfaturi. Cînd citim ce pot scrie unii „analişti", „intelectuali" sau „moralişti", în publicaţii considerate serioase, simţim că este oportun să ne exprimăm şi noi cîteva puncte de vedere care sperăm să fie, totuşi, împărtăşite de majoritatea oamenilor cu adevărat responsabili. Noi am apreciat întotdeauna că cineva *nu poate fi considerat cu adevărat intelectual dacă nu este un exemplu demn de urmat de către semenii săi*, dacă nu înţelege că rolul său nu se poate reduce la a transmite mecanic nişte cunoştinţe (uneori doar „învăţături"), că nu se poate preface că este „apolitic"; cu atît mai mult repudiem pe cei care ezită a se desprinde de tenebrele trecutului comunist, găsindu-i acestuia justificări şi „părţi bune"... Unii stau pe margine şi o fac pe moraliştii, dînd sfaturi şi pretinzînd că nimic nu merge cum trebuie, ba chiar că *„era mai bine înainte"*! Constatăm asemenea atitudini şi la oameni (unii consideraţi ca reprezentativi pentru profesiunea lor) de la care ne-am fi aşteptat cel mai puţin la aşa ceva. Alţii, din cei mai valoroşi, pretind că au activat suficient, că de acum nu mai este aproape nimic de făcut şi ar fi cazul să se şi odihnească, după ce în alegerile din noiembrie '96 au cîştigat forţele democratice; odată democraţia istalată în viaţa noastră socială şi politică, totul va veni de la sine, ei au luptat prea mult şi *„este acum cazul acum să se ocupe şi de lucruri serioase"*. Este trist cînd vedem astfel de *demisii*, în timp ce oamenii vechiului regim aşteaptă la cotitură ca să-şi ia revanşa.

Noi înţelegem foarte bine cît de greu este să lupţi cu astfel de mentalităţi şi tocmai de aceea vă rugăm din suflet să nu vă lăsaţi cuprins de descurajare şi să aveţi mereu în faţa ochilor exemplele luminoase ale adevăraţilor intelectuali şi oameni politici din trecutul nostru istoric, care au trăit şi au militat mai-binele ţării în condiţii poate la fel de grele ca cele de astăzi. Durerea dv. după alegerile din 1992, cînd *au învins forţele trecutului*, a fost şi durerea noastră personală. Ţăria şi perseverenţa de care aţi dat şi daţi dovadă ne dă speranţe pentru viitor.

Înţelegem tristeţea dv. cînd vedeţi că unii intelectuali de vază, în loc să se afle în prima linie a luptei pentru democraţie şi pentru reconstruirea unui sistem normal de valori, în fond în prima linie a luptei pentru *luminarea poporului*, despică firul în patru, au *„probleme de conştiinţă"* sau – poate mai curînd – mici orgolii şi veleităţi, vă mai adresează şi mesaje indignate privind presupuse intenţii ale dv. de a le impune anumite lucruri (îţi vine să şi rizi cînd te gîndeşti la ce era în „epoca de aur"), creează tot soiul de partide – uneori prin divizarea celor deja existente –, caută nod în papură noului guvern şi nu mai pot dormi de grija ca democraţia să nu se ducă de rîpă datorită noilor funcţionari care – nu-i aşa? – *„sînt mai răi decît cei ai regimului Iliescu"*!... Evident, noi avem încredere în acei intelectuali de la care se poate spera o atitudine demnă şi responsabilă, dar în rîndurile de mai sus ne-am referit la cei (din păcate, nu foarte puţini) care – chiar dacă ar vrea – nu se vor putea niciodată dezbăra de mentalităţile bolşevice sau, cum ar spune istoricul D.A. Lăzărescu, *de modul de gîndire asiatic*.

Sperăm că bunul simţ şi înţelepciunea vor triumfa în cele din urmă, oamenii politici democraţi şi conştienţi vor înţelege că locul lor este în Convenţia Democrată Română, disputele sterile vor înceta şi – treptat – ţara noastră va reveni la normal şi îşi va ocupa locul pe care îl merită printre naţiunile civilizate ale Europei.

Dacă totuşi ne-aţi permite o rugăminte, poate că ar fi bine ca – atunci cînd apar dispute inoportune şi de natură mai curînd subiectivă, pe plan local (ca, de exemplu, la Iaşi, între conducerea judeţului şi unii parlamentari ai PNŢCD pe de o parte, şi primarul Iaşului pe de alta) – dv. să puteţi interveni pentru ca cei implicaţi în astfel de dispute, ruşinîndu-se, să se abţină cel puţin de a se da în spectacol în public, dacă nu pot găsi o cale rezonabilă de conciliere, spre a nu compromite imaginea celor ce susţin valorile democraţiei.

prof. dr. Adrian Corduneanu
conf. dr. Alexandru Cărăuşu
Solidaritatea Universitară – Iaşi, 17 mai 1997

Un grup de români din exil publicau recent (revista *„22"* nr. 18, 6–12 mai 1997) o scrisoare plină de reproşuri la adresa presupusei uşurinţe cu care România se pregăteşte să semneze tratatul de bază cu Ucraina. Scrisoarea este plină de date istorice, menite să demonstreze dreptul României asupra teritoriilor răpite de Uniunea Sovietică în urma Pactului Ribbentrop-Molotov. Nu mă îndoiesc de bunele intenţii ale semnatarilor scrisorii. Realitatea este însă cu totul alta.

Tratate de genul celui care ar urma să fie semnat de Bucureşti şi Kiev au fost semnate peste tot în Europa. Franţa şi Germania şi-au rezolvat diferendul legat de Alsacia şi Lorena, Italia şi Austria cel legat de Tirol–Alto Adige, Germania cu Cehia şi Polonia, Italia cu Slovenia ş.a.m.d. Europa de azi nu mai e cea din 1940 sau 1947 sau chiar din 1989. Ce s-ar întîmpla dacă Ucraina ar admite (prin absurd) să cedeze nordul Bucovinei (nu Bucovina de Nord, domnilor, Bucovina e una singură, Stalin a tăiat-o în două cu creionul roşu şi românii bucovineni sînt extrem de iritaţi cînd aud de „Bucovina de Nord"), sudul Basarabiei şi ţinutul Herţei către România. Imediat Slovacia, Ungaria, Polonia, Moldova şi Rusia ar veni cu pretenţii teritoriale şi Ucraina ar dispărea de pe faţa pămîntului, pentru că ea n-a existat niciodată în actualele frontiere, ca stat independent, înainte de 1991 (o firavă tentativă în 1918 a fost curmată de bolşevici). Occidentul nu vrea să audă (şi pe bună dreptate) de modificările de frontiere. Dispariţia Ucrainei ar însemna de fapt înaintarea Rusiei înspre Europa. Nu e de-ajuns că Belarusul e pe cale de-a fi înghiţit? Se vorbeşte de deznaţionalizarea românilor din Ucraina. Perfect adevărat. Dar despre dezucrainizarea populaţiei majoritare se spune prea puţin. Ucraina încearcă să-şi creeze o identitate faţă de gigantul de la răsărit şi pretenţiile teritoriale nu fac decît să întărîte populaţia majoritară împotriva minorităţii româneşti.

Şi fiindcă am ajuns la minoritatea românească din Ucraina, cred că ar fi de salutat includerea în tratat a Recomandării 1201 a Consiliului Europei, care apără drepturile minorităţilor. Românii din Ucraina au nevoie de un ajutor concret, nu de demagogie trîmbiţată din confortul capitalelor occidentale. Ei au nevoie de manuale în limba română, şi nu de fituici ultranaţionaliste introduse pe şest în Ucraina de indivizi nu întotdeauna bine intenţionaţi. Au nevoie de tipografii cu grafie latină, literatură română, doresc să poată trece graniţa în România mai uşor. Românii din Transcarpatia (Maramureşul istoric, de care mulţi dintre românii din exil sau din România habar nu au) au nevoie de un pod peste Tisa, ca să treacă în sudul Maramureşului de pe teritoriul României. Cum o să accepte Ucraina Universitate în limba română la Cernăuţi, dacă România nu îi recunoaşte graniţele? În sudul Basarabiei, majoritatea românofonilor se consideră moldoveni şi privesc către Chişinău pentru ajutor. Nu este aceasta o realitate care trebuie luată în considerare? Şi apropo, cum rămîne cu drepturile ucrainenilor (puţini, e drept) din România? Există vreo şcoală ucraineană în România, aşa cum există peste 100 de şcoli româneşti în Ucraina? Nu cumva desfiinţarea şcolilor ucrainene în anii '20 în Bucovina este un lucru care este trecut sub tăcere azi în România?

Aşa încît semnarea şi ratificarea cît mai rapidă a tratatului româno-ucrainean este în folosul României şi al românofonilor din Ucraina.

Filip Antonio
Londra, mai 1997

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA „22"

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **8.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **54%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti*. Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

RODICA PALADE

Despre proprietatea privată

De o bună bucată de timp, discuţia care nu conteneşte să anime *pro şi contra* spiritele politicienilor şi ale analiştilor politici este cea purtată în jurul *Legii fondului funciar* şi a *Legii caselor naţionalizate*. Să se retrocedeze (de vreme ce nu avem încotro), spun unii, dar **cu măsură**, în aşa fel încît doctrina noastră egalitaristă să nu fie pusă în cauză. Şi, mai ales, cei cîţiva dintre noi să nu pierdem privilegiul de a locui chiar într-o casă naţionalizată. Alţii nu ezită să proclame principiul *restitutio in integrum*, nu doar ca modalitate de a repara nedreptăţi, ci şi ca recunoaştere a dreptului de proprietate, ca drept fundamental.

Este, în fond, o discuţie-test în care preopinenţii îşi revelă atitudinea faţă de proprietatea privată, ca element de bază în economia de piaţă, economie al cărei proiect real se conturează în România abia acum.

Vreme de 7 ani, autorităţile regimului Iliescu au exclus ca punct de pornire în tratarea proprietăţii private (vezi şi textul confuz al Constituţiei) retrocedarea bunurilor confiscate de comunişti, preferînd, în schimb, încurajarea unei clientele securiste şi de partid care, prin fraudă, a agonisit într-un timp scurt, adevărate averi.

La insistenţele opoziţiei de atunci, în special ale PNŢCD, a fost elaborată, în 1991, *Legea fondului funciar*, dar într-o manieră care a aruncat în vrajbă nu numai membrii unei colectivităţi, ci şi pe ai aceleiaşi familii. În tribunale, în toţi aceşti ani, peste 70% din cauzele aflate pe rol au privit litigii legate de pămînt.

În chestiunea caselor naţionalizate, autorităţile (mai toate locuind în astfel de imobile confiscate în timpul comunismului) s-au îngrijit să-i învrăjbească pe chiriaşi şi proprietari, întîrziind pînă în 1995 tranşarea problemei, prin promovarea unei legi şi aşa dificil de pus în aplicare. În plus, regimul Iliescu l-a lăsat moştenire pe procurorul general Nicolae Cochinescu, însărcinat cu emiterea recursurilor în anulare pentru imobilele obţinute de proprietari prin hotărîri judecătoreşti.

Aşa se face că, prin tergiversare şi defectuoasă legislaţie – şi nu prin ajungerea ţărăniştilor la putere, cum greşit afirmă unii politicieni şi comentatori – problema pămîntului şi a caselor naţionalizate a devenit o problemă politică. Celor care deplîng (ipocrit) acest fapt, aducînd în discuţie celelalte foste ţări comuniste, unde casele şi pămînturile furate în numele democraţiei populare nu au constituit subiect politic, trebuie să le reamintim că regimurile instalate acolo după 1989 au reprezentat o ruptură (şi nu o continuitate, ca la noi), iar chestiunea restituirii proprietăţilor a fost rezolvată cu prioritate.

De ce şi mai ales cine îi numeşte astăzi pe ţărăniştii – adepţii principiului *restitutio in integrum* – *„fundamentalişti, dornici să-i aducă pe moşieri"* şi *„oameni cu faţa întoarsă spre trecut"*? Oare nu sînt tocmai cei, şi ei întorşi cu faţa spre trecut, evident, spre cel comunist, fie vechi participanţi la naţionalizare şi colectivizare, fie succesorii lor mai tineri, care profită de o bună locuinţă (naţionalizată) într-un cartier select?

Pe fondul acestor dispute, a intervenit Recomandarea Consiliului Europei care a însoţit decizia, luată luna trecută la Strasbourg, de ridicare a monitorizării României: alături de modificarea Codului penal şi a *Legii de organizare judecătorească*, se recomandă modificarea *Legii 18/91* (a pămîntului) şi a *Legii 112/95* (a imobilelor naţionalizate), în sensul rezolvării în chestiunea *„bunurilor imobiliare confiscate sau expropriate, cu prioritate bisericilor, deţinuţilor politici sau anumitor comunităţi, respectînd principiul restituirii* ***în integrum*** *sau, acolo unde nu se poate, al unei despăgubiri echitabile, cu garantarea liberului acces al petiţionarului la tribunal"*.

Ridicarea monitorizării României a fost percepută de către toţi politicienii (ai puterii, ca şi ai opoziţiei) ca un succes al ţării noastre pe calea reformelor şi a dezvoltării democraţiei, succes ce netezeşte calea spre integrarea noastră euro-atlantică. Întrucît am asistat la Sesiunea Parlamentară a CE, pot confirma că, pe parcursul discuţiilor privind Raportul în urma căruia s-a decis ridicarea monitorizării, cît şi al adoptării Recomandării, nu am auzit nici un comentariu din partea vreunui parlamentar român la Strasbourg, referitor la principiul *restitutio in integrum*. Recomandarea respectivă a devenit însă la Bucureşti „interpretabilă", *„doar o recomandare pe care nu sîntem obligaţi s-o respectăm, pentru că nici alte ţări nu respectă recomandările CE"* ş.a.m.d. Cu alte cuvinte, practica dublului limbaj (una spunem organismelor internaţionale şi alta facem) a funcţionat, surprinzător, şi în cazul unui parlamentar tînăr şi mobil ca d-l Radu Berceanu.

Numai că, în cursul Adunării Parlamentare care a avut loc în premieră la Bucureşti, săptămîna trecută, reprezentanţii Consiliului Europei au ţinut să reafirme cu fermitate conţinutul Recomandării de la Strasbourg. Leni Fischer, preşedinta APCE, a declarat răspicat în cursul unei conferinţe de presă: *„România este cea care a decis că doreşte să fie membră a Consiliului Europei – care este o mare familie şi are anumite reguli – drept pentru care consider că ţara dumneavoastră trebuie să respecte aceste reguli şi reglementări ale Consiliului"*.

Intervenţia de mai sus a fost urmată de o declaraţie a premierului Victor Ciorbea în întîlnirea cu Daniel Tarscys, secretarul general al CE: *„actele normative vor fi în concordanţă cu principiile CE şi cu situaţia din alte ţări foste comuniste. Principiul* restitutio in integrum *s-a aplicat în unele ţări, dar în moduri diferite, vizînd restituirea proprietăţilor confiscate în trecut (terenuri, imobile, biserici), ajungîndu-se la despăgubiri, atunci cînd restituirea în natură nu este posibilă"*.

Urmare a acestor declaraţii, s-au şi făcut auzite voci care nu s-au sfiit să repete binecunoscutul slogan ceauşist cu „amestecul în treburile interne" (deşi doamna Leni Fischer precizase tranşant că *„România este cea care a decis că doreşte să fie membră a CE"*), care n-ar însemna în fapt decît apă la moara *„ţărăniştilor fundamentalişti"* care vor să aducă moşierii şi să-i transforme pe bieţii români în şerbi!

O ingerinţă? Nicidecum. Prin această Recomandare, Consiliul Europei doreşte să sprijine ţara noastră: reaşezarea proprietăţii private în drepturile ei constituie garanţia unei societăţi care urmează să se dezvolte într-o deplină normalitate. Ca şi în alte împrejurări, CE şi-a oferit sprijinul, prin trimiterea unor experţi care să studieze încîlcitele iţe ale posibilităţilor de a oferi o reparaţie reală cetăţenilor – proprietari şi chiriaşi –, toţi victime ale comunismului. Sigur că o bună chibzuinţă este necesară: nu modifici legea funciară înainte de a şti cît pămînt există şi nu evacuezi înainte de decizia instanţei. Dar, de la această dreaptă cumpănire şi pînă la negarea principiului însuşi este o cale care separă două lumi.

Să nu uităm că o dictatură ca cea din Spania (unde totuşi proprietatea privată nu a fost atinsă) a revenit uşor la normalitate, pe cînd ţările ieşite din totalitarism (unde proprietatea privată a fost confiscată), cu toate eforturile lor, se confruntă cu (încă) foarte serioase probleme.

• Săptămîna politică pe scurt •

Luni 26 mai

• Guvernul îşi asumă răspunderea reformei

Într-o scrisoare adresată Camerelor parlamentare, Guvernul Ciorbea – în temeiul art. 113 din Constituţie – anunţă că a hotărît să-şi angajeze răspunderea în faţa Parlamentului, asumîndu-şi întreaga responsabilitate pentru Programul de măsuri privind reforma globală a societăţii româneşti.

• Costin Georgescu învestit director SRI

Prin vot secret, Camerele reunite ale Parlamentului l-au învestit pe deputatul PNL Costin Georgescu, în funcţia de director al SRI. Parlamentarii i-au cerut noului demnitar să eficientizeze instituţia şi să elimine implicarea SRI în activităţi politice.

Marţi 27 mai

• Premierul Victor Ciorbea despre stadiul reformei

Într-o conferinţă de presă, premierul Victor Ciorbea a apreciat că executivul a îndeplinit în mare programul de reformă asumat prin „Contractul cu România". Astfel, guvernul a adoptat 487 acte normative, inflaţia a fost redusă substanţial, FPS a privatizat 636 societăţi comerciale, iar investiţiile străine au ajuns la aproape 2,5 miliarde dolari.

• Republicanii sprijină integrarea

Vicepreşedintele Adunării Atlanticului de Nord, liderul republican Gerald Solomon, a comunicat Guvernului României mesajul republicanilor americani care sprijină aderarea României în primul val al NATO.

• Preşedintele ungar în Transilvania

În a doua zi a vizitei sale în România, preşedintele Ungariei, Árpád Göncz, a vizitat Clujul şi Tîrgu-Mureş, oraşe transilvane cu importante comunităţi maghiare. Primit cu simpatie, şeful statului ungar a remarcat bunele relaţii bilaterale şi a declarat că doreşte să regăsească România în marea familie europeană.

• O nouă moţiune respinsă

A patra moţiune simplă a opoziţiei, vizînd concedierile preconizate de către Guvern în justiţie, sănătate, învăţămînt şi agricultură, a fost respinsă în Camera Deputaţilor cu 162 de voturi împotrivă şi 110 pentru.

Miercuri 28 mai

• România va aplica „restitutio in integrum"

Premierul Victor Ciorbea a declarat, în cadrul lucrărilor sesiunii de primăvară a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, că România se angajează să respecte toate prevederile Consiliului Europei privind retrocedarea proprietăţilor abuziv confiscate de către regimul comunist.

• PD îşi asumă distanţarea de coaliţie

Grupurile parlamentare ale PD au decis să înceapă să se distanţeze de partenerii de coaliţie, atunci cînd legile care vor veni pentru dezbatere în Parlament sînt considerate superficial întocmite sau cînd se abat de la linia generală convenită între parteneri.

Joi 29 mai

• Ridicarea imunităţii, respinsă

Cu 163 de voturi împotrivă şi doar 80 pentru, deputaţii au respins cererea ministrului Justiţiei de ridicare a imunităţii parlamentare a peuneristului Nicolae Bud. Deputatul PUNR a fost acuzat că a făcut trafic cu paşapoarte de serviciu.

• S-a depus prima moţiune de cenzură

Opoziţia parlamentară a depus la Birourile Permanente ale Camerelor prima moţiune de cenzură împotriva guvernului Ciorbea. Iniţiatorii acuză executivul de incapacitatea de a guverna ţara, de nepăsare şi neglijenţă faţă de nevoile cetăţenilor, de restaurare în economie şi în viaţa politico-socială.

Vineri 30 mai

• Adrian Severin scrie doamnei Madeleine Albright

Ministrul român de Externe, Adrian Severin, i-a adresat secretarului de stat american Madeleine Albright, „invitaţia clară" de a trimite un mesager care să constate că România respectă „principiile formulate de NATO sau de Statele Unite". Adrian Severin a spus că punctul de vedere american, conform căruia un număr prea mare de state ce ar adera la NATO ar duce la slăbirea Alianţei, nu este unul definitiv.

• Dosarul Corneliu Vadim Tudor la Parchet

Dosarul senatorului PRM Corneliu Vadim Tudor, în care acesta e acuzat de calomnie, va pleca în cel mai scurt timp de la Ministerul Justiţiei la Parchetul General. Dosarul a întîrziat atît de mult datorită circuitului administrativ greoi, au arătat surse din Ministerul Justiţiei.

Sîmbătă 31 mai

• Întîlnire a miniştrilor PD

Întruniţi la Piteşti, miniştrii PD au prezentat un raport privind primele şase luni de guvernare. Deşi au apreciat că actuala coaliţie este cea mai bună variantă de guvernare a ţării, liderii PD au criticat „lentoarea" cu care înaintează reforma şi unele puncte de divergenţă la nivel decizional din cadrul coaliţiei.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Precizare

În masa rotundă „Reforma învăţămîntului şi traseele ei actuale", din nr. 21 al revistei „22" paginile 11 şi 12, punctul de vedere al ministrului Învăţămîntului, Virgil Petrescu, a fost greşit consemnat. El este următorul:

1) Pagina 10, coloana din mijloc, rîndul 11 de jos: *„Deşi în lege* (Legea învăţămîntului) *se specifică că în România învăţămîntul este deschis, ruta profesional-vocaţională în continuarea învăţămîntului obligatoriu este în prezent o rută închisă"*.

2) Pagina 10, coloana a treia, rîndul 8 de sus: *„Atît examenul de capacitate, cît şi bacalaureatul vor fi examene naţionale (organizate la nivel naţional) după criterii unice (pe ţară) care într-un viitor să permită ca accesul în învăţămîntul liceal, respectiv universitar sau postliceal, să se bazeze pe acestea"*.

3) pagina 10, coloana 3, rîndul 28 de sus: *„HER – Higher Education Reform (reforma învăţămîntului superior"*.

ILIE ŞERBĂNESCU

Cînd nu dispui de ceea ce ai în mînă!

Potrivit aprecierilor premierului Victor Ciorbea, din recenta sa conferinţă de presă, rezerva valutară a ţării a crescut începînd din luna februarie cu circa 1 miliard de dolari, pe seama cumpărărilor de la populaţie (265 milioane de dolari), a intrărilor de investiţii străine directe (315 milioane dolari) şi de investiţii străine de portofoliu (adică achiziţii de acţiuni la companii româneşti în valoare de 150 de milioane de dolari), restul de circa 300 milioane dolari rezultînd din repatrieri de valută din străinătate. Rezerva valutară ar urma să sporească la circa 2 miliarde de dolari la mijlocul anului, prin intrările de fonduri în contul creditelor negociate cu organismele financiare internaţionale, precum şi cu Uniunea Europeană.

În tandem cu creşterea rezervei valutare, leul, după prăbuşirea dramatică de la începutul anului, s-a redresat şi cunoaşte, de circa trei luni, un curs relativ stabilizat.

Exporturile nu cresc, producţia pe stoc continuă

S-ar zice deci că e numai de bine! Mai ales că, în primele luni ale anului, producţia industrială nu a dat semne de restrîngere. De la aceasta, de fapt, încep însă îndoielile şi îngrijorările. De o creştere a cererii interne, în condiţiile corecţiilor abrupte şi de amplitudine în preţuri şi în cursul de schimb, nu a putut fi vorba. Dimpotrivă, consumul intern – atît cel asigurat din producţie internă, cît şi cel acoperit prin import – a scăzut, tocmai din cauza corecţiilor de preţuri şi de curs valutar. Faptul însă că nici exporturile nu au crescut constituie obiectul celei mai acute preocupări. Aceasta înseamnă că producţia pe stoc a continuat, în ciuda restructurărilor despre care se vorbeşte, şi – ceea ce este cel mai grav – că exporturile nu mai pot fi ajutate de un curs valutar avantajos, fiind plafonate de fapt de oferta posibilă a economiei româneşti. După ce leul a fost substanţial supraevaluat, prin menţinerea administrativă în chingă a cursului în scopuri politice şi electorale, se credea că exporturile, pînă atunci descurajate în condiţiile arătate, vor fi propulsate de îndată ce leul, lăsat liber, îşi va înceta supraevaluarea făcînd remuneratorii, prin devalorizare, încasările valutare din exporturi. Că devalorizarea leului nu a atras majorarea sperată a exporturilor dovedeşte încă o dată că România, dacă nu îşi schimbă industria, şi deci oferta de export, nu poate conta pe nici un fel de sporire semnificativă a livrărilor pe pieţele externe, deci pe nici o posibilitate de ieşire din cercul vicios în care se află.

Inflaţia copleşitoare

Încă şi mai îngrijorătoare este continuarea, la cote fără precedent, a inflaţiei în această perioadă. Deja, doar pe primele cinci luni, s-a depăşit cuantumul inflaţiei proiectate iniţial de guvern pentru ansamblul anului în curs: peste 100%, faţă de 90%. Inflaţia pe martie a depăşit 30%, ceea ce în rată anualizată înseamnă peste 2.000%. Dar şi mai preocupant este faptul că, după şocul din martie – care a putut fi pus pe seama corecţiilor de preţuri ca replică la dezechilibrele acumulate anterior –, inflaţia nu a scăzut liniştitor, ci s-a menţinut la aproape 7% în aprilie şi la 6% în mai (potrivit estimaţiilor primului-ministru), ceea ce echivalează cu rate anualizate de peste 120% şi, respectiv, 100%.

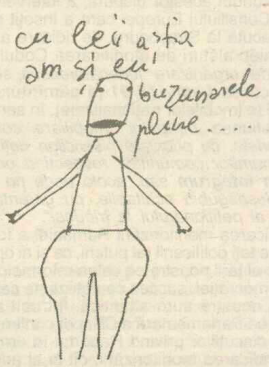

Inflaţia a fost de o atît de mare amplitudine încît a anihilat practic efectele corecţiei necesare a cursului leului. La un curs de circa 7.000 de lei dolarul şi la o creştere a preţurilor deja de peste 2 ori de la începutul anului, leul se află acum practic la acelaşi curs real faţă de cel existent la graniţa dintre '96 şi '97. Moment cînd toţi specialiştii erau de acord că, prin cursul său supraevaluat faţă de dolar, leul descuraja exporturile şi încuraja, în mod aberant, importurile. Deja aproape ne găsim într-o situaţie similară şi, oricum, dacă tendinţele menţionate continuă, se va ajunge din nou, în mod absurd, ca România, prin cursul valutar al monedei sale naţionale, să stimuleze importurile şi nu exporturile. Cu deosebirea că, în trecut, echipa Iliescu-Văcăroiu măcar, într-un fel, chiar urmărea aşa ceva, în timp ce guvernul actual ar dori tocmai să pună capăt unei asemenea aberaţii.

Pericolele leului mai bun decît economia

Condiţii există pentru ca tendinţele menţionate să continue. Aportul amintit de valută pare să se prelungească, ba chiar se poate intensifica prin intrările sporite de capital din străinătate pentru investiţii, dacă aşteptările pe linia reformei se confirmă. Acest aport valutar ţine leul relativ stabil, în timp ce inflaţia nu are şanse pe termen scurt de a se tempera. **Devalorizarea leului mai slabă decît deprecierea sa inflaţionistă** – sau, altfel spus, **moneda naţională mai bună decît economia naţională** – constituie un fenomen grav, poate cel mai grav în perioada actuală, pentru că este evident artificial şi conţine toate pericolele unei ulterioare corecţii dureroase inevitabile pentru a se intra în realitate. O corecţie cu atît mai dureroasă, cu cît ar interveni mai tîrziu, pentru că, între timp, se acumulează dezechilibre mai mari. Nu este pentru prima dată cînd România postdecembristă cunoaşte un asemenea fenomen, dar este pentru prima dată cînd acesta rezultă dintr-un fel de „exces" de valută.

Este evident un „exces" artificial şi, oricum, relativ. Este artificial şi relativ pentru că nu rezultă din schimbări la baza economiei sau din exporturi în creştere şi pentru că astfel România are doar în mînă, dar nu şi dispune de o bună parte din sumele în valută respective. Mai ales de cele reprezentînd aşa-numitele investiţii de portofoliu (achiziţii străine de acţiuni la companii româneşti), sume care însă nu ajung la companiile respective, ci doar la proprietarii acestora, sume care pot fi retrase oricînd şi pentru a căror folosire în scopuri de producţie pînă la eventuala lor retragere nu există pus la punct deocamdată un mecanism operaţional.

Lipsesc mecanismele

Responsabilii politicii monetare sesizează fenomenul şi pericolele acestuia. Numai că nu au la dispoziţie practic mijloacele necesare pentru a le combate. Banca Naţională se află pur şi simplu în corzi. A fost nevoită să promoveze dobînzi înalte pentru a opri fuga de leu spre valută, dar nu le poate reduce semnificativ pentru că inflaţia nu s-a potolit. A limitat drastic emisiunile monetare tocmai pentru a jugula inflaţia, dar este obligată să cumpere valuta ce i se oferă spre achiziţionare sau cea care pur şi simplu intră în ţară în scopuri investiţionale, introducînd astfel pe piaţă, în contrapartidă, lei, ceea ce alimentează inflaţia. Un mecanism funcţional – de pildă, un stoc de titluri guvernamentale de valoare pe care să le pună în circulaţie acum spre a atrage lei de pe piaţă – nu există. Astfel încît nu are posibilitatea de a retrage de pe piaţă cantitatea de lei pe care o introduce pe piaţă prin cumpărările de valută, fapt ce ar permite să se lupte concomitent contra inflaţiei şi contra unei stabilităţi artificiale a leului, evitîndu-se o inflaţie mai pronunţată decît devalorizarea leului. Or, acest fenomen, după ce că, atît timp cît se manifestă, descurajează exporturile şi încurajează importurile, riscă în cele din urmă să degenereze într-o devalorizare masivă a monedei naţionale, cu şocul corespondent asupra preţurilor interne.

GABRIEL ANDREESCU

Studii Internaţionale nr. 2

A apărut, de puţin timp, al doilea număr al semestrialului bilingv ***Studii Internaţionale***, editat de Centrul de Studii Internaţionale. De notat că pînă în acest moment există două trimestriale consacrate studiilor internaţionale. *Romanian Journal of International Affairs* a apărut în 1993, ca revistă a Institutului Român de Studii Internaţionale. În vara lui 1995, o structură a Ministerului Apărării Naţionale a editat un alt trimestrial, *Central European Issues*, acesta trecînd acum sub egida Fundaţiei Wörner. În sfîrşit, Societatea Academică Română scoate o publicaţie în limba română intitulată *Politica externă*.

Romanian Journal of International Affairs preferă să publice numere tematice şi să prezinte în primul rînd poziţiile oficialilor români (desigur, o sursă benefică de informaţie pentru cine tratează perspectiva „românească" asupra relaţiilor internaţionale). *Central European Issues* caută analizele unor decidenţi ai organismelor internaţionale (semnificative, fără îndoială, pentru temele în dezbatere). *Politica externă* rămîne la o culegere de opinii privind politica externă românească. Acesta este contextul care face ca semestrialul *Studii Internaţionale* să rămînă singurul dedicat integral unei opere de cercetare propriu-zise, în conexiune cu problemele concrete ale politicii noastre externe. Lucrul este cu atît mai important, cu cît „moştenirea" (standardele profesionale, deontologia studiilor româneşti în domeniul relaţiilor internaţionale) este deplorabilă. Dependenţa/independenţa autorilor şi instituţiilor explică, desigur, foarte multe lucruri.

Numărul 2 al revistei *Studii Internaţionale* publică contribuţia unei cercetătoare a Grupului de geopolitică al Institutului pentru Europa Centrală şi de Est (Fundaţia László Teleki) de la Budapesta. Studiul lui Judit Hamberger, referitor la „Situaţia geopolitică a Slovaciei", este elocvent pentru a înţelege cum s-a produs marginalizarea Slovaciei, începînd cu 1993–1994, în raport cu procesele de integrare europeană şi euro-atlantică. Datele pe care le oferă, privind politica naţionalistă şi slavofonă a guvernului Meciar, şi, prin corelaţie, evoluţia relaţiilor cu Federaţia Rusă *versus* relaţiile cu instituţiile vestice, sînt absolut acoperitoare.

Studiul Annei-Maria Bíró, „Relaţiile internaţionale ale Uniunii Democrate Maghiare din România", este primul la noi care tratează tema *actorilor internaţionali neconvenţionali*. Într-adevăr, rolul organizaţiilor neguvernamentale, **ca actori politici internaţionali** reprezintă un fenomen exotic. Lucrarea Annei-Maria Bíró deschide un drum, în privinţa analizei poziţiei internaţionale a unor grupuri din ce în ce mai active în desenarea relaţiilor la nivel regional şi chiar global. Faptul că UDMR reprezintă „obiectul de studiu" este, desigur, firesc, avînd în vedere natura, puterea şi reprezentativitatea unei astfel de organizaţii. Dar ar fi o greşeală să se prezume că doar UDMR a contat, printre organizaţiile neguvernamentale din România, în determinarea relaţiilor pe care ţara noastră le-a avut cu restul lumii.

O noutate este şi studiul lui Corneliu-Liviu Popescu, „Legislaţia şi practica judiciară privind participarea comunităţilor locale la relaţiile internaţionale". Autorul analizează cadrul legislativ pentru realizarea unor relaţii între comunităţile locale din România şi alte comunităţi, instituţii etc. peste frontiere şi standardele internaţionale în materie. Hotărîrile unor autorităţi publice de a controla ori chiar de a suspenda relaţiile stabilite de autorităţile locale cu organizaţii internaţionale au pus bazele unei jurisprudenţe căreia autorul îi face o radiografie acoperitoare.

Lucrarea lui Dan Manoleli, „Ecologia şi securitatea naţională", pare a fi prima care tratează la noi relaţia dintre ecologie şi securitate. Trecînd în revistă principalele teorii, Dan Manoleli argumentează în sensul adoptării unei perspective sistemice, în abordarea conceptului de „securitate". Propunerile pe care le face, privind structurile care interesează mediul (ecologia), au relevanţă, din punctul său de vedere, pentru problematica mai generală a stabilităţii şi, implicit, a securităţii unei societăţi fragile, cum

este România în perioada tranziţiei. Aş nota, în particular, ideea sa, a importanţei gestionării în comun, între ţări vecine, a unor rezervaţii regionale, ca excelentă metodă de a da prioritate cooperării, în locul confruntării între state. Argumentarea sa, deşi nu este în legătură cauzală, arată a fi în legătură logică cu insistenţa României ca în tratatul cu Ucraina să se realizeze două eco-regiuni. Constituie şi acesta un argument pentru locul pe care revista *Studii Internaţionale* trebuie să îl aibă în bibliografia decidenţilor în materia politicii externe româneşti.

RADU CĂLIN CRISTEA

Cursa pentru NATO: ultima repriză

De la un proiect cu calendar nebulos la o iminenţă

Istoria se grăbeşte: la trei ani şi jumătate după ce preşedintele Bill Clinton propusese extinderea NATO, ceea ce părea un proiect cu calendar nebulos devine o iminenţă. Aveau să urmeze tatonări, ameninţările Rusiei, contraatacuri şi replieri, oferte inacceptabile şi refuzuri de convenienţă, îmblînzirile regulate ale ţarului Boris, presiunea lobby-urilor, în fine, trepidaţia negocierilor între patru ochi Madeleine Albright – Evgheni Primakov. Deşi însoţit de nemulţumirile de protocol ale lui Boris Elţîn, acordul NATO-Rusia era un moment inevitabil al unui traseu pe parcursul căruia Moscova a încercat să piardă cît mai puţin. N-a reuşit decît să amîne cîteva scenarii destul de plauzibile cu cîteva luni înainte. Rusia a obţinut în cele din urmă un preţ echitabil pentru un imperiu sărac, pentru umbra colosului militar de altădată şi pentru sănătatea şubredă a unui preşedinte ale cărui maladii trecătoare ameninţă fără excepţie cu epidemii planetare. La o zi după pactul istoric cu Rusia, miniştrii de externe ai ţărilor membre ale Alianţei s-au întîlnit la Sintra, în Portugalia, într-un faţă în faţă însemnînd o premieră de la lansarea ideii extinderii NATO. Cei 16 aveau să descopere aici, nu fără o uşoară stinghereală, că absenţa unui consens în privinţa cadrului lărgirii NATO este mult mai problematică şi va constrînge la un nou tur de consultări. Secretarul general Javier Solana va vizita capitalele strategice ale NATO şi speră că pînă la sfîrşitul celei de a treia săptămîni a lui iunie să obţină un compromis pentru a evita orice surpriză la summit-ul din 8–9 iulie de la Madrid, cînd va fi anunţată componenţa primul val. În fine, parlamentele celor 16 membre ale NATO ar urma să ratifice această nouă compoziţie pînă în martie '99, cînd se va împlini o jumătate de secol de la fondarea NATO.

Franţa susţine o lărgire în cinci

Numărătoarea inversă a celor 40 de zile ce mai despart de momentul Madrid impunea la Sintra măcar o restrîngere a variantelor de extindere. Ceea ce s-a şi întîmplat. A dispărut scenariul baltic şi disputa s-a concentrat asupra numărului de ţări aspirate în NATO. Este aproape sigur că, dacă primul val va include mai mult de trei ţări, numărul candidaţilor va creşte automat la cinci, România şi Slovenia fiind condamnate la acelaşi tratament. Marile puteri şi-au confirmat opţiunile, cu un plus de agresivitate din partea Statelor Unite şi a Franţei. Franţa şi-a demonstrat autoritatea asupra flancului sudic, care, împreună cu Canada, a susţinut o lărgire în cinci, cu o impetuozitate ce ar fi surprins, conform unor observatori politici, diplomaţia americană. Cum decizia Londrei se va situa, prin tradiţie, în trena politicii Casei Albe, Marea Britanie şi-a acordat un răgaz pentru o descifrare corectă a gîndurilor d-nei Madeleine Albright. În sfîrşit, Statele Unite. În prima zi a Sintrei, Madeleine Albright a plusat inechivoc pentru primirea în NATO doar a trei noi membri, aşadar a unei „extinderi mici". E vorba de cei trei *„front-runners"*: Polonia, Cehia şi Ungaria. Madeleine Albright a afirmat că un asemenea cadru al extinderii *„n-ar slăbi alianţa"*. *„O lărgire mică*, a spus Madeleine Albright, citată de *Daily Telegraph*, *are avantaje. Negocierea acordurilor de aderare doar pentru trei ţări va fi mai uşoară şi mai rapidă, iar adaptarea la structurile de comandă ale NATO mai simplă şi, de asemenea, mai ieftină"*.

Rezervele Casei Albe

Secretarul de stat american a exprimat net rezervele Casei Albe faţă de o extindere în cinci: *„Slovenia nu e considerată pregătită din punct de vedere militar, iar democraţia românească este încă în formare"*. O sursă a Departamentului de Stat declara, în acelaşi spirit, că *„recomandările democratice ale României sînt scurte şi netestate, iar în privinţa Sloveniei se pune întrebarea calităţii sale militare"*. Citată de AFP, Madeleine Albright nu şi-ar fi ascuns ezitările în privinţa profunzimii *„avansării României pe calea reformelor"*. O oficialitate a NATO, citată de presa ultimelor zile, afirma, de asemenea, că *„va fi nevoie de mult timp pentru a vedea dacă economia de piaţă va prinde rădăcini în România"*. Obiecţiile Casei Albe în ceea ce priveşte candidaturile României şi Sloveniei au putut fi subînţelese şi din avertismentele secretarului de stat american privind faptul că ţărilor ce vor fi acceptate în primul val le vor fi cerute *„cele mai înalte standarde ce pot fi atinse"*. Or, trimiterile au fost cît se poate de limpezi, bîjbîielile economiei româneşti şi armata de buzunar a Sloveniei sînt încă departe de severitatea criteriilor evocate de Madeleine Albright. Cum *„NATO nu acordă burse"* (M. Albright), România, *„şcolarul cel mai sărac şi mai silitor dintre toţi candidaţii"* (cum titra un cunoscut cotidian german), ar putea pica la examen de mînă cu obsedantul său coleg de bancă sloven.

Madeleine Albright în a doua zi

Poate doar tactic, radicalismul poziţiei americane din prima zi a reuniunii de la Sintra s-a relaxat a doua zi. Într-un mod evident neaşteptat, cel puţin pentru agenţiile de presă – complet buimăcite de jocul contradictoriu al declaraţiilor politice. De la susţinerea clară a admiterii doar a unui număr de trei ţări în primul val – Madeleine Albright a revenit chiar în cursul conferinţei de presă de joi seara cu o declaraţie în care arăta că *„Statele Unite ar putea să sprijine mai mult de trei noi membri"*. Astfel încît s-a ajuns la situaţia oarecum amuzantă ca doar mica Islandă, împinsă înainte pentru a sonda terenul, să rămînă partizanul unei extinderi în trei. Flexibilitatea americană poate sugera, fără îndoială, un pas înapoi făcut în faţa omogenităţii reacţiei flancului sudic. După cum probabil că este mai degrabă un gest calculat, o modulaţie care nu infirmă în esenţă poziţia de principiu a Casei Albe în privinţa extinderii NATO. Citate de diferite canale ale mass-media, cercuri bine plasate în Departamentul de Stat au repetat în ultimele zile că SUA nu fac un capăt de ţară din limitarea la trei a numărului candidaturilor. Surse autorizate ale Casei Albe au afirmat că în nici un caz americanii nu se vor crampona de această chestiune. Poziţia americană rămîne aşadar elastică şi se va putea adapta fără obiecţii majore la solicitările partenerilor europeni. Cu condiţia, firească, ca aceste solicitări să existe. Washingtonul nu va risca prin urmare o răcire în relaţia cu aliaţii săi de dragul neprimirii României şi Sloveniei în NATO. Administraţia Clinton are alte îngrijorări. Într-un recent articol apărut în *New York Times*, Steven Lee Myers observa că *„primirea* (în NATO) *a unui grup mai mare de noi membri ar putea complica tocmai ceea ce reprezentanţii Guvernului american consideră că va fi o bătălie grea pentru a se obţine aprobarea Senatului"*. Administraţia Clinton ştie că va trebui să fie foarte convingătoare cînd va justifica în faţa aleşilor contribuabilului american o posibilă creştere a costurilor extinderii NATO – costuri estimate deja la circa 35 de miliarde de dolari în următorii zece ani. Expectativa în diferite registre a SUA, Germaniei şi Angliei are o îndreptăţire firească şi în faptul că aceste state vor suporta financiar greul extinderii. De asemenea, atît Madeleine Albright, cît şi Javier Solana au reînnoit la Sintra laitmotivele extinderii: aceasta trebuie să fie „solidă", să aibă garanţia sprijinului tuturor celor 16 parlamente şi să excludă presiunea unor lobby-uri pe ultima turnantă. E util, poate, să reamintim că, dacă indiferent care din parlamentele celor 16 membri ai NATO va vota împotriva extinderii Alianţei, tot ceea ce s-a construit de patru ani încoace se va dărîma ca un castel de nisip.

România după Sintra

Unde se află România după reuniunea de la Sintra? Şansele ei par să rămînă intacte, poate chiar sporind cu cîteva atuuri. România se bizuie aşadar deocamdată pe votul unei majorităţi ferme formate din 9 din cei 16 membri ai NATO. E o majoritate care vede în admiterea României şi a Sloveniei o concesie făcută flancului sudic. Un flanc căruia e obligatoriu să i se facă o concesie, eventual chiar aceea pe care o cere. REUTERS cita recent mai multe voci autorizate ale NATO care *„admit în mod neoficial că decizia invitării este una esenţialmente politică, iar capitalele NATO sînt disperate în lupta de a evita crearea unor noi tensiuni între ţările care au reuşit sau nu să adere la Alianţă"*. Temerea în cauză pare să vizeze aproape explicit România. Analişti politici ce îşi cîntăresc bine vorbele susţin că, dacă există într-adevăr o zonă europeană cu un focar de conflict deschis sau latent, aceasta este regiunea Balcanilor care ar putea fi ţinută sub control în primul rînd prin integrarea rapidă a României în NATO. O Românie care are, totuşi, peste 22 de milioane de locuitori, faţă de doar cele două milioane ai Sloveniei.

Cheia României se numeşte Germania

Cheia României se numeşte Germania. Rămîne o enigmă cum o diplomaţie românească avînd o evoluţie aproape ireproşabilă a jucat atît de diletant cartea Germaniei. E o inabilitate cu atît mai dificil de priceput, cu cît noua putere putea profita de avantajul imens al idiosincraziei cvasi-oficiale a cancelarului Helmut Kohl faţă de regimul Iliescu. A fost un as pe care toţi mesagerii puterii de la Bucureşti l-au rătăcit prin mînecă. Promisiunile privind retrocedarea bunurilor etnicilor germani, confiscate de regimul comunist, au fost cele mai bolborosite dintre toate angajamentele de acest gen. Scuzele prezentate Germaniei cu prilejul vizitei ministrului de Externe, Klaus Kinkel, au părut cumva precipitate şi poate că li se puteau găsi un cadru şi un moment mai adecvate. Dacă anunţata întîlnire Helmut Kohl-Emil Constantinescu chiar se va produce înainte de summit-ul de la Madrid – Cotroceniul trebuie să pregătească această vizită pînă la cel mai fin detaliu. Ar fi plăcut să constatăm că forţa de persuasiune asupra Germaniei garantată de preşedintele Jacques Chirac va intra şi ea în funcţiune. Ar fi de presupus, în spiritul statornicei tradiţii a politeţii germane, că preşedintele Emil Constantinescu nu va fi invitat, s-ar părea, la Strasbourg, pentru a i se da o veste rea. Vestea cea bună fiind, desigur, un sprijin al Germaniei, care ar elimina orice obstacol în calea acceptării României în primul val. Al doilea scenariu ar putea fi acela al nominalizării României într-un grup incert de state care ar urma să fie integrate în Alianţă pînă la un termen dat. România ar figura în acest caz între „momelile" garantării unui al doilea val. În sfîrşit, al treilea şi ultimul scenariu ar putea fi cel mai prost, în sensul acceptării României doar în acel hibrid Consiliu al Parteneriatului Euro-Atlantic, unde în mod justificat şi-ar putea pierde capul, ajustîndu-şi obiectivele de securitate umăr la umăr cu Tadjikistanul.

Praga, 1 iunie

Număr tipărit cu sprijinul Fundaţiei Soros

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

VICTOR BABIUC, ministrul apărării naționale

În 2005, armata română va fi la

– Interviu realizat de Gabriela Adamesteanu –

România – un element indispensabil pentru întărirea flancului sudic

***„În privința acceptării în NATO, sînt un optimist temperat"*, ați spus în interviul pe care, la mijlocul lunii februarie, vi l-a luat colegul nostru, Andrei Cornea. Sînteți acum mai pesimist sau mai optimist, domnule ministru al apărării, după patru luni de zile?**

Cred astăzi, mai mult decît acum 4 luni, că România are șanse reale de a intra în NATO în primul val. Lucrurile se văd altfel din declarațiile oficiale din cadrul NATO, din declarațiile conducătorilor țărilor membre ale Alianței, din opiniile presei internaționale și chiar din constatările mele proprii: în timp ce flancul sudic cere, integral, intrarea României în primul val, nimeni din flancul nordic nu se mai opune la intrarea României. Ba sînt și țări care o susțin, de exemplu, Canada, Belgia. Și nici Germania nu mai poate fi considerată o țară cu rezerve față de România. Este evident rezultatul evoluției României din ultimele 6–7 luni, rezultatul efortului diplomatic desfășurat de România și, nu în ultimul rînd, al Ministerului Apărării și al armatei române. Am convins (cred eu) că România nu numai că îndeplinește condițiile de intrare în NATO, dar este un element indispensabil pentru întărirea flancului sudic.

Există oameni care se întreabă de ce, totuși, trebuie neapărat să intrăm în NATO. Le puteți răspunde sintetic?

Cred că este bine să pornim de la ce a reprezentat NATO în ultimii circa 45 de ani și ce evoluție a sa este previzibilă. În toți acești ani, Alianța a fost un factor de stabilitate, nu numai pentru Europa. Astăzi, ea înregistrează o evoluție – de la o organizație militară la una politico-militară, cu componenta militară foarte consistentă. Ea reprezintă în același timp un mod de a concepe societatea, un mod de a întări democrația, economia de piață, statul de drept, drepturile omului, raporturile cu vecinii, raporturile interetnice. Or, toate aceste lucruri fac ca Alianța să prezinte, cel puțin pentru cei din centrul și din răsăritul Europei, o importanță mai mare decît acum 30–40 de ani. Dorim să intrăm în Alianță, ca să dobîndim un anumit statut. Punctele de vedere enunțate mai sus te califică în propriii tăi ochi și îți dau un anumit standard, recunoscut în același timp și de ceilalți. Evident, toate acestea nu exclud prima componentă, cea privind securitatea, posibilitatea de apărare pe care ți-o asigură prezența în cadrul unor asemenea alianțe, pe care toți o au în vedere.

Se poate vorbi și de facilitarea dreptului de circulație al românilor, care sînt deocamdată discriminați față de polonezi, cehi, unguri, cetățeni ai unor țări asociate la UE, ca și România?

Nu cred că acest lucru are legătură cu NATO. Sau nu are legătură directă. Dar sînt sigur că în momentul în care ești considerat membru al Alianței, datorită statutului pe care îl dobîndești (care înseamnă recunoaștere pe mai multe planuri, nu numai pe cel strict militar), ești privit altfel și în cadrul altor organizații, cum ar fi Uniunea Europeană, Consiliul Europei ș.a.m.d. Evident, acest statut îți asigură avantaje și poziții mai bune în diverse alte probleme.

O schimbare a NATO, o schimbare a Rusiei, o schimbare a Europei

S-a semnat recent Tratatul Rusia-NATO. Aceasta înseamnă că cel în care eventual am avea șansa să intrăm poate să fie „un alt fel de NATO"?

S-a semnat așa-numitul Act fundamental, care reprezintă, din punct de vedere istoric, un moment important. Semnarea lui înseamnă o schimbare a NATO, o schimbare a Rusiei, o schimbare a Europei. Se asigură un mod de conlucrare a Alianței și a Rusiei pentru stabilitate în Europa, care însă nu înseamnă drept de veto pentru Rusia. Este un cîștig pe care în timp îl vom resimți cu toții. Semnarea lui a însemnat o dovadă de rațiune din partea conducătorilor țărilor membre ale Alianței și ai Rusiei. Se intră într-o nouă etapă a raporturilor NATO-Rusia, Alianța se deschide pentru noi țări. Orice înțelegere (bineînțeles că și acest Act fundamental) implică o sumă de compromisuri între cei care o încheie. De aceea, discuțiile care s-au purtat (și în timpul negocierilor, și după terminarea lor, și după semnare) pe ideea că cineva a cîștigat, cineva a pierdut reprezintă un mod eronat de a pune problema. Din încheierea lui au cîștigat Europa și stabilitatea în această parte a lumii. De aceea, nu poate fi decît salutată încheierea lui și perspectiva pe care o deschide ca să intre noi membri în Alianță (inclusiv România). El nu poate fi pentru noi decît benefic.

Potrivit unor informații recente, s-ar părea că Austria se gîndește să intre în NATO, ca, de altfel, și unele state nordice.

Sînt mai multe țări europene care au anunțat sau care cochetează cu ideea intrării în Alianță. Dacă sînt bine informat, Austria deja a anunțat cu voce tare că dorește să intre. Și mai există o opțiune, neformulată destul de precis, din partea Finlandei. De aici și unele speculații care se fac în legătură cu valurile care vor urma; cei care se tem că România ratează primul val invocă, printre alte argumente, și faptul că, *„nu uitați că, pe lîngă voi, țările foste comuniste, care doriți să intrați, mai sînt și Austria, Finlanda, care nu vor putea fi date la o parte. Și ar fi exclus să nu mai fie și alte valuri în afara primului"*.

Nu vi se pare un argument „liniștitor" pentru români, o certitudine că vor mai fi și alte valuri?

Aceasta este o interpretare, dar care cred că nu este de natură să ne consoleze. Pentru că obiectivul nostru de a intra în primul val rămîne același, indiferent care mai sînt candidații și cum vor intra ei.

Ce demersuri concrete ați făcut dumneavoastră, ca ministru al apărării, pentru intrarea României în primul val? Care au fost rezultatele vizitelor în SUA și Germania?

Am făcut două turnee: unul în sud (Italia, Spania, Franța) și unul nordic (Statele Unite, Germania, Olanda, Norvegia). Am mai avut întîlniri la Paris, la reuniunea Uniunii Europei Occidentale, cu miniștrii Danemarcei și Belgiei. În discuțiile pe care le-am purtat cu autoritățile din Statele Unite, cu secretarul de stat al apărării SUA, cu un subsecretar de la Departamentul de Stat, cu unul din consilierii pentru securitate al președintelui, cu senatori și deputați, iar în Germania cu ministrul apărării, cu un secretar de stat de la Afacerile Externe, am pus accentul pe argumentele de natură strategică și militară, care fac România interesantă pentru Alianță și care duc la concluzia necesității primirii ei în primul val.

Extinderea trebuie făcută cu țări furnizoare, nu consumatoare de securitate

Vă rog să ne enumerați și nouă cîteva dintre aceste argumente.

Am pornit de la premisa că Alianța evoluează nu în sensul extinderii ei, ci în sensul adaptării la noile realități europene, extinderea fiind o componentă a acestei adaptări. Iar prin solicitările făcute, România și celelalte țări din Europa Centrală nu fac decît să dea expresie politicii americane, germane, franceze și engleze de după cel de al doilea război mondial, de integrare a țărilor democrate europene într-o Europă nedirijată. Am mai spus că fiecare țară trebuie tratată în mod individual, ținîndu-se seama de poziția ei geografică și de ce poate aduce ea Alianței. De asemenea, că extinderea trebuie făcută cu țări furnizoare de securitate, nu cu cele consumatoare, pentru că altfel Alianța nu se întărește. Prima problemă care se pune este extinderea, care trebuie făcută concomitent pe ambele flancuri – pe flancul nordic și pe flancul sudic –, pentru că numai în acest fel se evită anumite dezechilibre care s-ar produce dacă s-ar da prioritate, chiar dacă numai temporar, flancului nordic. S-ar evita și neînțelegerea de ce anumite țări din aceeași zonă geografică și cu condiții similare primesc un tratament diferit. S-ar evita și speculația că extinderea este o amenințare pentru Rusia, ceea ce este fals, dar cei de la Kremlin au speculat mult această idee. Despre flancul sudic, eu am arătat că trebuie înțeles de la Atlantic la Marea Neagră, incluzînd bineînțeles Turcia. În această accepțiune, România prezintă avantajul geo-strategic că desparte Balcanii și Orientul Apropiat de Centrul Europei, iar Balcanii reprezintă, potrivit aprecierilor analiștilor, zonă de risc în perioada care urmează, din cauza fundamentalismului islamic, din cauza terorismului, a traficului de droguri, a migrației ș.a.m.d. Or, România, din punct de vedere militar și economic, este cea mai puternică din această regiune, o țară stabilă și care a furnizat stabilitate (a se vedea prezența ei în Bosnia-Herțegovina, în Albania), are raporturi bune și cu Turcia, și cu Grecia și poate contribui la aplanarea diferendelor dintre ele. Iar cum Turcia trăiește un sentiment că e abandonată de Europa, România poate să o readucă spre Europa. Privind de la Atlantic pînă la Marea Neagră și luînd în considerație toate aceste argumente, constatăm că România este singura țară care lipsește din acest flanc, singura care dă consistență și tărie acestui flanc. Toată această argumentație a relansat discuția pe marginea șanselor României, lucru pe care l-am constatat nu numai la ministerele apărării din respectivele țări, dar și în întîlnirile și conferințele mele (între care una ținută la Institutul de Studii Strategice de la Washington) din Germania. Interesant în legătură cu aceste două conferințe mi s-a părut calitatea auditoriului, iar în Germania, și numărul (circa 300 de persoane), și faptul că atît conferința, cît și discuțiile s-au transmis în direct la televiziunea germană. Întrebările care s-au pus acolo timp de o oră și ceva au fost de natură să permită cetățenilor germani interesați de problematica de securitate din Europa Centrală și România să afle gîndirea noastră în legătură cu extinderea, relațiile noastre cu vecinii, raporturile interetnice, interesul NATO ca noi să fim înăuntru și alte chestiuni care, dacă sînt cunoscute, nu pot decît să avantajeze România în demersurile ei.

Anunțul că Spania va susține România a fost făcut în presă de domnul Petre Roman, dar înaintea domnului Petre Roman, din cîte știu, ați fost și dumneavoastră în Spania și ați avut discuții în acest sens la Ministerul Apărării din Spania. Cine a aflat, de fapt, primul că Spania va susține România?

S-au făcut demersuri de către diverse persoane din România: diplomați, oameni politici, parlamentari, militari. Unii au anunțat imediat rezultatele, alții le-au anunțat mai tîrziu. Ceea ce este important este faptul că toate aceste demersuri, în măsura în care au fost făcute cu tactul necesar, au contribuit la schimbarea imaginii despre România. Și nu e atît de important cel care a anunțat o anumită schimbare, pentru că și el a beneficiat de roadele tuturor celor care au fost înaintea lui și au contribuit la argumentarea care favorizează România. Situația la care v-ați referit este un exemplu, pentru că, într-adevăr, d-l Petre Roman a făcut anunțul, dar, cu două zile înainte, în urma discuției pe care am avut-o eu cu ministrul apărării, primisem comunicarea oficială că, din acel moment, Spania începe să susțină România pentru intrarea în primul val. Evident, și eu am fost beneficiarul demersurilor făcute înaintea mea. Dar, dacă insistați, pot spune că eu am fost primul român care a auzit în mod oficial, din gura unui ministru spaniol, acea decizie a Spaniei, pe care, după aceea, d-l Petre Roman a făcut-o publică.

Controlul civil al armatei

Potrivit majorității comentatorilor, România îndeplinește, din punct de vedere militar, mult mai bine condițiile de admitere în NATO decît din punct de vedere economic sau chiar instituțional. Chiar în Statele Unite, Departamentul de Stat, diferiții congresmeni sau Pentagonul s-ar părea că au poziții diferite față de România. Deci, aș zice că diversele zone ale societății românești sînt notate diferit.

Da. Îmi face plăcere să vă confirm ipoteza, că într-adevăr armata română a fost mai bine cotată decît alte segmente ale societății românești. Ea s-a bucurat de apreciere în toate țările și în toate momentele. Sprijinul pentru intrarea României în primul val a venit în primul rînd de la ministerele apărării din țările membre NATO, după aceea de la ministerele de externe. Bucuria noastră este că, de la un anumit moment, au început să se întîlnească aceste două poziții și să devină oficiale. Această situație este rezultatul faptului că armata a înțeles, se pare, mai rapid decît alte segmente sociale orientarea spre care merge România. Reforma

nivelul armatelor din ţările NATO

în armată a început de cîţiva ani, ea este în desfăşurare pe toate planurile, şi ca structuri, şi ca înzestrare, şi ca mod de instruire, şi ca învăţămînt, comunicaţii, conducere, adică tot ce interesează universul militar. Există un control civil asupra armatei, constatat cu plăcere de către străini. De exemplu, în februarie 1997, Ministerul Apărării din Anglia mi-a prezentat un studiu privind controlul civil al armatei, cu concluzii pozitive. Acest studiu ne-a fost de folos în unele ţări care se îndoiau sau, dacă nu se îndoiau, aveau anumite rezerve în legătură cu existenţa acestui control. În acelaşi timp, studiul respectiv face unele sugestii, iar unele din ele au şi fost puse în aplicare. Schimbările produse în armată în ultimele luni au grăbit aprecierile bune. Mă refer la începerea creării **Forţei de reacţie rapidă**, la numirea ca şef de Stat Major General a unui general cu studii în Anglia, la alte schimbări în diverse compartimente (aviaţie, marină). Mă refer, de asemenea, la reorganizarea ministerului, care astăzi seamănă cu ministerele din statele membre ale NATO, iar Statul Major General are o structură identică cu a statelor majore din aceste ţări. Ca un element important, poate chiar picant, menţionez că pentru prima oară, după circa 50 de ani, s-a publicat în *Monitorul Oficial* structura Ministerului Apărării. Mai trebuie adăugată şi creşterea numărului de civili în cadrul ministerului. Toate aceste schimbări şi altele au fost de natură să convingă că armata română evoluează în concordanţă cu exigenţele unui stat democrat.

De ce există această condiţie privind controlul civil al armatei?

Istoria a arătat (şi România, teoretic, nu poate fi pusă în afara acestui raţionament) că militarii nu sînt buni politicieni, chiar dacă putem găsi unele excepţii. S-a conchis că, dacă vrem să conducem o ţară pe calea cea bună, e nevoie ca armata să fie controlată de civili. Civilii iau decizia politică, iar armata este cea care execută, la momentul potrivit, un anumit tip de activitate specific militară. În toate ţările din Alianţa Nord-Atlantică, ministerele de apărare sînt conduse de către civili. Sînt unele armate în care 80% sînt civili. Numeroase activităţi sînt desfăşurate de civili şi militari într-o perfectă armonie. Sigur, asta nu exclude anumite frecuşuri între unii şi alţii, dar se pare că raporturile militari-civili din Ministerul Apărării seamănă cu situaţia democraţiei, unde în fiecare zi trebuie să te lupţi pentru democraţie. Dacă nu o susţii zilnic prin diverse gesturi, ea riscă să se piardă. De aici şi preocuparea Ministerului român al Apărării de a-şi înmulţi civilii: de circa 3 ani avem un ministru civil, avem numeroşi oameni cu posturi importante, civili, şi acest proces va continua. La venirea mea în minister, civilii reprezentau circa 15%. Acum procentul este de peste 20% şi sperăm ca pînă la finele anului să ajungem spre 40%. Ne lovim însă de un lucru foarte neplăcut: salarizările civililor Ministerului Apărării sînt egale cu cele din Ministerul Transporturilor, Ministerul Comunicaţiilor, Ministerul Culturii. În acelaşi timp, în cadrul Ministerului Apărării viaţa este un pic mai aspră decît în alte părţi şi, la acelaşi salariu, civilii preferă alte locuri de muncă.

Nici în ministerele respective nu se îngrămădesc oamenii să vină, din acelaşi motiv.

Sigur că da. Noi am încercat să aducem un corectiv situaţiei, am iniţiat un proiect de hotărîre de guvern de creştere a salariilor civililor din cadrul ministerului cu 25–40%. Am arătat Ministerului Finanţelor că în această solicitare noi nu grevăm bugetul, dimpotrivă, pentru că, înlocuind militari cu civili, chiar dacă le dăm mai mulţi bani decît primeau pînă acum, primesc mai puţin decît militarii. Deci, la capitolul salarii se face o economie la buget. A existat însă o rezistenţă la Ministerul Muncii, pentru că se denivela salarizarea comparativă între ministere şi atunci se caută acum o formulă. Sper însă să se găsească, pentru că altfel toate bunele noastre intenţii riscă să nu poată fi materializate. Controlul civil asupra armatei nu înseamnă numai prezenţa unor civili în minister, ci şi o politică bugetară supusă adoptării şi controlului Parlamentului, Guvernului, Ministerului de Finanţe (atît în ce priveşte momentul adoptării bugetului, cît şi faza execuţiei lui), control parlamentar prin comisiile de apărare, prin prezenţa ministrului în faţa Parlamentului pentru a justifica activitatea ministerului, prin implicarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, care este un organism eminamente civil, prin preşedintele ţării, care este, prin Constituţie, şeful armatei. Toate acestea există în România.

Industria de armament

Ajungem la industria română de armament, încă aflată într-un moment dificil. Şi apoi la industria de armament a statelor aparţinînd Alianţei Nord-Atlantice.

Noi am avut o industrie de armament destul de dezvoltată. Ea asigura circa 80% din nevoile României, făceam un export destul de intens în ţările foste membre ale Pactului de la Varşovia, dar şi în altele. E important de ştiut că noi nu produceam armament numai după licenţă sovietică, ci şi după alte licenţe, din ţările occidentale.

Licenţe cumpărate sau...?

Da, cumpărate sau mai puţin cumpărate. Însă o gamă mai largă de armament decît în alte ţări din centrul şi estul Europei. Dificultăţile tranziţiei nu puteau să nu o afecteze. S-a ajuns la diminuarea înzestrării cu armament, la diminuarea posibilităţilor de export comparativ cu perioadele anterioare şi, nu mai puţin, la diminuarea resurselor Ministerului Apărării pentru a comanda armament pe măsura nevoilor. Toate aceste lucruri ne-au făcut să ne preocupăm de soarta acestei industrii, bună, chiar dacă prea mare pentru nevoile României. O mică parte din ea a funcţionat în continuare la capacităţi acceptabile, o foarte mică parte s-a reprofilat pe producţie civilă, dar cred că, în urma programului de privatizare pe care l-a lansat guvernul Ciorbea, efectele pozitive asupra Ministerului Apărării nu vor întîrzia să se vadă. Ministerul Apărării a iniţiat privatizarea uzinelor care se află în subordinea sa, în cadrul regiei autonome. Am făcut un proiect de hotărîre pentru

a transforma regia în cinci societăţi comerciale. După circa două luni de aşteptare, proiectul a fost adoptat ieri de către Guvern. Este o primă măsură, cu caracter organizatoric, dar indispensabilă, pentru că, pînă nu se capătă structura de societate comercială, această industrie nu poate fi privatizată. În turneele pe care le-am făcut, am purtat discuţii şi în legătură cu privatizarea industriei de apărare românească şi am găsit destui oameni de afaceri şi autorităţi din aproape toate ţările în care am fost (Statele Unite, Germania, Japonia, Norvegia, Italia) interesaţi să se implice în privatizarea industriei româneşti şi de apărare. Sper ca, din momentul în care se vor înfiinţa acele cinci societăţi comerciale, lucrurile să meargă rapid şi să permită prezenţa capitalului străin în acest domeniu. În acelaşi timp, noi avem raporturi de colaborare şi cu industria de apărare din alte ţări. Am făcut-o pentru că avem nevoie de o înzestrare modernă, pe care noi nu o putem asigura decît prin importuri din SUA, Germania, Franţa, Italia, Anglia, Elveţia. Prima oară, am încercat să producem în România, împreună cu ei, anumite tipuri de armament, unele deja se execută, altele sînt în proiect, şi mă refer la acel proiect, chiar dacă este într-o fază de început, de realizare a acelui tanc cu o mare firmă germană. Ne lovim de o serie de dificultăţi, din cauza resurselor bugetare limitate, dar asta nu ne împiedică să avem deja adoptate şi în diverse faze de execuţie 19 proiecte de înzestrare a armatei cu armament modern, care, pînă la finele perioadei 2005, vor duce la o înzestrare a armatei române la nivelul armatelor moderne din ţările NATO.

Astăzi chiar s-a anunţat că a murit un soldat român, întorcîndu-se din Iugoslavia. Nu credeţi că faptul acesta va putea fi speculat de către cei care nu sînt partizanii prezenţei trupelor româneşti în afară?

Teoretic este posibil. Dar aici eu am încredere în discernămîntul românilor, pentru că un accident de circulaţie stupid se întîmplă oriunde şi oricui. Atît pe plan economic, diplomatic, cît şi pe plan militar, prezenţa românească în diverse locuri din lume a constituit unul din argumentele care au convins că România are militari bine pregătiţi, care pot colabora cu trupe străine, cu state majore multinaţionale. M-aş referi numai la ultima prezenţă, poate cea mai contestată, cea din Albania. Adversarii ei nu ţin seamă de multe, inclusiv de faptul că România este o putere regională, iar primul din interesele ei este stabilitatea zonei. Or, dacă vezi că într-un loc din apropierea ta apare un focar şi tu poţi să intervii şi nu o faci, înseamnă că răul pentru tine va fi mai mare decît o anumită cheltuială, anumite sacrificii, care, teoretic, pot fi luate în calcul.

Cum staţi cu banii?

Nu stăm grozav cu banii, chiar dacă stăm mai bine decît în anii trecuţi. Am ajuns la 40–45% din nevoi. Eu consider că acest buget este dătător de speranţă. Pentru că, în condiţiile în care economia românească dă semne de mai bine, avem motive să credem că va creşte şi bugetul armatei. Mai ales că, spre deosebire de guvernul anterior, guvernul actual este conştient şi de nevoile armatei, şi de importanţa ei pentru ţară. Nu se poate continua cu un buget la nivelul ultimilor 4 ani, decît cu riscul de a distruge armata română. Ceea ce nimeni nu doreşte să se întîmple.

Procesele şi campania anticorupţie v-au atins?

Un pic. Cînd s-a iniţiat această ofensivă „anticorupţie", noi am fost primii care am dat un caz mai spectaculos. L-am dat, pînă la un punct, din întîmplare, pentru că noi lucram la cazul generalului Cheptine dinainte, dar întîmplarea a făcut să coincidă cu momentul declanşării ofensivei. S-a văzut atunci că n-am avut nici o reţinere să-l trecem în rezervă şi să-l punem la dispoziţia justiţiei; iar după aceea am avut un alt caz important, chiar dacă mai puţin spectaculos, al unui colonel de la Ploieşti, care a comis o sumă de lucruri reprobabile. Însă armata nu este un organ corupt, cel puţin din datele pe care le am, chiar dacă şi aici există fapte penale şi încălcători de lege.

Cred că vîlva făcută în legătură cu generalul Victor Stănculescu este greşită

Dar afacerea Motorola?

Eu aş despărţi în două afacerea Motorola: o chestiune care îl priveşte pe generalul Victor Stănculescu, a doua chestiune care-i priveşte pe cei de sub generalul Victor Stănculescu. În legătură cu generalul Victor Stănculescu, cred că toată vîlva care s-a făcut este greşită. Cînd spun aceasta am în vedere două lucruri: 1) înţelegerea între Ministerul Apărării şi Ministerul Agriculturii este perfect legală, cursul 30 sau 35 lei dolarul, care se invocă, n-are nici o legătură cu aparatele care s-au cumpărat. Potrivit reglementării din anii '90–'91, cursul respectiv era obligatoriu pentru circa 15 produse. Între acestea nu intrau şi acelea pe care le-a cumpărat armata. Pentru alte produse, inclusiv cele care sînt în discuţie, cursul se stabilea pe bază de negociere directă. N-am spus-o noi, au spus-o Banca Naţională şi Ministerul de Finanţe. Ca atare, toată vîlva cu acea înţelegere dintre Ministerul Agriculturii şi Ministerul Apărării n-are nici un suport legal. Mai putem adăuga un argument de altă natură, mai mult speculativ. Generalul Victor Stănculescu nici nu era de atins, dat fiind faptul că legea răspunderii ministeriale nu există în România. Din această cauză, ne place, nu ne place, ministrul nu intră în atenţia justiţiei. Este greşit, dar acestea sînt datele pe care le prevede Constituţia. Cît priveşte ce s-a întîmplat cu cei aflaţi în subordinea generalului Victor Stănculescu, nu am elemente să fac aprecieri. Aici dau credit la ceea ce a verificat Parchetul, cu rezerva că n-am să pot înţelege niciodată de ce o afacere de 2 milioane de dolari a putut produce o pagubă de 8 milioane de dolari şi cu rezerva că punctul de pornire ar fi legal. În rest, nu ştiu şi nu fac nici un fel de aprecieri.

Cînd credeţi că se va face acea armată profesionistă română, din care vor dispărea dezertorii, sinucigaşii, oameni care nu pot să trăiască această experienţă de soldat, dar sînt siliţi să o facă?

E o întrebare la care mi-ar face plăcere să vă pot da un răspuns cu o dată fixă, dar n-am s-o fac. Însă direcţia spre care mergem este a armatei de profesionişti. Un prim embrion este deja în curs de realizare. Mă refer la **Forţa de reacţie rapidă**, a cărei organizare a început în februarie '97, care va avea un prim eşalon gata la finele anului. În etapa care urmează, armata română va fi supusă unui proces de reducere numerică determinată de supradimensionarea ei actuală, dar şi de creşterea profesionalizării, însemnînd o mai bună pregătire a militarului şi o mai bună înzestrare a armatei. Pe măsură ce acest lucru se va face, se va putea realiza acea armată de profesionişti. Dar asta mai cere ceva timp. Şi, mai ales, bani.

Cîinii vagabonzi ai Bucureştiului

Dana Vlad are 33 de ani şi locuieşte în cartierul Titan. Ea lucrează în ture şi pleacă sau vine acasă la ore tîrzii ori matinale, cînd străzile sînt pustii. Într-o dimineaţă de primăvară, se întorcea de la lucru pe o stradă îngustă, mărginită de garduri. *„Eram foarte obosită şi nici nu i-am observat, pînă nu am auzit un mîrîit în stînga mea. Erau mulţi, peste zece. Stăteau şi se uitau unii la alţii, nemişcaţi. Nu-mi era frică de cîini, iubeam aceste animale, fie ele de rasă sau nu. Nici nu ştiu de cîte ori am mîncat papară în copilărie, cînd mama găsea în podul casei câţeii pe care îi adunasem pe stradă. Mi-am dat seama că ar fi mai bine să mă întorc, dar, cu ochii la unul ce părea mai rău, m-am împiedicat de o piatră din pavaj. Nu vă pot povesti ce a urmat... am crezut că or să mă sfîşie. Nu ştiu cum m-am ridicat, ştiu doar că am mai căzut de două ori înainte să scap. N-am putut să mă opresc din plîns pînă acasă şi, oricum, cîteva ore nu mi-am revenit. Deşi nu m-a muşcat nici unul din ei, m-am speriat foarte tare. În copilărie chiar am fost muşcată de cîinii vecinilor, dar nu mi s-a întîmplat niciodată să-mi fie groază de aceste animale. Am încercat să-mi caut alt loc de muncă, cu alt program, dar n-am găsit şi sînt nevoită să cheltuiesc o groază de bani pe taxi ori de cîte ori lucrez în ture de noapte“.*

Scena de mai sus face parte din viaţa cotidiană a capitalei noastre. Alături de gropi, blocuri neterminate şi gunoaie, cîinii vagabonzi – nu de puţine ori constituiţi în haite agresive – alcătuiesc emblema Bucureştilor.

„De la începutul anului şi pînă la jumătatea lunii mai – ne spune **Mariana Mărdărescu**, medic coordonator al Centrului antirabic din Spitalul Colentina (centru care deserveşte Bucureştiul şi alte cîteva judeţe învecinate) – *s-au prezentat la noi peste 5.500 de persoane muşcate de cîini, numărul cazurilor în aceeaşi perioadă a anului trecut fiind de numai 1.500.“* Aceeaşi creştere o indică şi statisticile ultimilor 3 ani (1994 – 12.300 cazuri; 1995 – 15.701; 1996 – 17.196), pentru ca pe 1990 să fie înregistrate doar 6.000 de cazuri.

Deoarece majoritatea covîrşitoare a celor muşcaţi nu pot identifica animalul sau nu-l pot ţine sub observaţie pentru a-i urmări starea de sănătate, se impune vaccinarea antirabică, cel puţin în schema minimă, de 7 vaccinări. Aceasta duce la 250–300 de administrări pe zi. *„Sîntem uneori depăşiţi de valul de cazuri* – continuă **Mariana Mărdărescu** *–, zilele acestea am rămas efectiv fără vaccin, deoarece capacitatea Institutului Cantacuzino a fost depăşită.“* Probleme au nu numai instituţia sanitară care face profilaxia, ci şi persoanele muşcate. *„Am venit de 9 ori pînă acum şi trebuie să mai fac drumul ăsta de încă 5 ori“* – afirmă un cetăţean din cartierul Militari.

Dar şi în cazul în care nu sînt muşcaţi, mulţi se plîng de hărmălaia pe care cîinii o fac noaptea. *„Am doi colegi care uneori adorm cu capul pe birou şi, chiar dacă nu adorm, nu mai sînt buni de nimic“* – ne povesteşte un tînăr ce-şi aştepta rîndul la administrarea vaccinului.

Din discuţiile pe care le-am avut cu medici pediatri, a rezultat un număr mare de îmbolnăviri la copiii care se joacă în mod frecvent cu cîinii pripăşiţi pe lîngă bloc (eczeme, chist hidatic etc.).

În sfîrşit, existenţa cîinilor vagabonzi determină şi situaţii pe cît de grave, pe atît de hilare. *„Avem o astfel de problemă* – ne spune **Liviu Harbuz**, directorul Administraţiei pentru supravegherea animalelor – *la Aeroportul Internaţional Otopeni au fost cazuri în care n-au putut ateriza avioane din cauza cîinilor de pe pistă, iar un monstru de avion este foarte greu de redresat.“*

Cîinilor vagabonzi care muşcă li se adaugă de multe ori cîinii de pază, lăsaţi sau uitaţi în afara curţii. Astfel, o parte din păcatele acestora sînt purtate, în statistici, de cîinii fără stăpîn. Dar, chiar şi atunci cînd cel care muşcă este un cîine vagabond, putem oare să-l învinuim pentru că s-a născut pe stradă sau pentru că-şi urmează instinctele? *„De această situaţie* – este de părere **Liviu Harbuz** *– este vinovat omul; mai întîi, pentru că animalele au ajuns în stradă în urma demolărilor, şi apoi pentru că timp de peste 20 de ani nu s-a făcut nimic, măcar pentru stoparea înmulţirii lor.“*

Cei implicaţi în problema cîinilor fără stăpîn estimează existenţa în Bucureşti a 150.000–200.000 de exemplare, o cifră mai exactă fiind foarte greu de stabilit. O femelă produce în medie 12–14 pui într-un an şi dacă nu ar interveni o rată ridicată a mortalităţii (indusă de modul de viaţă), numărul lor ar fi mult mai mare.

Care este soluţia?

Lacrimile unui copil şi indignarea unui părinte pot stîrni curiozitatea oamenilor, mai ales dacă aceasta se petrece într-un tramvai. Fetiţa plîngea de cînd se urcase şi bineînţeles că s-a găsit cineva să întrebe care este motivul.

„A muşcat-o căţeaua din spatele blocului“, a răspuns tatăl. Discuţiile nu au întîrziat şi toată lumea şi-a spus punctul de vedere în această problemă. *„După ce mă întorc de la spital, o omor cu mîna mea“*, a izbucnit la un moment dat tatăl. Ce a urmat după această frază ne-a făcut să înţelegem că lacrimile copilului, nu mai mare de 8 ani, nu se datorau durerii, aşa cum era tentat să crezi la prima vedere, ci spaimei că îi va fi omorît cîinele.

Majoritatea cetăţenilor sînt de acord că soluţia uciderii cîinilor este inacceptabilă. *„Sînt foarte mulţi oameni care iubesc aceste animale* – susţine d-l **Tararache**, directorul clinicii veterinare Ilioara *–, chiar dacă uneori au fost agresaţi de cîini.“* Acelaşi lucru îl susţin şi societăţile de protecţie a animalelor, împreună cu care, în tentativa de a găsi soluţii comune de tratare a problemei, Consiliul General al Municipiului Bucureşti a încheiat de curînd un *„Protocol pentru rezolvarea problemei cîinilor fără stăpîn în spiritul principiului protecţiei animalelor“*.

Soluţia ideală, sînt de părere toţi cei implicaţi, ar fi construirea de adăposturi în care aceşti cîini să fie adunaţi. Cum însă numai construirea acestor adăposturi ar depăşi puterea financiară a societăţilor de protecţie şi a primăriei la un loc, soluţia aleasă a fost una de compromis. Astfel, singura bază de ecarisaj a primăriei a fost transformată într-un filtru sanitar veterinar în care cîinii sînt sterilizaţi, vaccinaţi, deratizaţi şi identificaţi, după care sînt întorşi în teritoriu. Doar cîinii într-adevăr nedoriţi, care nu au o comunitate socială ca proprietar, vor fi opriţi în adăpostul de care dispune primăria. Pentru că acesta este insuficient, primarul general **Viorel Lis** va oferi societăţilor de protecţie care dovedesc că au puterea financiară necesară 5 terenuri, pentru construirea altor astfel de stabilimente.

„Societăţile de protecţie cer terenuri, dar nici una nu este aptă să construiască un adăpost – ne pune în temă însă **Liviu Harbuz**. *Nu au o politică de strîngere a fondurilor, aşa cum se întîmplă cu cele din Vest, şi multe dintre ele, deşi au cîţiva ani de existenţă, nu au făcut nimic altceva decît să protesteze. La acest nivel sînt societăţile de protecţie.“*

Ţinînd cont că media de viaţă a unui cîine de pe stradă este, din cauza condiţiilor în care trăieşte, de doar 6–7 ani, înseamnă că într-un astfel de interval, după sterilizarea tuturor animalelor, ele vor dispărea. Mai mult, prin sterilizare, susţin cei care se ocupă de această problemă, agresivitatea cîinilor scade, deoarece se elimină perioada de împerechere, cînd se dezvoltă spiritul de haită, ca şi perioada în care femela face pui şi este agresivă.

Dificultăţile de care se loveşte chiar şi această mai ieftină soluţie sînt multiple. Bugetul primăriei nu include pentru Administraţia de supraveghere şi protecţie a animalelor decît cheltuieli salariale şi de investiţii, nimic pentru sterilizare. De aceea, Consiliul General al Municipiului Bucureşti a deschis un cont în care să se poată dona sumele necesare sterilizării, adică cca 9 miliarde lei. Problema este însă că, avînd regimul unor fonduri bugetare, banii din contul respectiv nu pot fi folosiţi decît în condiţiile existenţei a cel puţin 3 oferte, ceea ce înseamnă o operativitate scăzută. *„Ideal ar fi* – este de părere **Liviu Harbuz** *– să existe o societate cu care să se poată lucra şi în numele căreia să se deschidă un cont, mai ales că străinii nu agreează ideea de a lucra cu statul, preferînd societăţile de protecţie.“*

Societăţile de protecţie

În momentul de faţă, există 12 societăţi de protecţie a animalelor, dar la protocolul cu primăria au participat numai 10 şi l-au semnat doar 8. Restul se pare că nu au fost de acord, în general, cu bolile pentru care se recurge la euthanasierea animalelor, deşi acestea au fost stabilite în comun de medici din cadrul Facultăţii de Medicină Veterinară, medici ai Administraţiei şi chiar medici din cadrul societăţilor de protecţie. *„Euthanasierea* – susţine **Liviu Harbuz** *– este văzută în Occident ca o modalitate de a proteja animalul. O cruzime ar fi să-l laşi bolnav pe stradă. De exemplu, în Anglia funcţionează societăţi de protecţie care iau cîinele de pe stradă, îl duc la spital, îl ţin în carantină, dar, dacă după o anumită perioadă de timp nu-l ia nimeni, cîinele acela este euthanasiat, pentru că, neavînd stăpîn, el nu are nici un viitor.“*

Există o serie de conflicte între primărie şi unele societăţi de protecţie, dar şi între ele. *„Anumite societăţi de protecţie* – ne explică **Cecilia Nicolicescu**, preşedintele Comitetului de iniţiativă din primărie – *nu sînt interesate în rezolvarea acestei situaţii, pentru că tocmai existenţa ei le aduce nişte donaţii substanţiale.“ „Nici nu vă închipuiţi* – accentuează ideea **Liviu Harbuz** – *ce jocuri sînt în jurul acestor cîini. Unele societăţi de protecţie ne-au creat o imagine atît de proastă, încît fonduri însemnate strînse afară, cu care s-ar putea face ceva pentru rezolvarea acestei probleme, n-au mai ajuns niciodată aici.“*

Pînă de curînd, societăţile de protecţie s-au aflat pe o poziţie de pe care doar protestau, criticau sau controlau. Prin protocolul încheiat, ele au fost implicate în această problemă într-un mod care le anulează poziţia privilegiată de care beneficiau.

„Există societăţi de protecţie în Bucureşti, ca, de exemplu, «Colţ Alb» – susţine **Liviu Harbuz** *–, care au primit resurse din afară, dar n-au făcut nimic altceva decît să bage într-un adăpost construit de belgieni vreo 60 de cîini, care stau acolo de 2–3 ani. A rezolvat aceasta cu ceva problema celor 150.000 de cîini fără stăpîn? Eu înţeleg că nu sînt bani pentru a realiza mai mult, dar lasă-l pe altul, care poate să facă treabă. Dacă cineva din afară încearcă să ne contacteze pentru a ne ajuta, intervin societăţile de protecţie şi, practic, îl deturnează.“*

Alte dificultăţi

„Paradoxul în România – ţine să menţioneze directorul **Liviu Harbuz** – *este că aproape fiecare cîine are un nume şi pentru mulţi dintre ei se poate identifica un potenţial proprietar. Aceşti proprietari sînt comunităţi de genul scărilor de bloc sau întreprinderilor, de unde şi denumirea mai nouă, de cîini comunitari.“* Astfel se explică situaţia în care oamenii vin de multe ori la baza de ecarisaj să ceară cîinii ridicaţi de pe străzi. *„Deci, munca este în zadar* – ne explică **Liviu Harbuz***; azi ridici cîinele vagabond, consumi salarii, benzină, energie, şi, a doua zi, cineva îl ia înapoi. A treia zi, cei care au reclamat o fac din nou şi totul se învîrte într-un cerc vicios.“*

Primăria a ţinut să afle şi ce doresc cetăţenii. *„În încercarea de a lega tot ce facem de punctul de vedere al cetăţenilor* – declară directorul **Liviu Harbuz** *– am realizat în urmă cu doi ani un sondaj de opinie. Lucrurile sînt evidente: majoritatea se pronunţă pentru păstrarea cîinilor pe stradă, în condiţiile sterilizării lor.“* Rezultă, prin urmare, că cetăţenii din capitală nu sînt deranjaţi de problema cîinilor. Fiecare vrea să fie cruţat cîinele care s-a pripăşit pe lîngă blocul lui şi să fie ridicat cel care îl latră cînd trece pe lîngă alt bloc.

Mai este şi problema lipsei de oameni. Din cauza salariului mic şi a muncii ce trebuie depusă, Administraţia pentru supravegherea animalelor dispune doar de 28 de angajaţi, deşi schema de încadrare cuprinde 50 de posturi. Există o fluctuaţie accentuată a forţei de muncă, determinată şi de situaţiile de care se lovesc angajaţii în teritoriu, pentru că o parte din cetăţeni vor să fie ridicaţi cîinii, şi înjură că aceasta nu s-a făcut pînă acum, în timp ce alţii sînt împotriva acestei acţiuni şi înjură pentru că se face aşa ceva.

„Unele societăţi pentru protecţia animalelor – ne relatează **Liviu Harbuz** *– mi-au cerut să cheltuiesc pentru hrana unui cîine 25.000 lei pe zi, ceea ce ar însemna mai mult decît suma alocată unui bătrîn din azil sau a unui orfan din casele de copii.“* Se pare că oamenii au devenit mai sensibili la animalele de pe stradă decît la copiii străzii sau bătrînii sărmani. Acest lucru a fost sesizat de micii cerşetori, care, de multe ori, au un căţel în braţe. *„Într-un timp, venea la noi la sediu* – povesteşte **Mihaela Grigorescu**, preşedintele Societăţii pentru protecţia animalelor – *un simpatic băieţel de la o casă de copii. În momentul în care a primit de la cineva o cutie de biscuiţi, nimeni nu l-a putut convinge să nu împartă totul cu cîinele său. S-a aşezat jos lîngă acesta: „Unul ţie, unul mie“ – şi îi băga căţelului biscuitele în gură.“*

Povestea complicată (şi, pentru moment, fără soluţie) a cîinilor vagabonzi este un episod în relatarea oricărui străin care soseşte la Bucureşti: alături de taximetriştii care sar să te jefuiască la Otopeni şi chiar în oraş, cîinii care hălăduiesc pe străzi compun marca Bucureştiului.

GELU GHERGHESCU

3 iunie 1997
Nr. 49
22 plus
Supliment al revistei „22“

Project Syndicate

CEU

ÎN AŞTEPTAREA UNUI TON:

Telecomunicaţiile din Europa de Est şi Comunitatea Statelor Independente

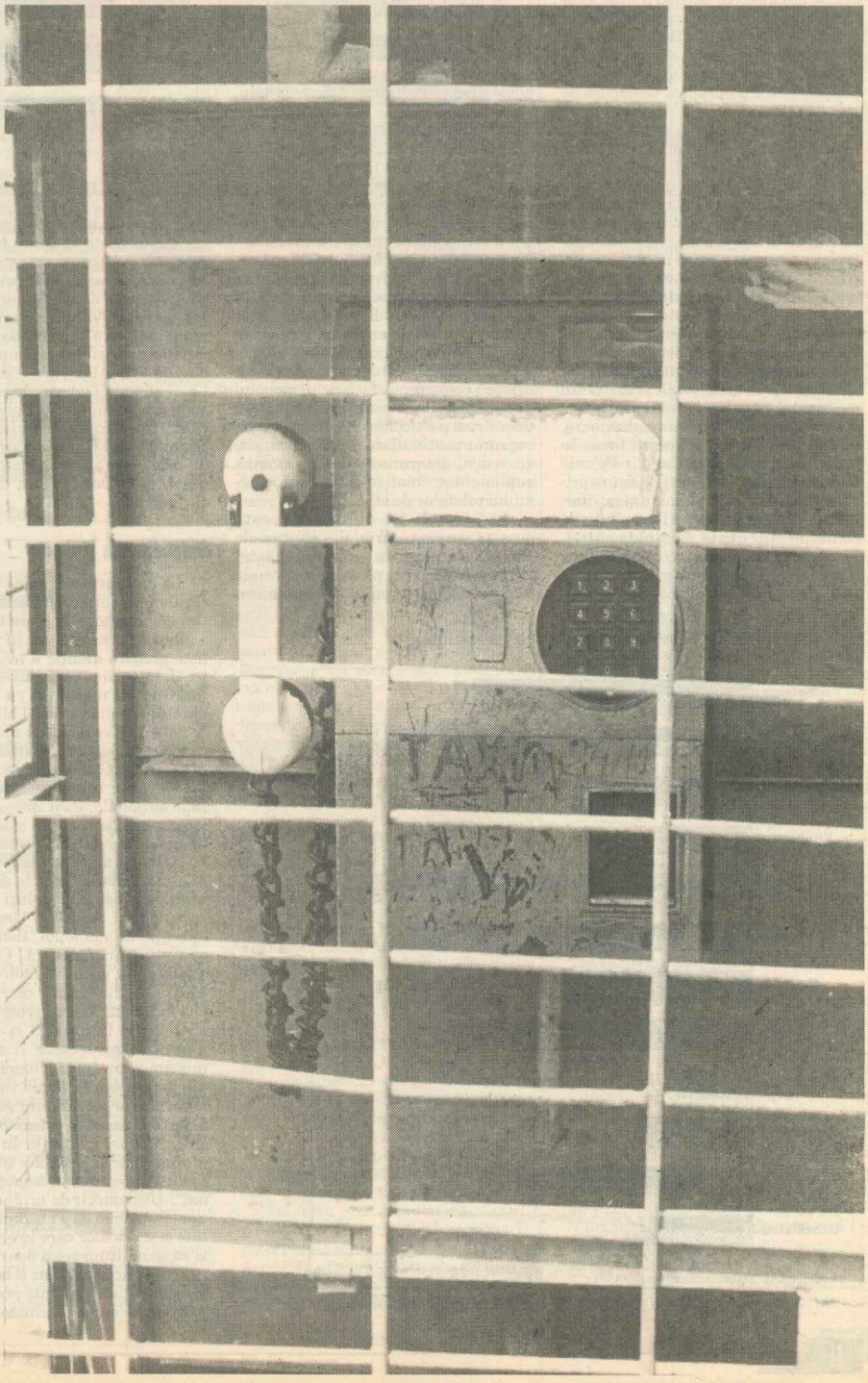

În ţările eliberate de zeci de ani de izolare comunistă, utilizatorii sînt mai entuziasmaţi de actuala revoluţie în telecomunicaţii decît de înseşi schimbările democratice. În contrast cu acest entuziasm, în lumea postcomunistă telecomunicaţiile rămîn într-o stare de relativă stagnare. Doar acele ţări care iniţiază eliberarea industriilor lor de telecomunicaţii de proprietatea şi controlul statului, încurajînd astfel investiţiile, au şanse de acces la beneficiile democratice şi economice ale erei informaţionale.

Peste tot în Europa de Est, Rusia şi Comunitatea Statelor Independente, cererea de telecomunicaţii moderne şi clasice este importantă. În ţările în care telefoanele sînt puţine şi conexiunile sînt de proastă calitate, cum ar fi Albania (unde abia dacă există o linie telefonică la o sută de persoane), reţelele realizate cu ajutorul sateliţilor încep să încerce să îndeplinească cererea nesatisfăcută de mult timp.

Această nevoie de schimbare nu există numai pentru serviciile de bază. Doar cu un an în urmă, conexiunile Internet ale Moscovei erau bine cunoscute ca fiind nesigure.

Astăzi, datorită îmbunătăţirii capacităţii liniilor telefonice, precum şi a investiţiilor mari în tehnologie, conexiunile Internet sigure devin normale, viteza transmisiei datelor atinge nivelurile occidentale, iar preţurile au scăzut cu 50%, datorită concurenţei puternice într-o piaţă care se extinde cu rapiditate.

Chiar în cele mai moderne ţări postcomuniste, cum ar fi Slovenia şi Croaţia, unde există ceva mai puţin de o linie telefonică la fiecare două persoane, rămîne o cerere de noi servicii care nu poate fi satisfăcută. Acum, nici un om important de afaceri din zonă nu este considerat pe deplin îmbrăcat dacă nu are telefon celular. Cererile ruşilor pentru comunicaţii prin satelit cresc vertiginos, iar numărul de abonaţi la serviciile de comunicare prin *pager* se dublează în fiecare an.

Noile tehnologii oferă ţărilor postcomuniste un lucru la care nu au avut pînă acum acces: comunicaţia bidirecţională rapidă – atît a documentelor şi a datelor, cît şi a vocii – între abonaţi situaţi oriunde. Pentru producătorii de echipamente de telecomunicaţii, perspectivele comerciale care rezultă din modernizarea masivă a serviciilor informaţionale în economiile aflate în tranziţie sînt uimitoare: un consultant londonez, specialist în privatizare, al bancherului **N.M. Rotschild** consideră domeniul telecomunicaţiilor *„cea mai favorabilă ocazie de profituri care apare în tranziţia de la comunism“*.

Profiturile potenţiale sînt mari, dar problemele de rezolvat sînt şi mai mari. De exemplu, în 1990 Rusia avea doar 1.000 de canale internaţionale de telecomunicaţii şi un singur nod de transfer al informaţiilor, situat în Moscova; Sankt Petersburg avea doar 11 canale internaţionale, care deserveau o populaţie de peste 12 milioane de locuitori. Astăzi, Rusia are peste 45.000 de canale internaţionale, iar toate regiunile – practic toate telefoanele – au acces internaţional. Fie că ne referim la revitalizarea completă a sistemelor telefonice (ca în cazul României, unde guvernul urmează să propună încheierea în acest an a unui contract de un miliard de dolari pentru îmbunătăţirea serviciilor societăţii **Romtelecom**) sau la realizarea unor îmbunătăţiri parţiale (cum ar fi cazul societăţilor **Ericsson** şi **Alcatel**, angajate în construirea unor noi noduri internaţionale în Lituania şi Macedonia), există perspectiva obţinerii unor profituri foarte mari, deoarece ţările în tranziţie duc o luptă tîrzie pentru a obţine accesul comod la comunicaţiile globale, acces de care americanii, japonezii şi mulţi europeni se bucură de zeci de ani.

În ţări ca Ucraina, unde giganţii internaţionali ca **AT&T America** şi **Telekom Germania** realizează cu dificultate alianţe pentru a asigura contracte naţionale, lupta se duce în domeniul problemelor fundamentale: să furnizeze în oraşele mari servicii telefonice nu numai pentru un număr restrîns de persoane, ci pentru majoritatea populaţiei, iar în sate să instaleze primele telefoane. În alte ţări, cum ar fi Estonia şi ţările de la Vişegrad, nivelul de pornire este mai ridicat şi consorţii de firme occidentale au creat asociaţii cu firmele locale, care deţin monopolul în telecomunicaţii, pentru a începe procesul reformei ulterioare. În celelalte ţări proliferează firme în întregime private, astfel încît în Polonia şi Rusia există peste 100 de firme private în domeniul telecomunicaţiilor. Aceste firme sînt deseori sprijinite de firme occidentale ca **Nokia**, **MCI**, **Telecom Franţa** şi **Sprint**, concurînd cu firmele care deţineau monopolul de stat, asigurînd astfel satisfacerea intereselor utilizatorilor. Reprezintă oare serviciile telefonice o sursă sigură de beneficii pentru firmele gigant din domeniul telecomunicaţiilor, investitori şi utilizatori? Nu totdeauna. **Eli Noam**, de la Institutul Columbian de Telecomunicaţii, avertizează că, în timp ce ţările postcomuniste aflate în tranziţie au manifestat un interes frenetic faţă de marile firme de telecomunicaţii, aceste ţări au constatat că *„în realitate, încheierea tranzacţiilor în acest domeniu este mult mai împovărătoare şi mai costisitoare decît şi-au imaginat vreodată"*. De fapt, adesea abundă acuzaţiile de corupţie, iar unele tranzacţii, în aparenţă încheiate, au tendinţa de a se destrăma, ca în cazul serviciilor celulare oferite de **Motorola** în Ucraina, sau de a deveni dezagreabile, aşa cum rezultă din conflictele puternice ale firmei **Ameritech** cu autorităţile pieţei de telefonie celulară din Polonia.

În acest raport urmează a fi, de asemenea, clarificate motivaţiile complexe ale guvernelor la fiecare nivel – naţional, regional şi local –, acolo unde telecomunicaţiile funcţionează nesatisfăcător. Ungaria, de exemplu, a privatizat o parte din monopolul ei din telefonie pentru a astupa o gaură larg deschisă în bugetul său naţional; Moldova ar putea face acelaşi lucru anul acesta. Întrucît cehii şi slovacii se confruntă cu restricţii bugetare mai puţin descurajante, fiecare a optat pentru o strategie de mărire a investiţiilor în telecomunicaţii, fără ca guvernul să renunţe la dreptul său de prioritate asupra firmelor din domeniul telecomunicaţiilor. Rolul conducerilor regionale şi orăşeneşti este, de asemenea, de o mare importanţă, ca al acelora din Rusia şi Bulgaria, care încurajează concurenţa faţă de monopolul de stat, acordînd licenţe de funcţionare unor firme particulare. Apariţia acestei concurenţe stimulatoare, după cum se va vedea, determină adesea un efort suplimentar chiar în interiorul sistemului telefonic de stat.

Indiferent cît de enormă este această sarcină, ţările din Europa de Est şi cele care au aparţinut fostei Uniuni Sovietice, precum şi firmele mondiale din domeniul telecomunicaţiilor se confruntă cu o întrebare vitală: care este calea cea mai bună de urmat, atît pentru guverne, cît şi pentru investitori, astfel încît să se asigure că industriile de telecomunicaţii devin competitive? Valul de demolare a monopolurilor în telecomunicaţiile din Occident, astfel încît concurenţa să devină stimulativă, i-a derutat, dar i-a şi sensibilizat pe observatorii din zona postcomunistă. Beneficiile deschiderii telecomunicaţiilor către concurenţă par a fi foarte mari, după cum au constatat atît de recent multe ţări dezvoltate. Dar tot atat de mari sînt şi riscurile.

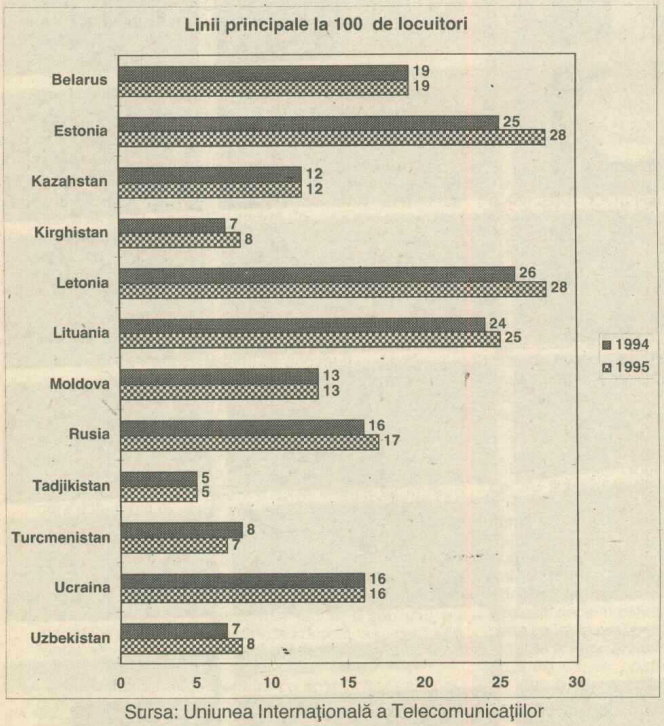

Sursa: Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor

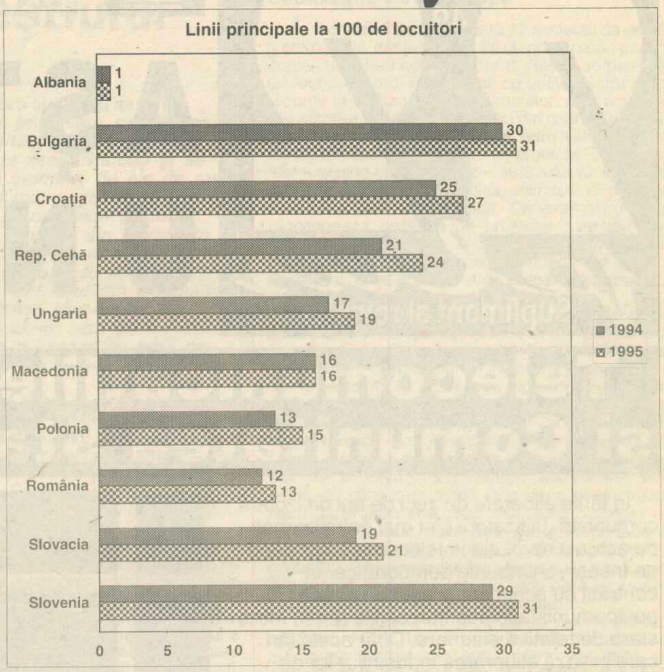

Sursa: Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor

Partajarea liniilor

La începutul ei, lumea telecomunicaţiilor era tihnită şi plictisitoare. Puţini conducători de state i-au acordat o atenţie deosebită, iar în ţările socialiste această atenţie a avut un caracter în întregime negativ – de exemplu, limitînd cît mai mult cu putinţă comunicaţiile în interiorul blocului socialist şi supraveghind cu mare strictеţe cele cîteva legături permise cu lumea din afară. Guvernările comuniste erau atît de îngrijorate de contactele internaţionale, încît industriile de telecomunicaţii erau, în mod deliberat, lipsite de investiţiile necesare.

Atît în ţările socialiste, cît şi în cele capitaliste, reţelele de telecomunicaţii au fost monopoluri de stat sau, ca în cazul Statelor Unite, atît de aproape de monopol, încît diferenţa era nesemnificativă. Ca firme ce aparţineau statului, cele mai multe dintre ele nu aveau nici o şansă să dea faliment. Tacit, aceste monopoluri au hotărît împreună ce anume urmează să proiecteze şi să producă, precum şi preţurile diverselor servicii telefonice, iar în ţările comuniste au hotărît care servicii sînt gratuite. *„Jumătate din oameni aşteaptă ca telefonul să facă apel"*, circula în Ungaria o glumă amară a acelor timpuri, *„iar cealaltă jumătate aşteaptă să vină tonul"*. Utilizatorii de oriunde ai telefoniei erau obligaţi să accepte orice calitate a serviciilor care le erau acordate şi să se mulţumească doar cu atît.

Toate acestea s-au schimbat total. Concurenţa a crescut, provenind din mai multe surse distincte. Tehnologii noi distrug controlul monopolist de oriunde, aducînd noi competitori în domeniu. Aceşti competitori nu sînt numai firme de telecomunicaţii, dar sînt şi distribuitori de televiziune prin cablu (care transportă şi date pe liniile lor), producători de *software* (care lansează pe piaţă noi reţele de servicii), bănci (care vînd sisteme de comunicaţii specializate în domeniul financiar) şi chiar, aşa cum vom vedea, firme de distribuţie a apei şi de căi ferate, toţi participînd la piaţa mondială a telecomunicaţiilor, evaluată la o mie de miliarde de dolari.

Aceste firme nou venite aduc cu ele noi calificări şi noi abordări, ajutînd transformarea telecomunicaţiilor dintr-o industrie care construieşte şi întreţine reţele de telecomunicaţii într-o industrie care oferă comunicaţii care sînt doar o parte a unui furnizor de alte servicii. Întrucît noile tehnologii reduc costul iniţial al afacerii, concurenţa se răspîndeşte şi mai mult. Entuziaste în unele ţări, prudente în altele, guvernele au început să accepte ideea că cea mai bună cale, care asigură faptul că schimbarea tehnologiei conduce la îmbunătăţirea şi răspîndirea serviciilor la preţuri mai mici, este concurenţa.

Astfel, telecomunicaţiile au ajuns pe primele locuri în agendele politice. În Rusia, **Anatoli Ciubais**, care în luna martie şi-a asumat responsabilitatea pentru greşelile tuturor miniştrilor economiei din Rusia, dă o mînă de ajutor în lupta pentru a înlătura strangularea produsă de firma **Rostelekom**, care deţine monopolul naţional al serviciilor casnice. În Ungaria, telecomunicaţiile au fost despărţite de laborioasele servicii poştale, au fost privatizate şi întrucîtva deschise concurenţei. Au urmat îmbunătăţiri dramatice, atît ca performanţe, cît şi din punct de vedere financiar. Cifra de afaceri la **MATAV**, monopolul privat, a depăşit 196 miliarde de forinţi, iar profiturile au atins 23 miliarde de forinţi în 1996. O investiţie record de 70 miliarde de forinţi – 10% din investiţia totală a Ungariei în anul trecut – a digitalizat 62% din serviciile telefonice şi a creat 300.000 de linii noi, făcînd ca aproximativ 80% din unguri să aibă acces la telefon. **MATAV** pretinde că, spre sfîrşitul anului 1997, lista de aşteptare

pentru serviciile telefonice va dispărea. Legea care a făcut posibile toate aceste lucruri a fost numită de președintele Ungariei, Árpád Göncz, *„singurul exemplu de lege de importanță deosebită din legislația economică și socială, promulgată de acest guvern"*.

Peste tot în această zonă, reformatorii și unii conducători din domeniul telecomunicațiilor încearcă să convingă guvernele să reducă măsurile protecționiste și să permită realizarea investițiilor din partea firmelor străine, nerăbdătoare să stabilească un cap de pod care să le permită să concureze în fiecare țară. Lupta pentru reformă este uneori acerbă. În Moldova, o vrajbă meschină între **Ceslav Ciobanu**, ministrul privatizării, și ministrul telecomunicațiilor, **Ion Casian**, a divizat guvernul în problema stabilirii limitei pînă la care urmează să fie permise drepturile de proprietate ale firmelor private și străine asupra **Moldtelecom**, precum și stabilirea modului în care cîștigurile realizate prin vînzarea acțiunilor urmează să se împartă între firmele care fac parte din **Moldtelecom** și bugetul de stat. Se pare că d-l Ciobanu vrea să-și asigure locul în guvern folosind metode de privatizare capabile să ajute și alți miniștri să găsească fondurile de care aceștia au nevoie pentru proiectele lor favorite. Prin dedicarea întregului venit realizat prin privatizarea telecomunicațiilor pentru îmbunătățirea serviciilor din acest domeniu, d-l Casian speră să-și îmbunătățească reputația politică și, probabil, să se mute într-un minister mai important.

Telecomunicațiile și-au îmbunătățit statutul politic datorită a patru forțe distincte:

– multe, dacă nu cele mai multe guverne realizează faptul că țările lor nu pot participa la dezvoltarea corespunzătoare a tehnologiei informaționale fără să aibă telecomunicații de bună calitate;

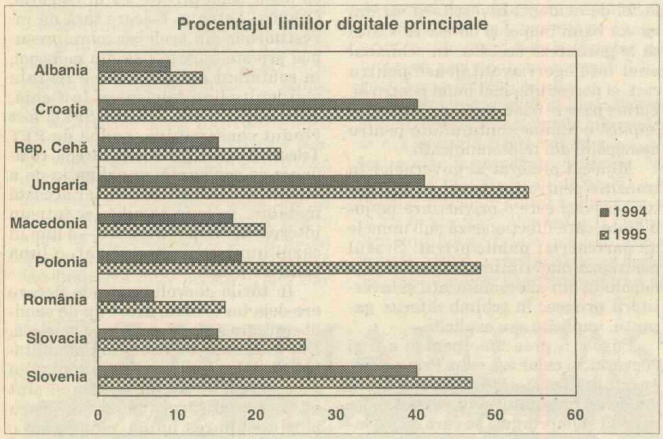

Sursa: Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor

– industriile mondiale de calculatoare și telecomunicații, fiecare din ele avînd perspective de dezvoltare în teritorii încă neacoperite, au făcut din fiecare țară postcomunistă un adevărat cîmp de luptă și, de aici, o piață de vînzare a concesiunilor de stat;

– ministerele, ca și firmele și băncile locale au realizat nevoia lor de un transfer continuu și nestînjenit, atît de informații, cît și de fonduri, devenind conștiente de fragilitatea legăturilor existente în domeniul telecomunicațiilor (**Witness Slovacia**, căreia statul, în nerăbdarea sa de a vedea îmbunătățiri rapide ale serviciilor, i-a refuzat accesul la **Slovak Telecommunications**, a asigurat pătrunderea unor firme competitoare, printre care **Telenor International Norvegia**, care au furnizat o rețea care conectează între ele, prin satelit, o sută de stații de poliție printr-un sistem central de control). Marii deținători privați de capital (giganții bancari ruși **Inkombank**, **Uneximbank** și **Most**, despre care se spune că singur a cheltuit anul trecut 78 milioane de dolari pe echipament de telecomunicații), care doresc mai multe opțiuni și servicii mai bune, influențează de asemenea guvernele în favoarea reformei în telecomunicații;

– atractivitatea unor mari injecții de capital în vistieria golită a statului.

Adăugînd la acestea faptul că modernizarea în telecomunicații implică cheltuieli masive, atît în serviciul public, cît și în cel privat, și ridică problemele exceselor și protecției furnizorilor casnici, este evident că telecomunicațiile nu se mai pot întoarce niciodată la vechiul statut.

Avalanșa digitală

Toate aceste presiuni sînt create de tehnologie. Tehnica și microelectronica digitală, dînd dispozitivelor sale viteză, greutate mică și „inteligența" calculatoarelor, au schimbat telecomunicațiile, făcîndu-le de nerecunoscut în ultimii 50 de ani. Diferența dintre telecomunicații și calculatoare este acum un nonsens tehnologic. Dacă a avut cu adevărat sens vreodată, căci în **Laboratoarele Bell** ale firmei **AT&T** (acum **Lucent**) a fost inventat tranzistorul, a cărui abilitate de a comuta curenții electrici prin cele două stări, „deschis" și „închis", într-un spațiu foarte redus, fără părți în mișcare, a făcut posibilă crearea industriei calculatoarelor.

Astăzi, rețelele telefonice în economiile în tranziție trebuie să introducă limbajul calculatoarelor ca mod de operare, folosind codurile digitale și abandonîndu-se astfel codurile analogice și sistemele de comutare manuală pe care economiile cele mai avansate le-au înlăturat acum 20 de ani. În Polonia, de exemplu, încă în 1991, jumătate din apelurile telefonice erau conectate manual; în Asia centrală, comutările manuale se fac și acum. Un vizitator occidental prin aceste centrale locale ar putea crede foarte bine că a nimerit într-un muzeu.

În transmisia analogică, impulsurile electrice reproduc creșterea și coborîrea vocii umane și, lucrînd la 9,6 kilobiți pe secundă, încetinesc îngrozitor transmisia datelor prin rețeaua telefonică. În forma digitală, vocile, datele, telexul și faxul pot fi transmise toate cu o viteză uimitoare, fiind și mai ieftine și avînd și o mai bună acuratețe. Nodurile telefonice trebuie să fie digitale și deci ele sînt rapide. În Macedonia, **Alcatel Franța** instalează 12 noduri digitale cu 226.266 linii, ceea ce înseamnă că în anul 2000 (dacă nu înainte) 70% din telefoane vor fi digitale. Lituania va avea pînă anul viitor o instalație completă, supervizată de **Ericsson Suedia**, cu 31 noi noduri digitale. Pentru a asigura aprovizionarea industriei sale de telecomunicații cu echipament digital, de care are mare nevoie, Polonia a vîndut

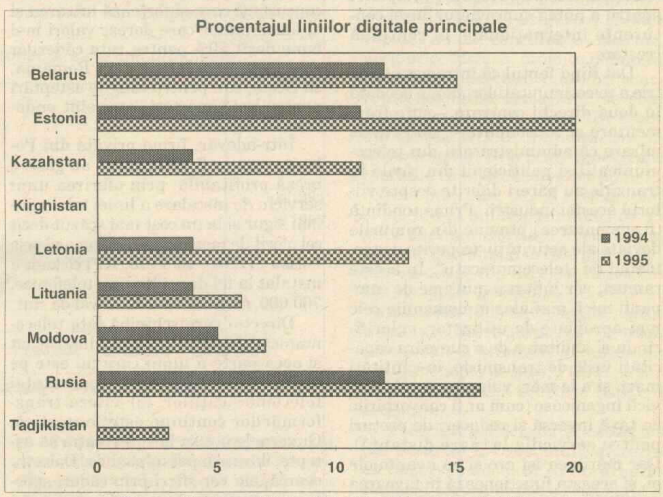

Sursa: Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor

o parte din producătorii săi de componente de telecomunicații unei asociații de firme, formată din **Siemens**, **AT&T** și **Alcatel**.

Ca centru al oricărui sistem telefonic, nodul este locul unde apelurile solicitate sînt acceptate și îndrumate către destinație. Chiar nodurile electro-mecanice învechite, care înregistrează pas cu pas impulsurile de la formarea numărului telefonic, sînt acum controlate adesea de un calculator. Sistemele electronice digitale lucrează fără părți în mișcare și sînt de fapt chiar calculatoare. Punînd să lucreze împreună aceste tehnologii, una nouă și cealaltă veche, înseamnă că la ora actuală nimeni – nici inginerii, nici avocații, nici utilizatorii și, cu siguranță, nici birocrații și factorii de decizie – nu poate spune unde se oprește procesarea datelor și unde începe transmiterea mesajelor. Aceasta înseamnă că există o imensă varietate de companii, interese și activități implicate și care face ca sarcina stabilirii strategiei reformei în telecomunicații să fie un adevărat coșmar.

Schimbările tehnologice și concurența acerbă au constituit o provocare nu numai pentru telecomunicațiile din zonă, dar și pentru monopolurile vulnerabile, cum ar fi oficiile poștale.

Chiar înainte de revoluția telecomunicațiilor, monopolurile poștale din majoritatea țărilor occidentale nu erau capabile să-și țină la distanță rivalii, cum erau **American UPS**, **Federal Express** și **TNT**, de afacerea profitabilă a pieței mesajelor transmise noaptea și a coletăriei. Procedurile electronice de transmitere a mesajelor sînt și ele o nouă amenințare pe termen lung pentru poșta tradițională. Aceasta deoarece acești rivali electronici, care nu au nevoie de o colectare și distribuire fizică a poștei, pot ocoli întru totul monopolurile poștale clasice, chiar în cele mai îndepărtate piețe rurale.

În zona postcomunistă, faxul a constituit un atac serios împotriva pieței corespondenței poștale între oamenii de afaceri. Poșta electronică (*e-mail*) își lărgește și ea rolul în comunicațiile personale și de afaceri, și potențialul său de dezvoltare (odată cu răspîndirea calculatoarelor) pare nelimitat. În România, de exemplu, *e-mail* – pachetul de servicii de bază costă în această țară în jur de 20 de dolari pe lună – este deja pe departe cea mai eficientă cale din punct de vedere al costului de comunicare cu lumea din afară. Amenințarea pe care o reprezintă pentru serviciile poștale tradiționale nu este greu de văzut. *„Viitorul poștei este în joc"*, spune directorul general al agenției poștale din Slovenia, unde 22,4% din mulțimea oamenilor de afaceri folosesc *e-mail*, un procent mai ridicat decît în cele mai multe din țările occidentale. În Polonia, oficiul poștal apreciază că faxul și mesajele electronice le vor produce pierderi de circa 680 milioane de dolari pe an, pînă în 1999.

Presiunea se mărește prin dezvoltarea **Internet**, majoritatea utilizatorilor acestuia plătesc un abonament global pentru folosirea nelimitată, plus costul unei convorbiri telefonice locale pentru conectare. **EUnet** România, de exemplu, a constatat că traficul pe serviciile sale **Internet** s-a înzecit între 1994 și 1995. Din ce în ce mai mulți oameni comunică prin Internet, de-a lungul orașului sau al continentelor, plătind niște sume nesemnificative, și ei se vor întreba în curînd de ce ar fi altfel cu convorbirile telefonice. Într-adevăr, noile tehnologii permit la fel de bine să se efectueze convorbiri telefonice prin **Internet** – adesea la costul unei convorbiri locale. **Bill Gates**, președintele firmei **Microsoft**, a declarat recent: *„Nu sînt sigur la ce poate fi bună rețeaua Internet din punct de vedere comercial, dar nu înțeleg de ce mai doriți să participați la piața telefoniei la mare distanță, odată ce există Internet?"*.

Ținte mișcătoare

Atunci cînd se gîndesc la viitorul lor, problema firmelor de telecomunicații din țările în tranziție este că acești concurenți mondiali ai lor sînt ținte mișcătoare, și nu staționare. Concurența forțează chiar acele companii aflate la limita revoluției informației să se schimbe permanent. Cu mai puțin de un an înainte, **AT&T**, a doua firmă din lume ca mărime în domeniul telecomunicațiilor (înaintea ei se află numai monopolul japonez **Nippon Telephone & Telegraph – NTT**), s-a divizat în trei companii distincte. Acolo unde în lume concurența este mai solidă, giganții din telecomunicații reduc din enorma lor forță de muncă

şi încearcă să crească valoarea serviciilor lor de bază. **AT&T** a produs o carte de credit cu marca sa şi a anunţat calificările cerute de firmă. **Telecom Hongkong** şi **Bell Atlantic**, printre mulţi alţii, doresc să furnizeze jocuri distractive interactive. Dar, de asemenea, există presiuni spre integrare. Mai mulţi giganţi fac alianţe pentru a furniza pachete sofisticate pentru telefonie clienţilor de afaceri internaţionale. În cazul **Telecom Anglia** şi **MCI America**, au loc categoric fuzionări pentru a putea supravieţui durei concurenţe internaţionale, în continuă creştere.

Dat fiind faptul că întreaga industrie a telecomunicaţiilor merge deodată în două direcţii contrare – spre fragmentare şi consolidare –, nu este de mirare că administratorii din telecomunicaţii şi politicienii din ţările în tranziţie au păreri diferite despre viitorul acestei industrii. Prima tendinţă (fragmentarea) provine din ramurile deviate ale activităţii acoperite de termenul de „telecomunicaţii". În aceste ramuri, vor înflori o mulţime de companii mici, mai ales în domeniile cele mai apropiate de utilizator, valorificîndu-şi abilitatea de a cumpăra capacităţi utile de transmisie, în cantităţi mari, şi a le mări valoarea cu noi servicii ingenioase (cum ar fi convorbirile cu taxă inversă şi reduceri de preţuri pentru serviciile la mare distanţă). Dar mărimea îşi are şi ea avantajele ei, şi aceasta funcţionează în favoarea stabilirii marilor participanţi în zona postcomunistă. Acolo unde cheltuielile de regie sînt masive şi costurile de livrare foarte mici, numărul competitorilor este probabil mic. Învingătorii vor avea grijă să fie integraţi pe verticală şi să aibă un bun acces la clienţi. Mărimea face, de asemenea, mai uşoară acoperirea costurilor dezvoltării unor noi şi moderne servicii: nu neapărat serviciile de cumpărături prin telefon şi cele distractive, care sînt acum numeroase în economiile dezvoltate, ci modalităţile mai ingenioase de a integra tehnologia telefonului în produsele şi serviciile de zi cu zi.

Modificările în structura costurilor telecomunicaţiilor vor produce, de asemenea, modificări ale firmelor, atît din interiorul, cît şi din afara acestei industrii. Pentru moment, telecomunicaţiile sînt o industrie aflată la apogeu. Profitabilitatea a crescut, mai ales printre cele mai mari firme din ţările în tranziţie, care exercită la maxim puterea monopolului lor, în timp ce cererea creşte şi costurile tind să scadă mai repede decît preţurile – acesta fiind motivul-cheie al faptului că pînă şi firmele de telecomunicaţii administrate neglijent pot face bani uşor şi repede. Acum, aceste profituri substanţiale se obţin însă sub atacul noilor concurenţi care-şi forţează intrarea şi al afaceriştilor care doresc valori mai bune decît 50% pentru rata căderilor convorbirilor telefonice, în România, să zicem, sau pentru lungile aşteptări pentru noi conectări, care sînt endemice în regiune.

Într-adevăr, firme private din Polonia, cum ar fi **RPTelekom**, au găsit o breşă profitabilă, prin oferirea unui serviciu de instalare a liniei telefonice mai sigur şi la un cost mai scăzut decît cel oferit de monopolul **Telekomunikacja Polska** (TPSA). În 1995, **RPTelekom** a instalat la fel de multe linii telefonice, 760.000, ca şi imensul său rival de stat.

Direcţia care schimbă faţa telecomunicaţiilor implică atît industria, cît şi acea parte a lumii care nu este pe deplin lămurită asupra importanţei telecomunicaţiilor, iar viteza transformărilor continue este fantastică. Guvernele pot să lase revoluţia să aştepte, dar nu o pot împiedica. Dacă încearcă, ele vor sfîrşi prin căderi spectaculoase.

Parteneriat limitat

Creşterea telecomunicaţiilor în ţările în tranziţie este în parte rezultatul faptului că unele ţări din zonă sînt printre cele cu cea mai rapidă creştere economică din lume. Însă creşterea telecomunicaţiilor este adesea chiar mai rapidă ca în ţările care au situat telecomunicaţiile în fruntea listei lor de priorităţi, deoarece se tem că, fără un sistem eficient de comunicaţii personale şi de afaceri, creşterea economică a ţării se poate împotmoli sau, şi mai rău, să înceapă să scadă. În teorie, cel puţin, majoritatea economiilor în tranziţie par acum să fie de acord cu modul de îmbunătăţire a industriei lor de telecomunicaţii. Mai mult sau mai puţin, ei cred că privatizarea şi concurenţa sînt singurele căi de a atrage investiţiile străine necesare şi partea de *know-how*.

Elementele stimulante care favorizează privatizarea sînt evidente, dar ele pot fi şi completate. Pentru a-şi îmbunătăţi serviciul, telecomunicaţiile locale au nevoie de o imensă infuzie de capital. Statul care le deţine nu este în situaţia de a da această sumă, de fapt el trebuie să facă presiuni pentru fonduri destinate să păstreze sub control deficitul bugetar, fără să provoace prăbuşirea sistemului supradimensionat al serviciilor sociale şi a altor programe populare de redistribuire. Astfel, privatizarea pare ca o mană cerească: nu numai că cumpărătorii străini de telecomunicaţii, fabulos de bogaţi, aşteaptă să finanţeze modernizarea reţelei locale, dar ei par a fi gata să plătească o mulţime de bani statului pentru dreptul de a o face.

Că acest lucru nu este gratuit este la fel de evident. Investitorii străini îşi vor banii înapoi şi doresc ca statul să le garanteze aceasta. În schimbul unei înţelegeri avantajoase pentru stat, ei doresc una mai bună pentru ei. Forma pe care o iau astfel de înţelegeri implică o anume continuitate pentru monopolul din telecomunicaţii.

Mijlocul preferat al guvernelor în tranziţie pentru înţelegeri cu investitorii privaţi este o privatizare pe jumătate, care funcţionează sub numele de **parteneriat public/privat**. Statul păstrează majoritatea acţiunilor monopolului din telecomunicaţii şi investitorii primesc în schimb diferite garanţii, implicite sau explicite.

Pare a fi prea bine pentru a fi şi adevărat, şi chiar aşa este. Prin estomparea distincţiei dintre cheltuiala publică şi împrumut şi între cheltuiala privată şi împrumut, pe care o face întreaga discuţie curentă despre parteneriat în investiţia în telecomunicaţii, guvernele pot fi scutite de cîteva probleme fiscale, dar această estompare poate crea şi unele pericole. Cel mai important dintre ele este acela că decizia esenţială de a distribui resursele este chiar ea nelămurită. Opţiunile private pot fi influenţate de interesele şi disciplina interne – o firmă care face o investiţie neînţeleaptă riscă să piardă bani sau este pe cale să dea faliment. Ceea ce-i face pe manageri să cîntărească bine lucrurile. Deciziile din sectorul public se confruntă cu o disciplină mult mai slabă: responsabilitatea miniştrilor şi a birocraţilor implicaţi. Îmbinîndu-le pe cele două – astfel încît nici o parte să nu se simtă responsabilă pentru decizie sau astfel încît un proiect este lăsat efectiv să zacă, dacă nu este clar unde este riscul proiectului comercial, dacă acesta există, acest fapt poate să însemne uşor că nu există disciplină deloc. Ceea ce va însemna mai multe investiţii proaste sau irosite, de aici, resurse insuficiente şi o investiţie mai puţin bună. Mai înseamnă că guvernele, care în mod normal trebuie să reglementeze profiturile care i se permit unui monopol, continuă să ia o parte din aceste profituri substanţiale, lucru pe care utilizatorii îl resimt.

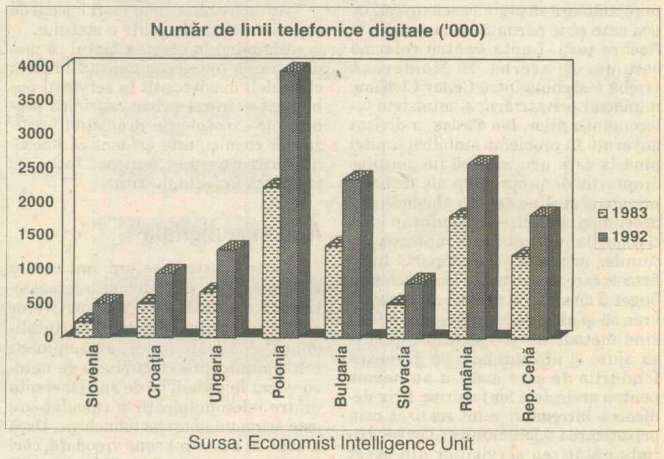

Sursa: Economist Intelligence Unit

Privatizarea nu este suficientă

Privatizarea – parţială sau totală – este importantă, dar nu îndeajuns pentru a transforma reţelele de telecomunicaţii din lumea postcomunistă. Fostele monopoluri inerte au nevoie de concurenţă pentru a fi reformate cu adevărat. Totuşi, un model adesea repetat pentru monopolurile publice este acela de a fi pur şi simplu înlocuite cu unele semi-private, ca în Ungaria, Cehia şi Letonia. Fiecare ţară dă investitorilor din acele sectoare presupus private o parte fixă din monopol, în schimbul obligaţiei de a instala mai multe linii telefonice. În Cehia, de exemplu, unde 27% din **SPT** a fost vîndut consorţiului condus de **PTT Telecom Olanda** şi **Telecom Elveţia**, compania se confruntă cu obligaţia de a instala noi linii telefonice, iar această instalare trebuie să aibă loc într-un interval de timp convenabil – 3 luni în cazul unui utilizator privat, o lună pentru o firmă.

În ţările dezvoltate, unde fiecare are deja un telefon, acest tip de semiliberalizare a pieţei ar fi clar o greşeală. Dar în Europa de Est şi în Comunitatea Statelor Independente, şapte din zece persoane nu au telefon şi sînt adesea prea sărace pentru a putea plăti instalarea unuia, chiar dacă o companie de telecomunicaţii eficientă le poate pune la dispoziţie unul. Astfel, guvernele din zonă cred că trebuie să pună în balanţă pe de o parte impulsionarea introducerii concurenţei, pe de alta nevoia de a-şi proteja profiturile pentru a-şi extinde reţelele la cei mai săraci şi mai izolaţi cetăţeni.

Pînă în prezent, ţările în tranziţie au obţinut rezultate diferite cu această abordare. România, de exemplu, a crescut numărul liniilor instalate anual de la 4.000, în 1991, la 297.154, în 1995. Dar numai 10% din aceste noi linii sînt digitale şi, în ciuda acestei creşteri substanţiale a accesului, numai aproximativ jumătate din convorbirile locale au loc în bune condiţii. Cît despre preţurile convorbirilor la mare distanţă, ele sînt cu mult mai mari decît ar fi nevoie. Este adevărat, nici o

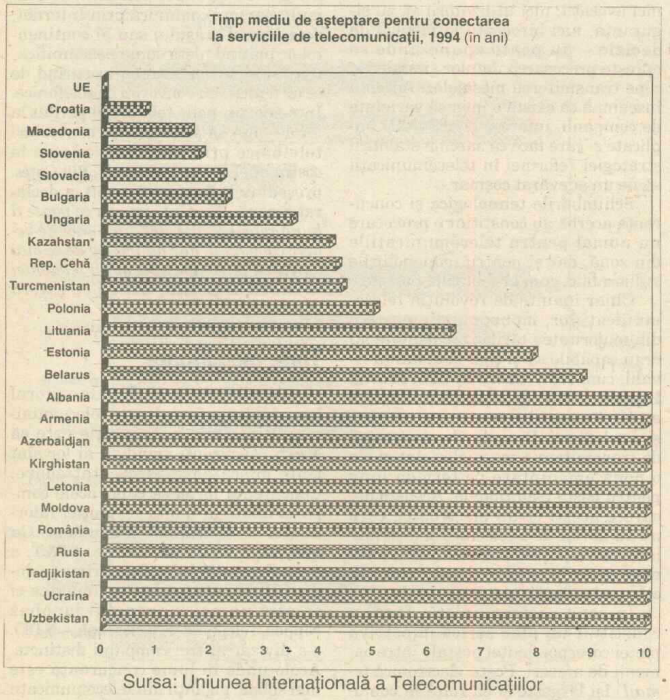

Sursa: Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor

ţară postcomunistă nu este suficient de bogată pentru a-şi permite noi reţele digitale peste tot. Însă o politică mai bună ar putea face să obţină mai mult decît ceea ce au.

Şi Ungaria a avut intenţia să îşi echilibreze instituţiile din telecomunicaţii prin vînzarea, acum doi ani, a **MATAV**, dar, prin acordarea acestei firme unui monopol de convorbiri la mare distanţă, industria telecomunicaţiilor a fost structurată în aşa fel încît să permită **MATAV** să înăbuşe concurenţa. Continuitatea monopolului a ajutat **MATAV** să obţină profiturile menţionate mai înainte în acest raport şi s-a reflectat în îmbunătăţirea activităţii. Dar **MATAV** şi-a folosit profiturile pentru a-şi reinstala dominaţia asupra competitorilor mai îndrăzneţi prin preluarea unei mari părţi din drepturile de proprietate ale **Westel 900**, cea mai importantă companie de telefonie celulară din Ungaria. Pe termen lung, aceasta ameninţă interesele utilizatorului la fel de mult ca şi proprietatea de stat. Pentru că, dacă guvernele nu respectă măcar propriile promisiuni de demonopolizare, îmbunătăţirile în servicii se pot încetini pe parcursul investiţiei. Într-adevăr, o tendinţă îngrijorătoare este aceasta: în loc să deschidă piaţa tuturor ofertanţilor, există indicii serioase că oficialii vor începe să vîndă la licitaţie concesionările cîtorva ofertanţi aleşi. Cea mai bună speranţă pentru utilizatorul ungar (şi concurenţii **MATAV**) este aceea că guvernul nu-şi va retrage promisiunea de a pune capăt monopolului asupra convorbirilor internaţionale după 2001 şi că monopolul **MATAV** nu va putea să-şi folosească profiturile pentru a-şi extinde conducerea la infinit.

Programul intensiv al Rusiei de a schimba unul dintre cele mai proaste sisteme de telecomunicaţii din ţările în tranziţie într-unul dintre cele mai moderne presupune existenţa aceluiaşi gen de riscuri ca şi în Ungaria. La fel ca multe ţări din regiune, Rusia a transformat într-o corporaţie gigantul telecomunicaţiilor sale, **Rostelecom**. Mergînd mai departe, Rusia a permis şi crearea unor furnizori locali şi regionali şi a destinat o nouă companie, **Svyazinvest**, să concureze în mod direct cu **Rostelecom**. Deşi toţi concurenţii Rostelecom trebuie să plătească pentru folosirea liniilor fixe ale firmei, utilizatorii şi factorii guvernamentali de decizie se aşteptau la îmbunătăţiri ale serviciului într-un număr foarte mare de regiuni, pentru că s-ar putea spune că există o concurenţă directă sau indirectă între aceste firme. Dar acum se pare că **Svyaziuvest** va fi inclusă în **Rostelecom**. Aceasta va conduce cu siguranţă la o putere potenţială mai mare a monopolului, destul de bogat, poate, pentru a construi noi linii telefonice pentru utilizatori, dar şi atît de puternic, încît să blocheze concurenţii, indivuali sau asociaţi, să intre pe piaţă şi, deşi factorii ruşi de decizie, precum şi omologii lor din Ungaria fac promisiuni vagi că în viitorul apropiat se vor sfîrşi concesiile monopolurilor, aceste promisiuni sînt departe de a fi credibile.

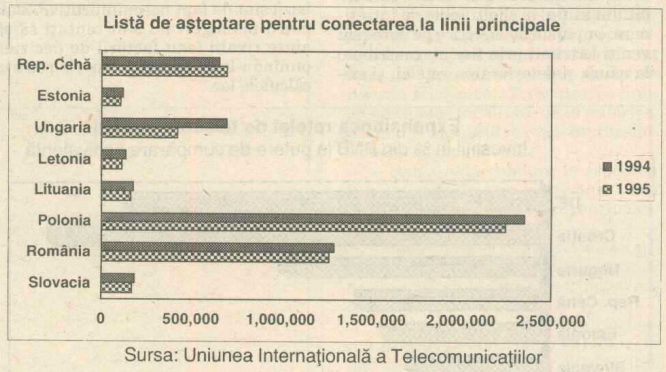

Sursa: Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor

Situaţia în Estonia promite să fie diferită. În prezent aici există un monopol al telecomunicaţiilor la mare distanţă, **Eesti Telecom**. Totuşi, după ce privatizarea companiei va avea loc (probabil la sfîrşitul acestui an), guvernul promite să nu acorde noilor firme privatizate ani confortabili în cadrul monopolului. În schimb, programul de privatizare insistă asupra supunerii imediate a telecomunicaţiilor la concurenţă cu orice competitor intern sau străin care îndeplineşte condiţii minimale. Rezultatul, care, dacă lucrurile se vor desfăşura conform planului, va permite solicitanţilor să aleagă un furnizor diferit de servicii de fiecare dată cînd fac un apel telefonic, poate face ca Estonia să se numere printre cele mai liberale sisteme din lume, cu zeci de firme concurînd la o parţajare a întregii afaceri.

În ciuda progresului, liberalizarea şi concurenţa, aşa cum sînt practicate la ora actuală peste tot în zonă, au fost oprite la jumătate de drum. Nu întregii game de rivali ai vechilor şi marilor reţele de stat li s-a permis să intre în conflict. Pentru a fi siguri, companiilor de telefoane celulare şi multor altele, precum şi unor rivali mai mici li s-a permis intrarea în arenă şi o concurenţă aprigă între ele a adus adesea servicii noi la preţuri minimale. De exemplu, **Eurotel** şi **Radiomobil**, două companii rivale cehe de telefonie celulară, s-au extins enorm, reducînd în continuare încă costurile pentru consumatori. Dar răspunsul **SPT**-ului, în cea mai bună tradiţie a monopolului, este tipic pentru marii administratori locali. Prin preluarea celor mai importante şi profitabile părţi ale afacerii, reţelele concurente – pretind şefii **SPT**-ului – vor forţa **SPT**-ul să ridice costurile, mai ales pentru zonele rurale.

Preluarea celor mai importante şi profitabile părţi ale afacerii? Sugestia, preluată de ramura maghiară a **MATAV**, îl face pe **Antal Hezberger**, director delegat la **Hungárodigitel**, care oferă clienţilor, de obicei din domeniul bancar, cum ar fi **OTP**, servicii specializate de transmitere a datelor, să ia o poziţie combativă. *„MATAV este cel mai mare profitor din ţară – ei au îndepărtat serviciile profitabile de telecomunicaţii de vechile oficii poştale şi le-au lăsat cu afacerea costisitoare a distribuirii scrisorilor. Dacă sînt atît de îngrijoraţi în legătură cu serviciile rurale, să le acorde o subvenţie din profiturile lor“*. Întreaga dezbatere despre costurile concurenţei, spune el, nu aminteşte de costul real al monopolului: servicii inadecvate pentru lumea afacerilor. Motivul pentru care **MATAV** a pierdut afacerea este acela că *„MATAV pur şi simplu şi-a înşelat clienţii“*.

Ţinînd uşa închisă

Densitatea telefoanelor dintr-o ţară spune aproape la fel de mult despre performanţa sa economică ca şi rata creşterii economice. Cei care suferă mai mult din cauza lipsei telefoanelor nu sînt cei din mediul rural, ci cei din oraşe, pentru care comunicaţiile sînt mai mult decît vitale. Ei pot aştepta ore întregi pentru tonul de apel şi zile pentru o convorbire interurbană. O oră aglomerată pe linie este ca o oră aglomerată pe drum, creînd haosuri comparabile. Lupta pentru a da doar un telefon implică mituire şi privilegiu. Pot fi mai mulţi oameni pe lista de aşteptare decît în cartea de telefon.

În ciuda iluziilor că monopolurile controlate pot să asigure o creştere rapidă, numai concurenţa, mai mult decît orice altceva, promite îmbunătăţiri. Permiţînd chiar o uşoară concurenţă a telecomunicaţiilor, se poate parcurge un drum lung. Un studiu din 1995 al **OECD**, *„Infrastructura telecomunicaţiilor. Beneficiile concurenţei“* conchide că liberalizarea nu numai că reduce preţurile, dar şi extinde piaţa şi oferă mai multe posibilităţi de alegere consumatorilor. Aceasta este adevărat nu numai în cele mai dezvoltate economii, ci şi în cele în dezvoltare. De exemplu, în Filipine, decizia guvernului din 1993 de a permite pătrunderea unor noi firme de servicii telefonice locale a stimulat de asemenea fostul monopol de stat, **PLDT**, să facă un efort serios să scurteze listele de aşteptare.

Principiul concurenţei este esenţial peste tot în zonă. Mulţi afacerişti au observat deodată că au drepturi conform cărora ei pot cu uşurinţă să întindă cabluri cu fibre optice sau că au deja reţele de comunicaţii internaţionale. De exemplu, în Rusia, noile firme de telecomunicaţii au apărut din alianţa cu căile ferate de stat, întreprinderile producătoare de energie şi electronice, industrii din care mulţi competitori din telecomunicaţii au apărut şi în cele mai avansate economii. Două firme de telecomunicaţii din zona Sankt Petersburg, **Rascom** şi **Metrocom**, pentru a da numai un exemplu, au format o companie comună cu corporaţia **Andrews** din America şi compania **Metro** din Sankt Petersburg pentru a întinde cabluri de fibre optice, concurînd direct cu liniile **Rostelecom**, care folosesc reţeaua de căi ferate locale ca bază. Şi această reţea a fost legată cu o companie similară de fibre optice din Moscova, întemeiată de **Macromet** şi metroul din Moscova.

În ciuda îmbunătăţirii aproape universale pe care concurenţa a adus-o în întreaga lume, în practică, majoritatea guvernelor de tranziţie au considerat dificil să-i asigure acesteia întregul sprijin, în primul rînd, aşa cum am

HUMANITAS
Cartea care dăinuie
Tîrgul Internaţional de Carte Bucureşti
5–9 iunie '97, Teatrul Naţional
STANDUL HUMANITAS: etajul III, sala II
Lansări
ALEXANDRU PALEOLOGU Alchimia existenţei: **vineri 6 VI ora 16.30**, prezintă MIRCEA ZACIU, GEORGE PRUTEANU ● Colecţia ISTORIA IDEILOR: **vineri 6 VI ora 17**, prezintă H.-R. PATAPIEVICI ● LUCIAN BOIA Istorie şi mit în conştiinţa românească: **duminică 8 VI. ora 12.30**, prezintă AL. ZUB, SORIN ANTOHI ● VLAD ZOGRAFI Oedip la Delphi: **duminică 8 VI ora 16.30**, prezintă NICOLAE MANOLESCU, MARIAN POPESCU, GABRIEL LIICEANU
Şedinţe de autografe cu
MIRCEA CĂRTĂRESCU: **joi 5 VI ora 16.30** ● H.-R. PATAPIEVICI: **vineri 6 VI ora 17.30** ● GABRIEL LIICEANU: **duminică 8 VI ora 13** ● AURELIA MARINESCU / Codul bunelor maniere: **zilnic orele 10–13**

ANTET Mulţumiri
COMPANIEI DE LIBRĂRII BUCUREŞTI
MANAGER MARIETA SEBA
Editura Antet mulţumeşte Companiei de Librării Bucureşti pentru promovarea făcută cărţilor editurii şi în mod special şefilor de unitate, doamnelor:
Mariana Balahură – Librăria nr. 1;
Georgeta Munteanu – Librăria nr. 17;
Cornelia Sarivan – Librăria nr. 41;
Georgeta Focariu – Librăria nr. 74;
Angela Stănculescu – Librăria nr. 95;
Viorica Iacob – Librăria nr. 115;
Maria Moldovan – Librăria nr. 157;
Vasilica Mogoşanu – Librăria nr. 154;
Ioana Raveică – CLM nr. 4;
Emilia Vasile – Colectura Bibliotecilor.
Mulţumim cititorilor fideli Editurii Antet.
Vă aşteptăm la Salonul Internaţional de Carte, Bucureşti 1997, Teatrul Naţional, etajul 3, corp 5, stand 10.

Editura ANTET
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr. 9A; Bucureşti; Tel: 6175332
O.P. 22 C.P. 285

văzut, deoarece multe au fost tentate să absoarbă ceva din profiturile generate de industria telecomunicaţiilor. Dar problema provine dincolo de lipsa de dorinţă a guvernelor, de a privatiza totul sau de a acorda monopolul explicit multor firme naţionale de telecomunicaţii. Pentru că telecomunicaţiile conţin un element de monopol, şi concurenţa în telecomunicaţii este de un tip aparte. Un nou participant la afacere trebuie să fie capabil să se conecteze la reţeaua existentă. Un telefon este folositor numai pentru ca se conectează la alte telefoane şi, cu cît este mai vastă reţeaua, cu atît el este mai folositor. Totuşi, reţeaua este deţinută de cel mai bun administrator cu care noul participant doreşte să concureze. Este ca şi cum un fabricant de automobile ar trebui să folosească sistemul de distribuţie al propriilor competitori.

Fără intervenţia, în sensul bun, a guvernului, marile monopoluri au astfel o putere comercială nemaipomenită, pe care o pot folosi cu siguranţă pentru a crea dificultăţi potenţialilor lor rivali. Un antreprenor ceh de telecomunicaţii se plînge că preţul folosirii liniilor de lungă distanţă cumpărate de la proprietarul de stat **SPT** este de 10 ori mai mare decît cel plătit de firmele americane la început pentru accesul la liniile deţinute de marile companii americane de telefonie regională. Liniile au de obicei o taxă fixă, şi nu un preţ, în funcţie de măsura în care sînt încărcate. Şi, lucrul cel mai important, în întreaga lume postcomunistă marii manageri de telecomunicaţii au dus o luptă violentă de folosire integrală a liniilor existente, în sensul de prevenire a existenţei unor linii libere în reţele ce ar putea fi revîndute sau de a se limita la revînzarea către grupurile de utilizatori închişi, cum ar fi canalele dintr-un hotel sau dintr-o bancă, împiedicînd astfel micii manageri, cu mult mai eficienţi, să intre în competiţie.

Cîteva monopoluri de stat, cum ar fi **TPSA** din Polonia, au înăbuşit concurenţa direct ,prin tentativa de a bloca accesul noilor competitori la reţeaua lor. Nu este de mirare că cele 150 de firme, cărora ministerul polonez de telecomunicaţii le-a acordat licenţa pentru telecomunicaţiile interurbane, au fost împiedicate să lucreze, reuşind să deservească numai 35.000 de persoane (faţă de 5,7 milioane deservite de **TPSA**). Mai mult decît atît, din cauza foştilor angajaţi **TPSA** care alcătuiesc conducerea Ministerului Comunicaţiilor, unde companiile private trebuie să-şi depună planurile de investiţii, competitorii se tem că **TPSA** are acces imediat la programele lor de investiţii şi atunci îşi pot orienta propriile lor planuri de investiţii ca un atu împotriva ofertelor competitorilor.

Odată ce competitorii pătrund în reţeaua existentă (probabil pentru că accesul este impus prin lege), apar alte probleme. Acei competitori care folosesc împreună reţeaua trebuie să plătească o anumită parte a costurilor, care par la prima vedere corecte. Dar cît de mare este o parte? Majoritatea cheltuielilor unei reţele sînt capitalul iniţial şi cheltuielile de întreţinere: impulsurile electrice pe care noii veniţi le trimit prin fire nu contribuie la uzura şi deteriorarea reţelei, şi sistratorul monopolului declară că, dacă există concurenţă, cei mai profitabili clienţi ai săi oferă reduceri de preţ, nelăsînd pe altcineva să plătească restul notei de plată.

Toate ţările în tranziţie permit principalului administrator de reţea să-şi compenseze costul serviciilor generale, pretins neprofitabile, de la competitorii săi, care se plîng imediat că administratorul măreşte în mod nejustificat cifrele. Într-adevar, studiile sugerează că cheltuielile reale pentru asigurarea unui serviciu telefonic de bază sînt de fapt nesemnificative. Dar marii manageri nu sînt tentaţi să-şi ajute rivalii (sau factorii de decizie) punîndu-le la dispoziţie bazele pentru calculele lor.

Expansiunea reţelei de telecomunicaţii
Investiţii în % din PNB la putere de cumpărare echivalentă

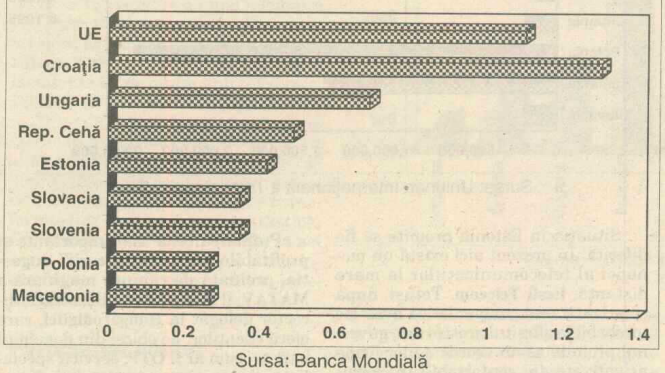

Sursa: Banca Mondială

temul comercial obişnuit al evaluării minimale nu este o opţiune viabilă. Dar atunci cînd preţurile sînt stabilite nu de piaţă, ci de un factor de decizie, este greu să se asigure o activitate profitabilă: un proprietar de reţea, căruia i se permite să-şi recupereze toate cheltuielile (în toate ţările în tranziţie, multe dintre ele sînt acoperite mai ales de plătitorii de taxe), este puţin tentat să modereze preţurile.

Dificultatea evaluării accesului este îngreuiată şi de faptul că administratorul monopolului este obligat să garanteze serviciile telefonice la preţuri accesibile fiecărui cetăţean, inclusiv acolo unde sursa de concurenţă a serviciilor nu este considerată viabilă (aşa-numita cerere de „servicii universale"). Un monopol poate acoperi astfel de cheltuieli suplimentare prin subvenţii provenite de la administratorii săi, mai profitabili. Administratorii se plîng că au nevoie de superprofituri în anumite zone pentru a subvenţiona părţile mai puţin profitabile ale activităţii lor, cum ar fi un serviciu rural ieftin, de fapt ei pot la fel de bine să folosească sumele astfel obţinute pentru a-şi depăşi competitorii. Managerii de la **Eesti Mobiltelefon** din Tallinn, de exemplu, se plîng că **Eesti Telefon** foloseşte veniturile provenite din serviciile monopolului pentru a înjumătăţi costurile serviciilor care au fost liberalizate, cum ar fi transmisia datelor. Rezultatul este de a limita competitorii numai la o mică porţiune din piaţă.

Chiar cînd preţurile accesului nu sînt fixate artificial la niveluri ridicate, monopolurile locale tot mai practică un număr de trucuri. În timp ce administratorii se plîng că au nevoie de superprofituri în anumite zone pentru a subvenţiona părţile mai puţin profitabile ale activităţii lor, cum ar fi un serviciu rural ieftin, de fapt ei pot la fel de bine să folosească sumele astfel obţinute pentru a-şi depăşi competitorii. Managerii de la **Eesti Mobiltelefon** din Tallinn, de exemplu, se plîng că **Eesti Telefon** foloseşte veniturile provenite din serviciile monopolului pentru a înjumătăţi costurile serviciilor care au fost liberalizate, cum ar fi transmisia datelor. Rezultatul este de a limita competitorii numai la o mică porţiune din piaţă.

Un alt atu în mîinile fostelor monopoluri este sistemul de numerotare telefonică. Clienţii şovăie adesea să se mute la o companie de telefoane concurentă, dacă aceasta înseamnă schimbarea numărului lor de telefon, pentru că ei riscă în acest fel să piardă afaceri. Supervizorul telecomunicaţiilor din Polonia apreciază că nu este suficientă nici chiar o reducere de 10–15% pentru a compensa acest risc.

În acest fel, cheia pentru deschiderea de pieţe depinde de modul în care un nou participant are acces la reţeaua existentă. Cît de mult, întorcîndu-ne la analogia cu distribuirea vînzărilor de maşini, se plăteşte pentru distribuţie? Poate să-şi folosească propriul vînzător şi să-i afişeze numele deasupra reprezentanţei? Dacă da, cine plăteşte? Şi cum sînt rezolvate disputele? Deşi aceste întrebări par bizare, ele constituie nucleul politicii în telecomunicaţii. Puterea administratorului, însărcinat cu izgonirea presupuşilor rivali, este atît de mare, încît guvernele trebuie să intervină pentru a o restricţiona. Totuşi, în loc de aceasta, guvernele găsesc căi de înţelegere cu marii administratori locali.

Mînă în mînă

Este trist de spus, dar stimularea concurenţei a fost abordată în zonă într-o manieră lipsită de fermitate. În Polonia, conţinutul legii planificate împotriva anti-concurenţei a fost atenuat. În Letonia, **Consiliul de Tarife în Telecomunicaţii (TCC)**, care este un organ guvernamental de supraveghere, însărcinat cu stabilirea setului de taxe legate de monopolul privatizat **Lattelecom**, este total dependent de consorţiul străin **TILTS** (compus din **Cable & Wireless** şi **Telecom Finlanda**), deţinător a 49% din acţiunile firmei **Lattelecom**. **TILTS** nu numai că furnizează către TCC echipament, mergînd inclusiv pînă la automate de cafea, dar acoperă chiar cheltuielile de călătorie pentru TCC. Atunci, nu este de mirare ca d-l Lelis, directorul TCC, spune că forţarea prea zeloasă a regulilor concurenţei riscă *„să producă daune celor mai puternice întreprinderi din Letonia"*. De la numirea sa în acest post, TCC a emis un număr de decizii descurajante pentru reformatori, care au văzut în ele o înclinare către monopol.

Utilizatorii şi competitorii nou veniţi sînt de obicei dezamăgiţi să vadă cu cîtă superficialitate sînt respinse în mod regulat plîngerile lor, în legătură cu lipsa concurenţei şi imposibilitatea utilizatorului de a alege. În Polonia, factorii de decizie industriali susţin că preţurile cerute de **TPSA** pentru con-

Institutul pentru Democraţie în Europa de Est (IDEE)
anunţă:

Concurs de proiecte menit să sprijine presa independentă din România. La acest concurs pot să participe cotidiane, săptămînale sau oricare alte publicaţii cu apariţie regulată în ultimul an şi care au difuzare comercială în plan local sau regional.

Organizatorii solicită participanţilor trimiterea unui dosar care să cuprindă:

❑ CV-urile conducerii publicaţiei respective şi ale personalului redacţional, cu acele referinţe necesare pentru experienţa de presă din perioada 1990–1997.

❑ Copii după 5–10 materiale de presă considerate de către conducerea publicaţiei ca fiind cele mai reprezentative pentru apariţiile din ultimul an.

❑ Evaluare a conducerii publicaţiei asupra ariei de difuzare a acesteia şi a evoluţiei vînzărilor în ultimul an.

❑ Lista (însoţită de copii ale contractelor respective) agenţiilor de presă cu care publicaţia întreţine relaţii contractuale.

❑ Proiectul însoţit de evaluarea efectelor pe care le va produce în raport cu obiectivul consolidării presei ca instrument al democraţiei.

❑ O evidenţă la zi a numărului de acţiuni înaintate în justiţie împotriva publicaţiei respective, avînd la bază acuzaţii precum „calomnia", „insulta", „ofensa adusă autorităţii", acolo unde publicaţia este parte în astfel de procese.

❑ Dovada afilierii publicaţiei sau membrilor corpului redacţional pe lîngă asociaţii sau organizaţii profesionale ale jurnaliştilor.

Un comitet al IDEE va alege şi va hotărî finanţarea celor mai bune trei proiecte în limita a 5.000 dolari fiecare. Finanţările vor fi oferite sub formă de echipament.

Alături de calitatea proiectului, Comitetul IDEE va lua în considerare şi devotamentul instituţiei pentru valorile democraţiei, aşa cum rezultă din dosarul anexat. Participanţii sînt invitaţi să trimită proiectele pînă la data de **15 iunie 1977** la adresa:

Fundaţia pentru Pluralism
Piaţa Mihail Kogălniceanu nr. 8, Sc. C, ap. 11
70629 Bucureşti, sector 5

Rezultatele vor fi anunţate în presă.

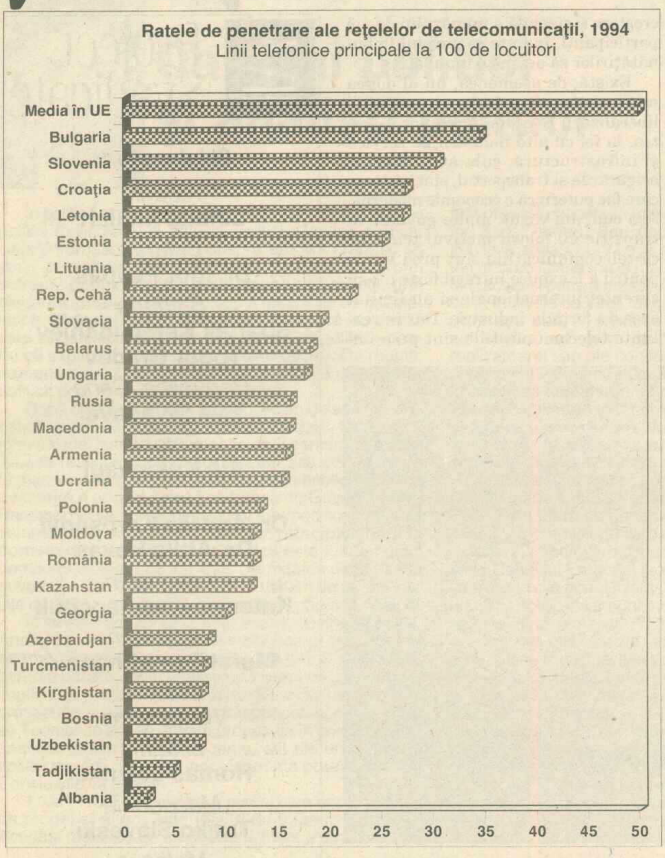

Sursa: Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

vorbirile telefonice internaționale erau cu cel puțin 30% mai mari decît era necesar să fie. Dar șefii de la **TPSA** trec, eventual, peste capetele factorilor de decizie și îi conving pe supraveghetorii birocrați din Ministerul Telecomunicațiilor (care, fără a fi o surpriză, sînt și proprietarii întreprinderii) că multe dintre prețurile diferențiate pot fi explicate prin costurile investițiilor, rău-platnici și altele, în loc de monopolul asupra convorbirilor internaționale deținut de firmă. Astfel, guvernul susține păstrarea monopolului asupra serviciilor internaționale.

În Polonia se presupune că este admisă concurența pe piața interurbană. Dar nu a fost acordată nici o concesiune pentru competitorii străini, mai ales din cauza presiunii din partea **TPSA**. Ca urmare, serviciile **TPSA** sînt atît de proaste încît numai 6% dintre persoanele care au răspuns unui recent sondaj de opinie făcut de **Centrum Badan Opinii Publicznej** văd o îmbunătățire față de 1992. Mai mult decît atît, prețurile **TPSA** sînt atît de ridicate, încît 25% dintre cei care au răspuns nici măcar nu fac convorbiri interurbane. Nu surprinde pe nimeni că 72% din cei care au răspuns susțin introducerea de noi competitori pe piața telecomunicațiilor.

În Lituania, micii competitori ai administratorului de stat sînt de aceeași părere cu utilizatorii polonezi. Ei plătesc mai mult de jumătate din cîștigurile lor către **Lietuvos Telekomas** pentru serviciile de interconectare. Același lucru este adevărat și în România. Deși înfrîngerea lui Ion Iliescu și instalarea unui guvern reformator au permis noi competitori în telecomunicații, **Romtelecom** și-a păstrat dominația asupra rețelei locale, în principal prin puterea de a stabili taxele de acces.

O interesantă idee în acest context este de a diviza marele monopol în cîteva companii regionale, așa cum s-a întîmplat în USA, unde **AT&T** a fost divizat acum cîțiva ani. Noul prim-ministru al României a lăudat public modelul american și noul guvern are în vedere atît împărțirea **Romtelecom** într-un grup de companii locale și un furnizor separat de lungă distanță, cît și să acorde permisiunea unor noi firme să se alieze cu companii internaționale pentru a concura între ele și a îmbunătăți serviciile. Dar dacă activitățile locale și de lungă distanță sînt separate, companiile implicate în convorbiri locale ar trebui aproape sigur să-și crească prețurile, pentru a reflecta costurile reale. Întrucît convorbirile locale, îndelung subvenționate, costă mai nimic în România, această perspectivă face chiar și pe cel mai curajos reformator să tremure.

Divizarea rețelei este o cale de a clarifica subiectul costurilor. Economiștii din Ministerul de Finanțe din Cehia au pledat recent pentru o soluție chiar mai radicală: separarea mulțimii serviciilor de telecomunicații de operarea infrastructurii. Proprietarul rețelei ar putea administra liniile și nodurile, oferind acces în aceleași condiții, pentru a concura cu furnizorii de servicii de orice tip. În prezent, proprietarul rețelei locale, care operează tot în serviciile de telecomunicații, are tot interesul să îngreuneze utilizarea liniilor sale de către competitori. Separarea ar putea însă crea un puternic stimulent de a completa rețeaua, în loc să îndepărteze traficul.

Adevăruri familiare

Într-un domeniu așa de comun cum sînt serviciile telefonice ar trebui să existe adevăruri universale. Este o rețea telefonică un monopol normal, deoarece principala sa funcție este de a conecta pe oricine cu oricine altcineva? Sau este un tip de monopol absolut, o structură incapabilă să distribuie noi servicii atît de repede pe cît lumea afacerilor și industria au nevoie de ele și companiile creatoare de tehnologie pot să le inventeze. Impasul este unul veritabil, creînd dificultăți majorității guvernelor în tranziție. Dacă o țară permite concurența, poate principalul furnizor să rămînă suficient de puternic pentru a investi în rețele digitale principial noi?

Din experiența globală se desprind cîteva idei clare, de care țările în tranziție ar trebui să țină cont:

– „liberalizarea" telecomunicațiilor provine din trei direcții: (1) conectarea clientului deținător de echipament (cum ar fi un calculator sau un fax) la rețeaua telefonică; (2) revînzarea liniilor telefonice închiriate de la autoritatea în telefonie și (3) o rețea concurentă complet independentă;

– concurența conduce la scăderea tuturor tarifelor, nu la creștere (deși prețul cîtorva servicii subvenționate poate să crească);

– toate marile rețele de telecomunicații au o serie de posibilități ascunse pe care pot să le folosească împotriva competitorilor;

– subvențiile transferate (formarea prețurilor anticompetitive), cele mai răspîndite în monopolul de stat din telecomunicații, sînt aproape imposibil de detectat;

– așa cum țări ca America, Anglia și altele au arătat, privatizarea și descentralizarea funcționează numai dacă este creat un aparat de decizie complicat pentru a le supraveghea, incluzînd un întreg corp de oameni ai legii specializați în comunicații.

Alimentînd frenezia

În afară de dificultățile majore, fizice și organizatorice, pe care le întîmpină companiile care încearcă să administreze atît de multe proiecte noi de telecomunicații, mai există o altă restricție pentru dezvoltare: banii. Analiștii **Uniunii Internaționale de Telefonie (ITU)** estimează că în zonele post-comuniste companiile de telecomunicații cîștigă suficient pentru a crește numărul liniilor telefonice măcar cu 10% pe an. Dar prognoza pentru cerere este pentru o creștere de aproximativ 30% pe an. Aceasta înseamnă, socotește **ITU**, că o sumă de cam 50 miliarde dolari va trebui procurată, provenind mai ales din străinătate.

Problema în încercarea de a face rost de atît de mulți bani este aceea că există o concurență acerbă pentru aceștia. Nu doar alte firme de telecomunicații din întreaga lume au o nevoie acută de bani (revoluția în telecomunicații este stringentă atît în Asia și America Latină, cît și în Europa de Răsărit și în Comunitatea Statelor Independente), dar sînt mii de alte proiecte de infrastructură în zonă, de la drumuri și căi ferate, la electricitate și centrale nucleare.

O politică neatractivă poate îndepărta investitorii străini, așa cum s-a întîmplat în Ucraina, unde aceștia au descoperit lăcomia și incompetența conducătorilor serviciilor de telecomunicații din această țară. Anul trecut, cînd guvernul începuse să discute fixarea ratei anuale de transfer, oferită investitorilor străini care doreau să construiască și să opereze nodurile de telecomunicații, la aproximativ 14% pe an, investitorii și-au mutat atenția spre alte țări postcomuniste, în care telecomunicațiile au o nevoie acută de bani, și Ucraina a fost astfel atenționată să crească aceste rate pentru a atrage noi contracte. Ucrainenii nu învață însă prea repede și și-au stricat relațiile și cu recentul administrator celular. Autoritățile au oscilat între a pretinde că trebuie să fie numai două licențe acordate pentru o singură piață și a anunța brusc că vor fi admiși trei competitori. După ce toate ofertele erau deja pregătite, ofertanții au aflat pe neașteptate din ziare că autoritățile au de gînd să perceapă o taxă anuală de licență de 65 milioane de dolari pentru a sprijini creșterea bugetului. În final, **Motorola**, cîștigătorul ofertei, și-a retras, dezamăgit, investiția planificată de 500 milioane de dolari, iar **Telekom Germania** (singurul ofertant rămas) *„își evaluează încă opțiunile"*.

Ucrainenii sînt probabil cei mai faimoși pentru purtarea lor absurdă față de investitorii străini. Dar și Bulgaria a fost pusă în fața unei retrageri a firmelor străine. În prezent, aici, acestora li se permite să facă consultanță, să furnizeze și să producă echipament de telecomunicații, dar se interzic străinilor afacerile care pot fi mai profitabile, cum ar fi deținerea și operarea serviciilor. Necesitățile financiare ar putea schimba cîte ceva și monopolul absolut folosit de Ministerul Poștelor și Telecomunicațiilor din Bulgaria a început să fie chestionat chiar înainte ca guvernul postcomunist să fie contestat în stradă, iarna trecută. Cîteva instituții de stat și marile companii bulgare și-au anunțat planurile de a stabili două rețele rivale. Dar, dacă investitorii străini vor fi incluși cu adevărat în ele, este încă un subiect în discuție.

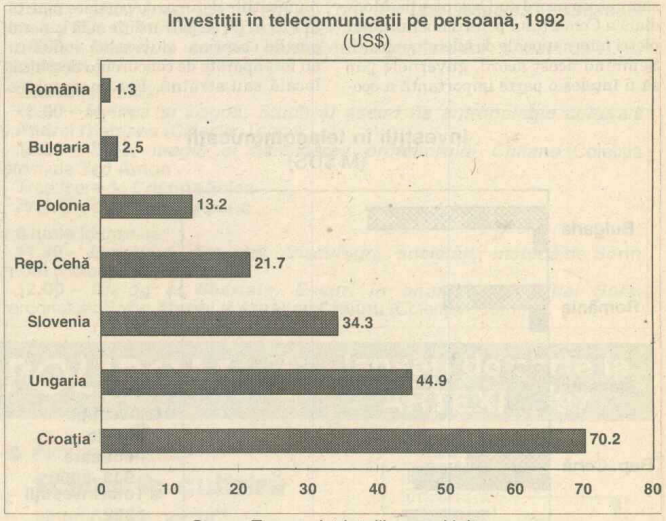

Sursa: Economist Intelligence Unit

Afacerile care nu merg tocmai rău pot avea totuşi rezultate slabe din cauza unei combinaţii între favoritism şi incompetenţă. Cînd în Polonia s-a anunţat prima licitaţie în domeniul telefoniei celulare, prin 1990, oficialităţile au spus, cu încredere, că cea mai mare parte a ţării va fi acoperită în cîţiva ani. Dar frecvenţele necesare pentru sistemul modern de telefonie celulară erau încă folosite de armată, aşa că oferta a fost anunţată pentru un sistem de 450 MHz, care era deja învechit. Chiar şi aşa, mai multe firme au concurat, ademenite de promisiunile unor viitoare licenţe de 800 MHz. Dar cînd **Ameritech** şi alţi cîţiva giganţi au fost eliminaţi din competiţie în prima rundă, demnitarii străini, aflaţi în vizită, au făcut presiuni asupra guvernului, care a bătut repede în retragere, înconjurat de zvonurile despre o corupţie nestăvilită. O nouă ofertă, de această dată garantînd o parte de 50% din monopolul de stat şi preţuri mai ridicate pentru utilizatori, nu a surprins: un consorţiu incluzînd **Ameritech** a învins clar şi a continuat să deservească încet şi să aibă servicii scumpe, limitate la cele mai profitabile piete. Confruntat cu publicitatea nefavorabilă pentru serviciul mizerabil, atunci cînd a venit timpul să se acorde noile licenţe pentru frecvenţele cu adevărat profitabile de 800 MHz, guvernul şi-a retras dintr-o dată promisiunile făcute administratorilor existenţi, şi cearta prelungită care a urmat i-a costat pe utilizatorii dornici de telefonie celulară preţuri mărite şi aşteptare.

Ringul schimbărilor

Nesiguranţa pe care majoritatea guvernelor în tranziţie a dovedit-o faţă de revoluţia din telecomunicaţii nu a făcut decît să întîrzie energia necruţătoare a acesteia. Această forţă, cu adevărat de neoprit, a primit noi impulsuri la începutul acestui an, cînd majoritatea guvernelor în tranziţie au semnat un acord cu Organizaţia Mondială a Comerţului pentru liberalizarea pieţei internaţionale de telecomunicaţii. Semnînd acest acord, guvernele par să fi înţeles o parte importantă a economiei mondiale şi, în ciuda ezitărilor din ultimii cinci ani, par să recunoască necesitatea de a înfrunta direct aceste schimbări.

În principiu, argumentul pentru liberalizarea comerţului în telecomunicaţii este acelaşi ca pentru liberalizarea comerţului de mărfuri. În ambele cazuri, toate ţările pot cîştiga prin specializarea în activităţi în care ele se bucură de un avantaj comparativ. De fapt, şi contrar unei mulţimi de judecăţi convenţionale, liberalizarea comerţului într-o sferă ca cea a serviciilor în telecomunicaţii poate însemna acum mai mult chiar decît liberalizarea comerţului de mărfuri.

Un motiv pentru aceasta este pur şi simplu faptul că în comerţul de mărfuri s-au observat deja valurile de reduceri de tarife şi desfiinţarea graduală a unor bariere netarifare ale comerţului. Multe avantaje ale productivităţii, pe care concurenţa ar trebui să le declanşeze, au fost din acest motiv deja cîştigate. Dar servicii ca telecomunicaţiile deţin azi o pondere mărită în PIB în ţările în tranziţie şi în general părţile esenţiale ale acestor industrii au fost apărate de concurenţa deschisă, locală sau străină. Este necesară o creştere sesizabilă a numărului de noi participanţi, înainte ca şuvoiul îmbunătăţirilor să devină o inundaţie.

Există, de asemenea, un al doilea motiv pentru recunoaşterea necesităţii liberalizării telecomunicaţiilor. Acestea, la fel cu alte industrii de servicii şi infrastructură, cum ar fi băncile, asigurările şi transportul, sînt sectoare care fac puternică o economie modernă. Aşa cum am văzut, multe guverne în tranziţie au folosit motivul temeinic că telecomunicaţiile sînt prea vitale pentru a fi expuse întregii forţe a concurenţei internaţionale şi au limitat această forţă la industrie. Dar în realitate telecomunicaţiile sînt prea importante pentru a fi ascunse de forţa concurenţei. Dacă telefoanele dintr-o ţară pot fi făcute să funcţioneze adecvat şi la preţuri scăzute, beneficiile pentru economie ca un întreg nu pot fi exagerate.

Liberalizarea comerţului în telecomunicaţii nu numai că promite îmbunătăţirea eficienţei interne, dar serveşte şi la conectarea economiilor în tranziţie la acelea din lumea bogată, făcînd mai uşoare ambelor grupuri descoperirea şi exploatarea avantajelor lor reciproce. Lucrătorii din India, de exemplu, scriu în zilele noastre programe de calculator pentru clienţi ca **Intel** şi **Sun Microsystems**; lucrătorii din Malaezia fabrică formularele pentru cererile de asigurare din Japonia, iar lucrătorii din Irlanda produc biletele pentru liniile aeriene engleze. În timp ce costurile telecomunicaţiilor internaţionale scad odată cu liberalizarea şi concurenţa, astfel de slujbe încep să se deschidă către ţările în tranziţie, cu forţa lor de muncă cu un nivel ridicat de calificare şi cu diferenţierile salariale, în special faţă de economiile prospere din UE. Orice activitate, de la secretariat pînă la servicii contabile, care poate fi condusă printr-un ecran şi un telefon, poate fi realizată oriunde în lume prin satelit şi calculator.

Aceste beneficii nu vor apărea aşa de repede cum ar trebui, dacă guvernele continuă să şovăie. Iar dacă eşecurile, ca cel al **Ameritech** în Polonia sau **Motorola** în Ucraina, se înmulţesc, companiile internaţionale de telecomunicaţii pot începe să se opună continuării investiţiilor în economiile necooperante în favoarea unor zone cu concurenţa nerestricţionată, unde astfel de firme operează de obicei. Şansele aduse de revoluţia în telecomunicaţii pentru ţările în tranziţie sînt mari, dînd guvernelor imboldul de a trece dincolo de măsurile incomplete pe care le-au legiferat deja.

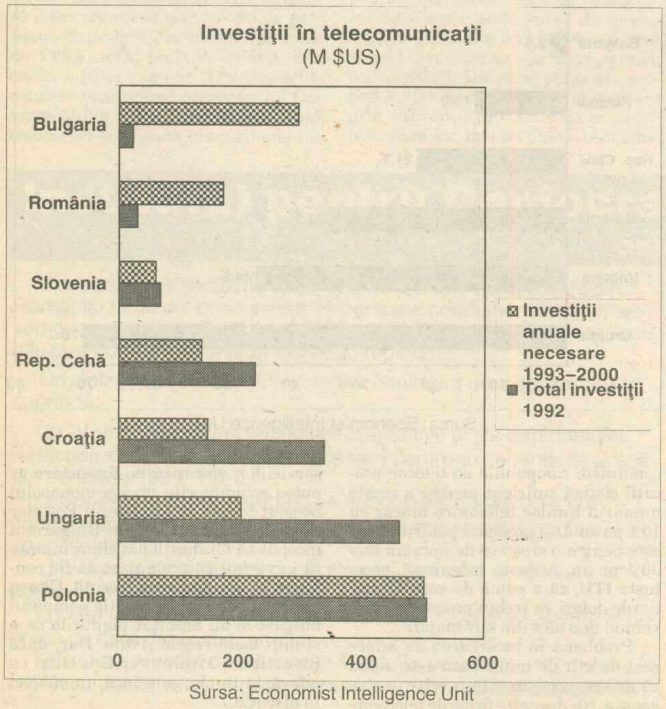

Sursa: Economist Intelligence Unit

Project Syndicate

Colaboratori:

Albania
Lindita Xhillari
Belarus
Dr. Igor Pelipas
Bulgaria
Spartak Keremidchiev
Todor Gradev
Republica Cehă
Eva Klvacova
Estonia
Aili Kukumagi
Ungaria
Dr. András Korosényi
Dr. Attila Havas
Kazahstan
Katerina Khomenchuk
Kîrgîzstan
Murat Temirkhanov
Letonia
Velga Vilne
Lituania
Romas Lazutka
Macedonia
Trajko Slaveski
Moldova
Sergiu Botezatu
Polonia
Agnieszka Rybinska
Joanna Dzialo
România
Florin Vişa
Cristina Duca
Liviu Gaiţă
Rusia
Maxim Kvasha
Slovacia
Zdenka Rabayova
Slovenia
Franci Krizanic
Ucraina
Miroslava Didukh
Uzbekistan
Alisher Djumanov
Comitet de redacţie
Kenneth Murphy
Roman Frydman
Andrzej Rapaczynski
Asistenţi de redacţie
Josh LaPorte
Rebecca Schumann
Melissa Fleer
Pavel Sinev

Supliment realizat de revista „22"
Responsabil de supliment:
Rodica Palade;
Corectură:
Mara Ştefan, Rodica Toader;
Tehnoredactor:
Lucian Piucă
Foto:
Cosmin Bumbuţ

MARIUS BÂZU

Oameni politici şi analişti politici

În politică există două categorii de specialişti: oamenii politici (politicienii) şi analiştii politici. Unii fac politica, ceilalţi vorbesc sau scriu despre ea. Mă grăbesc să spun că ambele categorii (plebiscitate, de altfel, prin sufragiu popular: primii, prin alegeri, iar ceilalţi, prin alegerea emisiunii radio/TV sau a articolului de gazetă) sînt la fel de necesare. Politicienii – pentru că iau decizii care influenţează viaţa oamenilor; analiştii politici – pentru că explică marelui public aceste decizii. De regulă, oamenii politici nu comentează prestaţiile analiştilor politici; doar **le iau sau nu în seamă**.

După cinci luni, putem să identificăm deja o caracteristică importantă a actualei puteri. Deciziile importante sînt mai întîi lansate ca „baloane de încercare", se analizează reacţiile celor direct afectaţi sau cele apărute în mass-media şi se operează corecţiile necesare. Dacă o hotărîre a apucat, totuşi, să treacă de Guvern, atunci Parlamentul sau preşedintele pot s-o modifice, pe baza semnalelor primite „de jos". De fapt, **principiul luării în considerare a reacţiilor la decizii** este fundamentul democraţiei. Sigur că, pe lîngă „fermitatea de stîncă" a guvernului Văcăroiu (ca să nu mai vorbim de ce era înainte de '89...), acest mod de lucru poate părea şovăielnic.

În aceste noi condiţii, rolul presei devine esenţial. Analiştii politici nu mai vorbesc în gol, ci sînt **luaţi în seamă**. E o situaţie normală în orice ţară democratică, dar, din păcate, mulţi analişti nu înţeleg că „acordarea" implicită a posibilităţilor de a modifica deciziile politice presupune şi asumarea unor răspunderi sporite pentru ei. Tocmai de aceea, mi-am propus ca în continuare să analizez cîteva prestaţii recente, atît ale unor analişti politici **de vîrf**, cît şi ale unor **vîrfuri ale puterii** actuale. Concluziile vă aparţin.

1. La PRO TV, o revistă a presei care ar putea servi de model şi altora este făcută de Iolanda Stăniloiu. Aceeaşi realizatoare moderează, însă, o emisiune („În faţa presei") concepută într-un mod bizar. De ce aceiaşi trei ziarişti mereu? Sau, dacă sînt aceiaşi, de ce doi din trei de la acelaşi ziar? Logic ar fi să fie cîte unul de la cele trei mari cotidiane (nu le mai numesc...). Şi de ce toţi trei din „aceeaşi parte a presei"? Aşa se ajunge la „unisonul" de la întîlnirile cu Virgil Măgureanu (cu întrebări de tipul *„nu-i aşa că...?"*) şi Márko Béla (dimpotrivă, sub semnul lui *„las' că ştim noi!"*). Sînt acestea greşeli ale realizatoarei sau ale conducerii postului? Dacă se doreşte o miniconferinţă de presă, cei trei ziarişti invitaţi ar trebui să aibă păreri cît mai diverse. Cristian Tudor Popescu („primadona" echipei, oricum, mai bun la TV, pentru că în scris scapă din condei expresii de dincolo de limita bunului simţ) reprezintă părerea „celor trei", iar alături de el pot fi invitaţi alţi ziarişti, cu opinii diferite.

2. După schimbarea conducerii TVR, Silviu Brucan nu mai putea spera să apară pe postul public. Imediat, PRO TV îi oferă cu generozitate spaţiul (se pare) necesar, într-o emisiune care ridică şi ea multe semne de întrebare. În primul rînd, cum de acceptă Ioan T. Morar să-i ia locul lui Emanuel Isopescu? Iniţial am crezut că va fi o parodie gen „Divertis". Dar nu! Totul e serios, iar analistul politic chiar pune note (de fapt, dacă acceptăm că este „dom' profesor" (?), trebuie să fim de acord şi cu notele). Această plăcere, a notării altora, Silviu Brucan a simţit-o mai întîi înaintea turului doi al alegerilor din '96, cînd, după cum mărturiseşte într-un articol din *Dilema*, nr. 224/9–15 mai, *„după încheierea înţelegerii dintre Emil Constantinescu şi UDMR* (o gafă: este vorba, de fapt, despre USD!)*, mi-am dat seama că Iliescu e pierdut şi la prima confruntare televizată i-am dat lui Constantinescu nota 9 şi lui Iliescu 6"*. Deci notele le-a dat în funcţie de şanse, nu de prestaţia celor doi; asta spune totul despre criteriile „profesorului". Ar trebui să spunem şi noi: *„Corigenţi? Da. Avem o notă de 4 pentru Silviu Brucan..."*. Titlul emisiunii („Profeţii despre trecut") probabil că trebuie luat ca o autoironie, avînd în vedere multele profeţii greşite (Ilie Năstase – primar, Ion Iliescu – preşedinte). L-am urmărit pe Silviu Brucan în alte emisiuni în aceşti şapte ani. Nu e un spontan, de obicei îşi citeşte tema de acasă. Lăsînd de-o parte „profeţiile", de multe ori spune lucruri de bun-simţ şi are unele judecăţi de valoare cu care nu poţi să nu fii de acord. Din păcate, uneori răsar din străfunduri idei din junetea domniei sale... Ca linie generală, cred că îşi propune să rostească cu aplomb adevăruri banale. (În opoziţie cu alt analist politic, Ion Cristoiu, care urmăreşte, în primul rînd, să fie „în răspăr" cu părerea generală... ceea ce, uneori, se întoarce împotriva sa!) În emisiunea la care ne referim, Silviu Brucan îşi vădeşte „păcatele tinereţii" în special la note. Sînt înfieraţi „cu mînie proletară" cei care vorbesc despre „desovietizarea ţării" de după alegerile din '96 sau „monarhiştii" (ce poate fi mai rău pentru un comunist?). Aici Silviu Brucan se întîlneşte cu colegii de la *Adevărul*.

3. Tratatul cu Ucraina este un moment important pentru actuala echipă guvernamentală, iar ministrul de externe Adrian Severin a pus serios „osul la bătaie". L-am văzut combătînd, în aceeaşi zi, la mai multe televiziuni (în medii de cele mai multe ori ostile), cu argumente covingătoare şi cu zîmbetul pe buze, indiferent de acuzele aduse (majoritatea, nemeritate). Pe „baricadele" aceluiaşi subiect s-a aflat, nu demult, însuşi preşedintele Emil Constantinescu, la emisiunea „7 zile în România". E drept, într-un cadru mai degrabă favorabil, avînd sprijinul necondiţionat al profesorului Dinu Giurescu (poate că invitarea unui istoric anti-tratat ar fi fost benefică!) şi întrebări „respectuoase" (cu una sau două excepţii) din partea realizatoarei Carmen Bendovski. Dar prestaţia preşedintelui Emil Constantinescu a fost dintre cele mai bune. Pe lîngă sinteza elementelor mai mult sau mai puţin cunoscute (accesibile oricui citeşte tratatul, dar, de... cine mai stă să-l citească?!), am aflat lucruri pe care nu aveam cum să le ştim despre atmosfera internaţională în problema relaţiilor noastre cu Ucraina, total defavorabilă României, existentă la preluarea funcţiei de către Emil Constantinescu, pe care acesta a reuşit să o dezamorseze prin contactele directe cu preşedintele Leonid Kucima şi prin acţiunea hotărîtă în direcţia semnării tratatului. Şi totul spus cu acel ton particular al preşedintelui Emil Constantinescu (un adevărat profesor!), în care sinceritatea nu e jucată, ci reală. Ceea ce orice om de bună credinţă simte!

Lansările Editurii UNIVERS la Tîrgul Internaţional de Carte – Bucureşti 1997

5 iunie (joi), ora **15.00**
Colecţia „CLASICI AI LITERATURII MODERNE"
1. WILLIAM FAULKNER – ***Zgomotul şi furia***
2. FLANNERY O'CONNOR – ***Judecata de Apoi***
3. ALDOUS HUXLEY – ***Minunata lume nouă. Reîntoarcerea în minunata lume nouă***
Prezintă: prof. dr. Dan Grigorescu, conf. univ. Mihaela Irimia Angheleşcu, conf. univ. Geta Dumitriu.

6 iunie (vineri): ora **14.00**
Colecţia „ROMANUL SECOLULUI XX"
1. ANNE TYLER – ***Lecţii de respiraţie***
2. DAVID LODGE – ***Ce mică-i lumea!***
3. GRAHAM SWIFT – ***Pămîntul apelor***
4. JULIAN BARNES – ***Papagalul lui Flaubert***
5. PETER HØEG – ***Cum simte domnişoara Smilla zăpada***
6. HELENA MARQUES – ***Ultimul chei***
Prezintă: prof. dr. Dan Grigorescu, Denisa Comănescu, Mihaela Dumitrescu, prof. dr. Virgil Stanciu, George Volceanov;
ora **17.00**
– ANDREI BITOV – ***Casa Puşkin***
Roman publicat în coeditare cu Fundaţia Culturală Română.
Conferinţă de presă: ANDREI BITOV. Participă: Andrei Bitov, Carmen Firan, prof. dr. Mircea Martin, Mircea Aurel Buiciuc.

7 iunie (sîmbătă): ora **11.00**
– ALEXANDR SOLJENIŢÎN – ***Arhipelagul Gulag***
Prezintă: Alexandru Paleologu, George Pruteanu, Nicolae Iliescu;
ora **13.00**
Colecţiile „RECUPERĂRI" şi „ITHACA"
– VIRGIL NEMOIANU – ***O teorie a secundarului***
– ED. PASTENAGUE – ***Porumbelul zboară!...***
Prezintă: prof. dr. Mircea Martin, Radu Ţeposu.

8 iunie (duminică): ora **11.00**
– GÜNTER GRASS – ***Toba de tinichea***
Prezintă: Nora Iuga şi Nicolae Breban;
ora **13.30**
Literatura franceză
1. MICHEL TOURNIER – ***ineri şi limburile Pacificului***
2. EUGEN IONESCO – ***Teatru,* vol. IV, *Setea şi foamea***
3. ARISTIŢA NEGREANU – ***Metodă de limbă franceză***
Prezintă: prof. dr. Mircea Martin, conf. univ. Irina Bădescu, Aristiţa Negreanu.

Programul lansărilor de carte ale Editurii Nemira la Tîrgul Internaţional de Carte Bucureşti, ediţia a V-a (Teatrul Naţional, Galeriile Etaj 3/4, etajul 3, sala 2)

5 iunie (joi)
16.00 – ***Piaţa Universităţii***. Volum coordonat de **Irina Nicolau**

6 iunie (vineri)
15.30 – ***„România" de la New York la Los Angeles*** de **Emanuel Tînjală** şi **Dan C. Turturică** (Colecţia *Ţărmuri*)
16.00 – ***Interviuri contra naturii*** de **Eugen Istodor**; prefaţă de **H.-R. Patapievici**

7 iunie (sîmbătă)
15.00 – ***Mythos şi Logos. Studii şi eseuri de antropologie culturală*** de **Andrei Oişteanu** (Colecţia *Totem*)
15.30 – ***Eros, magie şi asasinarea profesorului Culianu*** (Colecţia *Totem*) de **Ted Anton**
Traducere de **Cristina Felea**
Prefaţă de **Andrei Oişteanu**

8 iunie (duminică)
11.30 – ***Exerciţiul distanţei. Discursuri, societăţi, metode*** de **Sorin Antohi** (Colecţia *Totem*)
12.00 – ***Dialog şi libertate. Eseuri în onoarea lui Mihai Şora***; coordonatori: **Sorin Antohi** şi **Aurelian Crăiuţu** (Colecţia *Totem*)

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA „22"

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **8.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **54%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,* Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

POLIROM lansări de carte la ARTEXPO'97

- Nicolae Breban
Riscul în cultură
vineri 6 iunie ora 14[00]
- Iosif Sava
Invitaţii Eutherpei
8 serate TV
duminică 8 iunie ora 13[00]

Lansările vor avea loc la standul editurii, aflat în Sala Rondă a Teatrului Naţional

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

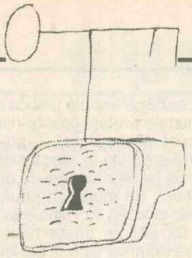

Reforma TVR

Televiziunea publică naţională este în criză. Afirmaţia, devenită un loc comun, este confirmată atît de situaţia financiară dezastruoasă a instituţiei, cît şi de blocajul organizaţional datorat tocmai *Legii de funcţionare şi organizare a Societăţii Române de Televiziune (SRTV)*, legea 41/iunie 1994. La capătul unei anchete în care ne-am propus să înţelegem cum va putea televiziunea publică naţională să depăşească actuala situaţie, se întrevăd două variante: fie reformarea TVR, printr-o schimbare totală (managerială, de concepţie etc), fie complacerea sa în starea confuză ce durează de mai bine de şapte ani. Opţiunea pentru vreuna dintre aceste variante, aşa cum a rezultat din discuţiile cu o parte din persoanele direct implicate şi interesate de refomarea TVR, este strict politică. Asupra acestui subiect vom reveni oricum.

Un posibil algoritm pentru o decizie politică

În perioada din urmă, s-au înmulţit semnalele despre situaţia dificilă pe care o traversează televiziunea naţională. La o conferinţă de presă, ţinută în data de 15 mai, actuala conducere interimară a TVR prezenta cîteva date şi concluzii relevante: **deficitul bugetar total al instituţiei este de peste 65 miliarde de lei**, personalul este supranumeric, dar în majoritate subcapacitat, inexistenţa unui Consiliu de Administraţie (CA) împiedică demararea restructurărilor, inclusiv a grilei de program etc. La acestea se adaugă nedefinirea clară a profilului TVR ca televiziune publică naţională.

Lucian Mihai, secretar general al Camerei Deputaţilor

La mai sus menţionata conferinţă de presă s-a transmis cu claritate un mesaj: nici TVR, nici conducerea sa actuală (cu mandat interimar) nu au statut bine clarificat. În aceste condiţii, mingea se află în terenul Parlamentului, care, conform *Legii 41/iunie 1994 de organizare şi funcţionare a Societăţii Române de Radiodifuziune şi Societăţii Române de Televiziune*, exercită controlul asupra acestor instituţii.

Legislatorul pare acum preocupat de o rezolvare cît mai rapidă a crizei din TVR. *„În şedinţa Birourilor Permanente reunite ale celor două camere, din data de 21 mai a.c., s-a stabilit că e necesară urgentarea luării unei decizii politice pentru înlăturarea blocajului existent la TVR nu numai sub aspectul numirii Consiliului de Administraţie, ci, în general, cu privire la multitudinea de probleme ale Televiziunii. Din constatările comisiilor de cultură ale celor două camere parlamentare s-a agreat că trebuie luată o decizie politică“*, ne-a declarat d-l **Lucian Mihai**, secretar general al Camerei Deputaţilor.

Societatea Română de Televiziune funcţionează în baza Legii 41/17 iunie 1994. Una dintre principalele prevederi ale legii, cea privind desemnarea Consiliului de Administraţie al SRTV, nu a fost îndeplinită, pînă la această dată Parlamentul aprobînd numirea doar a 9 dintre cei 13 membri care trebuie să formeze Consiliul. Fără un Consiliu de Administraţie legal desemnat, televiziunea naţională se află practic în ilegalitate, acest lucru implicînd totodată şi imposibilitatea conducerii executive de a adopta măsuri de reformă a instituţiei.

Parlamentul, la trei ani de la adoptarea *Legii 41*, este încă restanţier în ceea ce priveşte numirea Consiliului de Administraţie, în care pînă acum au fost desemnaţi numai 9 din cei 13 membri pe care Consiliul trebuie să îi aibă. Scuza invocată de legislativ a fost legată întotdeauna de unele inadvertenţe din *Legea 41*.

Despre intenţiile privind urgentarea intrării în legalitate a TVR ne vorbeşte şi d-l **Sorin Lepşa**, secretar al Biroului Permanent al Camerei Deputaţilor: *„Birourile reunite ale Camerei şi Senatului au stabilit anterior ca pînă la sfîrşitul lunii mai să existe consultări în cadrul grupurilor din majoritatea parlamentară, urmînd ca săptămîna aceasta să se desfăşoare consultări şi cu opoziţia privind modificarea* Legii 41/1994. *Coaliţia majoritară doreşte intrarea cît mai rapidă a TVR în legalitate. Există voinţă politică pentru deblocarea situaţiei de provizorat în care se găseşte TVR şi se vor găsi soluţii atît în ceea ce priveşte modificarea* Legii 41, *cît şi constituirea Consiliului de Administraţie. De asemenea, se doreşte găsirea unor soluţii privind situaţia de criză financiară în care se găsesc Radioul şi canalul naţional TV“*.

Algoritmul politic pare la prima vedere lesnicios: se începe cu consultări între liderii coaliţiei guvernamentale pentru crearea unei opinii comune, urmînd întîlniri cu liderii opoziţiei pentru ajungerea la un compromis. În funcţie de rezultatele acestei ultime întîlniri, spune d-l **Lucian Mihai**, *„se vor lua, dacă e cazul, măsuri legislative şi/sau administrative. Procedura administrativă nu va permite oricum ca pînă la sfîrşitul acestei sesiuni parlamentare să se adopte o lege“*. Sesiunea parlamentară se încheie la 30 iunie.

O propunere de modificare a Legii 41

Consultările politice despre care am amintit puţin mai sus îşi propun să faciliteze adoptarea în procedură de urgenţă a unui proiect legislativ care ar trebui să ducă la deblocarea TVR. Pînă acum, oficial, există un astfel de act, promovat de mai mulţi deputaţi ai actualei coaliţii, şi prin care se doreşte, în special, amendarea *Legii 41/1994*.

La 15 aprilie a.c., deputaţii **Mona Muscă** (PNL), **Radu Gheciu** (USD), **Árpád Marton** (UDMR) şi **Alexandru Badea**, **Jianu Nicolae**, **Gheorghe Şerban** (toţi PNŢCD) înaintau Biroului Permanent al Camerei o propunere legislativă în care, în cadrul a 35 de amendamente la *Legea 41*, se referă în special la:

– definirea unor obligaţii programatice specifice Radiodifuziunii şi Televiziunii publice, respectiv difuzarea pe post a cel puţin 35% emisiuni culturale româneşti;

– responsabilitatea societăţilor pentru definirea ariei de cuprindere a conceptului *„personal de specialitate“*;

– obligaţiile personalului privind neutralitatea sa politică;

– modalitatea de alegere a Consiliului de Administraţie (o procedură ceva mai simplificată faţă de cea din actuala *Lege 41*);

– structurarea bugetelor de venituri şi cheltuieli ale celor două societăţi;

– modalitatea de exercitare a controlului parlamentar.

Conducerile succesive ale TVR după 1989

– Primul preşedinte al TVR, **Aurel Dragoş Munteanu**, demisionează la 9 februarie 1990, la 40 de zile după instalare.

– Trei zile mai tîrziu, prin decret prezidenţial, **Răzvan Theodorescu** este numit preşedinte al Radioteleviziunii române. Propunerea, aprobată de Ion Iliescu, aparţinea premierului din acea vreme, Petre Roman.

– La 1 aprilie 1990, **Emanuel Valeriu** este numit de către Răzvan Theodorescu în funcţia de director general al TVR. Emanuel Valeriu va fi demis de către Guvern în februarie 1992.

– Din mai 1992, director general al televiziunii naţionale devine **Paul Everac**, a cărui demisie este acceptată de către premierul Nicolae Văcăroiu în ianuarie 1993. Între timp, din iulie 1992, Răzvan Theodorescu devine reprezentantul preşedintelui Ion Iliescu în Consiliul Naţional al Audiovizualului.

– Din ianuarie 1994, director general al TVR este numit **Dumitru Titus Popa**, fost şef al Departamentului de Informaţii al Guvernului.

– In decembrie 1996, noul director general interimar devine **Stere Gulea**, regizor de film. Din ianuarie 1997, la nivelul Departamentului Emisiunilor Informative au loc numeroase schimbări. Ulterior, va fi modificată structura de conducere şi a altor departamente din TVR. Conform unui audit financiar realizat de firma Coopers&Lybrand şi unui raport întocmit de o echipă de specialişti străini de la National Forum Foundation, deficitul bugetar al SRTV, pe anul 1996, se ridică la 18 miliarde de lei, iar datoriile totale însumează peste 65 miliarde de lei.

Mona Muscă, membru al Comisiei de cultură a Camerei Deputaţilor

„Noi am făcut acest demers pentru că s-a afirmat că din cauza Parlamentului nu se intră în normalitate“, spune d-na **Mona Muscă**, membru în Comisia de cultură, arte şi mass-media a Camerei Deputaţilor. *„Televiziunea naţională, care, în opinia mea, nu traversează o perioadă de criză, ci doar una de tranziţie, trebuie să intre în normalitate, pentru că acum e în stare de provizorat. A intra în normalitate înseamnă a intra în legalitate, adică aplicarea* Legii 41/17 iunie 1994, *lege care, prin unele puncte, blochează chiar intrarea în normalitate. De aceea, acest grup de deputaţi a lucrat la amendarea* Legii 41, *în aşa fel încît ea să poată fi pusă în aplicare.“*

Despre „traseul“ de pînă acum al acestui proiect legislativ ne vorbeşte secretarul general al Camerei, d-l **Lucian Mihai**: *„Propunerea legislativă a fost mai întîi depusă la Biroul Permanent al Camerei*

depinde de voinţa politică

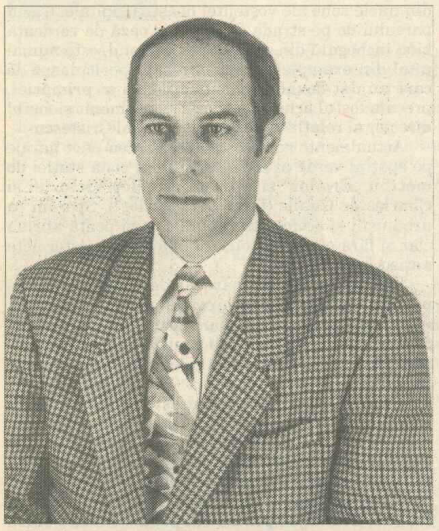

Eugen Vasiliu, preşedintele Comisiei de cultură a Senatului

Deputaţilor; ulterior, acesta din urmă a solicitat punctul de vedere al Guvernului (în temeiul articolului 110 din Constituţie), întrucît iniţiativa poate avea consecinţe asupra bugetului. Termenul dat Guvernului pentru răspuns, 22 mai, nu a fost respectat. În 23 mai, propunerea legislativă a fost înaintată Consiliului Legislativ, care urmează ca cel mai tîrziu pînă în 23 iunie să-şi depună avizul. După aviz, care totuşi poate veni şi mai devreme, propunerea legislativă se trimite la analiză la Comisia pentru cultură a Camerei Deputaţilor, ce va elabora un raport şi abia apoi va fi introdusă pe ordinea de zi. După eventuala sa aprobare, legea ar urma să străbată acelaşi traseu şi în Senat". Procedura legislativă este destul de greoaie, dar în practica parlamentară de pînă acum s-au mai văzut cazuri cînd o lege a fost adoptată de cele două camere în doar cîteva zile.

Despre acest proiect de lege mi s-a vorbit ca despre o iniţiativă care nu prea are multe şanse să fie dusă pînă la capăt, cel puţin în această variantă iniţială. *„Eu nu sînt doar pentru aceste modificări ale* Legii 41, *ci pentru o reformare a Televiziunii naţionale"*, spune d-na deputat **Mona Muscă**, unul dintre iniţiatorii proiectului legislativ. La rîndul său, preşedintele Comisiei de cultură, arte şi mass-media a Senatului, d-l **Eugen Vasiliu**, apreciază: *„În urma discuţiei dintre liderii partidelor din arcul guvernamental, s-a stabilit ca în sesiunea parlamentară din toamnă să se promoveze un proiect de lege mai cuprinzător decît cel existent în acest moment şi care răspunde în special doar la chestiuni privind alegerea Consiliului de Administraţie. Asupra viitorului proiect există deja o consultare foarte largă, inclusiv cu reprezentanţii Radioului şi ai Televiziunii naţionale".*

Ce ar însemna reforma TVR

Parlamentarii consultaţi pentru această anchetă au apreciat aproape în unanimitate că odată cu instalarea unei noi conduceri, la sfîrşitul anului trecut, la Televiziunea naţională s-a constatat, treptat, o certă schimbare a conţinutului şi modalităţilor de prezentare a numeroase emisiuni (îndeosebi a celor informative), iar programele au crescut în calitate. În acelaşi timp, au fost exprimate nemulţumiri faţă de faptul că TVR a luat-o pe un făgaş impropriu unei televiziuni publice, preferînd doar să intre, neprofitabil, în concurenţă cu posturile similare comerciale.

„Cred că TVR trebuie reformată în primul rînd pentru a deveni o televiziune publică. În opinia mea, există trei posibilităţi de intrare în normalitate: mai întîi, varianta minimală, de amendare corectă şi în spirit practic a Legii 41 *(lucru intenţionat prin proiectul de lege al celor şase parlamentari ai coaliţiei guvernamentale, menţionaţi mai sus); apoi, chiar reforma televiziunii, soluţie propusă de echipa directorului Stere Gulea; iar ultima soluţie ar consta în aplicarea, pe rînd, a primele două variante"*, este opinia d-nei **Mona Muscă**. *„Prima variantă are ca avantaj faptul că rezolvă în timp scurt situaţia din TVR, dar instituţia rămîne neschimbată, nereformată. Nu mi se pare o soluţie normală. A doua variantă cred că e unica valabilă, în acest moment, pentru Televiziunea naţională. Ar dura mai mult, dar ar fi un lucru bine făcut şi strict necesar. E mai uşor să reformezi TVR făcînd-o din nou, decît să o tot peticeşti. În cazul celei de-a treia variante, mi se pare evident că provizoratul ar rămîne etern."*

Complicata problemă a datoriilor TVR poate avea, în opinia d-nei **Mona Muscă**, o soluţie nu tocmai principială, dar la îndemînă: *„Dacă în urma auditului financiar* (realizat recent de firma Coopers&Lybrand – n.r.) *nu s-au găsit neregularităţi ce ţin de ilegalitatea condamnabilă penal, situaţia financiară nu se poate rezolva decît prin ştergerea datoriilor".*

Despre cîteva din condiţiile minimale pentru realizarea reformei în Televiziunea naţională ne vorbeşte şi senatorul **Eugen Vasiliu**: *„În urma discuţiilor politice de pînă acum s-a constatat că aşa nu mai merge, în sensul că mandatul dat preşedintelui interimar Stere Gulea nu îi este suficient ca să facă prea multe schimbări de substanţă. Pe de altă parte, nici numirea restului de membri ai Consiliului de Administraţie nu este acceptabilă, deoarece mecanismul de numire e prost în sine. Orice Consiliu am alege, fără reformarea instituţiei nu e nimic posibil. În fond, prin reformare se încearcă scoaterea TVR din situaţia de instituţie falimentară în care se află. Pentru acest lucru e nevoie de decizie politică, deoarece Televiziunea este în stare de faliment nedeclarat".*

Tot preşedintele Comisiei de cultură, arte şi mass-media a Senatului apreciază: *„Se pune problema ce dorim de la televiziune ca instituţie publică, cît ne permitem să finanţăm şi cît să lăsăm să se privatizeze. Prin iniţiativa legislativă pe care dorim să o susţinem, noi ne propunem: privatizarea parţială pentru a scoate instituţia din colaps, deoarece acum televiziunea este ca o întreprindere de camioane, produce doar de dragul producţiei, şi în care ultimul criteriu de apreciere este cel economic".*

„Totodată, dacă se decide că statul are anumite «pretenţii» asupra TVR, se va preciza foarte clar cum se exercită controlul parlamentar asupra instituţiei. Şi, nu în ultimul rînd, vrem să schimbăm mecanismul de alegere a membrilor Consiliului de Administraţie. Vom schimba legea şi vom înlocui mai mulţi membri ai Consiliului, inclusiv dintre reprezentanţi ai actualei coaliţii guvernamentale", spune tot d-l **Eugen Vasiliu**.

Este dificil de estimat acum cît de repede şi de eficient se vor materializa bunele intenţii declarate ale parlamentarilor. Experienţa ultimilor ani, cînd din iunie 1994, de la promulgarea *Legii 41*, nu s-a reuşit numirea Consiliului de Administraţie, nu este un precedent dătător de speranţă.

Consilierul pe probleme de mass-media al Senatului, d-l **Virgil Ştefan Nitulescu**, nu este nici el foarte optimist: *„Voinţa politică e exprimată la nivelul intenţiilor. Într-adevăr, toate forţele politice vor rezolvarea crizei din TVR, dar nu toată lumea vede lucrul acesta în acelaşi fel. Nu există o concepţie unitară, clară la nivelul oamenilor ce iau decizii politice. TVR nu e încă prioritatea numărul unu pentru Parlament.*

Anchetă realizată de MARIAN CHIRIAC

„Schimbările' din TVR, după instalarea echipei conduse de preşedintele interimar Stere Gulea, *sînt evidente, începînd cu Jurnalul de actualităţi (deşi i-aş mai adăuga puţin ritm, puţin nerv şi aş mai scurta din timpul ştirilor), pînă la unele emisiuni realizate de tineri, dintre care unele sînt remarcabile. Cu toate acestea se simte nevoia unei reforme, atît în personalul de specialitate, cît şi în grila de programe"* (**Mona Muscă**, deputat).

„Pot judeca actuala echipă doar în funcţie de mandatul acordat. Cred că Stere Gulea *doar a gestionat criza, dar nu a reuşit să scoată TVR din dificultate. Remarc efortul, rezultatele mi-e greu să spun dacă sînt bune sau rele. Rezultatele sînt însă şi în funcţie de mijloace"* (**Eugen Vasiliu**, senator).

„Din semnalele pe care le am, dar şi personal, consider că îmbunătăţirea programelor Televiziunii naţionale este evidentă" (**Sorin Lepşa**, deputat).

„O televiziune publică naţională întotdeauna este oarecum influenţată de cei care sînt la guvernare, pentru că e greu de scos de sub influenţa puterii. Important e ca această înclinare spre cei de la guvernare să fie redusă cît mai mult. Neutralitatea TVR faţă de influenţele politice trebuie să se reducă cît mai mult. Apreciez totuşi că, de la ultimele alegeri şi pînă acum, TVR şi-a schimbat şi mentalitatea şi atitudinea faţă de putere" (**Mona Muscă**, deputat).

„Influenţa politicului în televiziune este exagerată. Numirea Consiliului de Administraţie al TVR e influenţată excesiv de factorul politic şi în plus acesta reprezintă un organism mult prea birocratic. Sistemul de numire trebuie să fie mult mai suplu, coborît de la nivelul politic înalt unde se află acum" (**Virgil Ştefan Nitulescu**, expert parlamentar).

„În momentul de faţă există o tentaţie politică de amestec în treburile TVR, care e în egală măsură şi a fostei şi a actualei Puteri.

Ce pot să spun că s-a realizat concret pentru scăderea presiunii politice este faptul că s-a desfiinţat telefonul scurt, deoarece se iveau situaţii amuzante cînd anumite persoane publice erau nemulţumite de modul în care erau prezentate la TVR" (**Eugen Vasiliu**, senator).

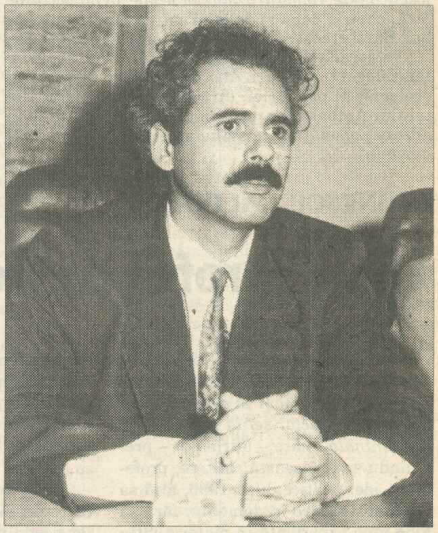

Sorin Lepşa, secretar al Biroului permanent al Camerei Deputaţilor

NICULAE RĂDULESCU DOBROGEA

Cine taie copacii din Bucureşti?

Pînă la evenimentele din '89, unui bucureştean îi reveneau vreo 0,2 copaci; sau, dacă vreţi, un copac pentru cinci bucureşteni. Actualmente, numărul de copaci a scăzut într-un ritm cu mult mai pronunţat decît cel al bucureştenilor.

S-a constatat că marea majoritate a locuitorilor capitalei pleacă din oraş spre alte reîncarnări sau meridiane, din cauza unei vieţi dure, uneori imposibil de suportat. Şi mai violent se petrec lucrurile cu arborii...

De exemplu, RENEL-ul consideră că firele unor instalaţii aeriene pe DN1 sînt deranjate de crăcile unor arbori. În loc să taie doar acele ramuri care se încurcaseră prin reţeaua electrică, conducerea mastodontului generator de electricitate, dar şi de poluare, rade în zona Băneasa peste 40 de arbori, fără aprobarea Administraţiei Parcurilor şi Grădinilor, gestionarul şi îngrijitorul acestor fabricanţi de oxigen. Amenda de 1,8 milioane lei, neplătită din februarie anul trecut pînă acum (ca şi însuşirea materialului lemnos), este un afront adus legalităţii şi mai ales sănătăţii populaţiei capitalei, şi aşa copleşită de excesul emanaţiilor neprietenoase, inclusiv ale bioxidului de carbon.

RODAE AUTOMOBILE îşi permite să taie un dud (arbore ocrotit), tot fără aprobare şi compensare (10 puieţi pentru fiecare pom defrişat), chiar la Piaţa Romană. Amenda maximă, de 1,5 milioane lei, a fost achitată, conform uzanţelor legale, în proporţie de 50%, chiar a doua zi de la primirea procesului verbal. Banii credeţi că au ajuns în bugetul primăriei?

Pe strada Cristian Tell, la numărul 25, s-au tăiat ilegal trei copaci. Abordat de către inspectorul ecologist al primăriei, directorul economic al Hotelului Ambasador, proprietarul imobilului de la adresa pomenită, transmite acestuia: *„Trimiteţi-mi amenda"*.

Alte exemple de crime ecologice nejustificate, tot de acest gen, sînt şi cele comise de firma de turism Atlantic Tur SRL, din Calea Victoriei, care n-a „ştiut" *„că nu e voie să fie tăiaţi"* doi arbori din curtea pentru care plăteşte chirie Patriarhiei. „Neştiinţa" a continuat, materializîndu-se prin tăierea a încă 2 arbori tineri... Amenzile aplicate acestui gen de comedianţi pot oare compensa gestul antisocial al sus-numiţilor promotori de imagine?

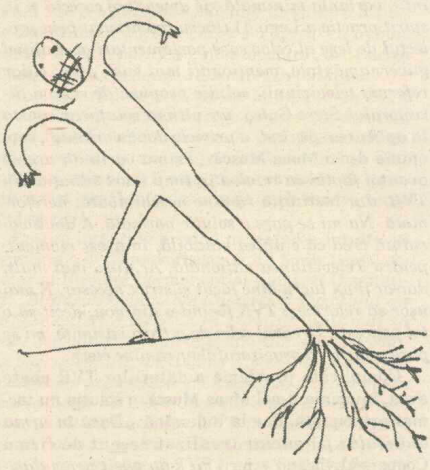

O altă recentă nenorocire care s-a abătut asupra spaţiilor verzi şi copacilor din Bucureşti este amplasarea unor staţii de vînzare a carburanţilor. Serviciul de Urbanism din Primăria Bucureştiului, condus pînă nu demult de arhitectul Sorin Gabrea, a acceptat cu nonşalanţă des-interesată, fără a catadicsi să se deplaseze măcar pe teren, raderea unor zone verzi bine închegate, în detrimentul unei puzderii de benzinării internaţionale, poate utile, dar nu necesar a fi construite pe rarele arii verzi din unele zone ale veştejitei noastre capitale. Cazul parcului de pe strada Chişcani, o oază de verdeaţă bine închegată din zona Podului Grand, este numai unul din exemplele insensibilităţii periculoase de care au dat dovadă unii funcţionari ai primăriei, precum fostul arhitect-şef mai sus pomenit şi fostul director al relaţiilor internaţionale, d-l Cristescu.

Actualmente se doreşte amplasarea unor garaje pe spaţiul verde al părculeţului din zona staţiei de metrou „Eroilor" şi în zona pieţelor Victoriei şi Charles de Gaulle (fosta „Aviatorilor"). Sperăm ca urbaniştii şi ecologiştii capitalei să-şi poată afirma clar şi fără echivoc protestul la adresa acestor acte antisociale.

Foarte recent, un oarecare domn Lambru de prin Colentina, autodeclarat cu emfază „ţărănist", i-a ameninţat pe funcţionarii primăriei, care nu au fost de acord cu doborîrea unui arbore perfect viabil, că îl va tăia pentru că *„a vorbit el cu primarul capitalei"*...

Un alt exemplu sinistru este aroganţa d-nei Ruxandra Awad, care doreşte, în zona Casei Presei, raderea unui hectar cu peste 850 de arbori şi arbuşti (din care a martelat deja cca 30%), pentru construirea unui *„en gros"*. Deşi a fost refuzată de oficialităţi (nu chiar de toate...), ea insistă în atingerea crezului său, avantajos pentru ea, păgubos însă pentru urbea noastră.

Unui bucureştean îi reveneau acum 6 ani aproape 12 metri pătraţi de suprafaţă verde. Această arie s-a restrîns actualmente la sub 5 metri pătraţi. Pentru neutralizarea noxelor tranziţiei şi intrarea în normalitate sînt necesari cel puţin 20 de metri pătraţi de spaţii verzi şi cel puţin doi arbori pentru un locuitor.

Oare chiar nu ne dorim o normalitate a umezelii, a oxigenării şi o temperatură suportabilă vara, în capitală?

I. IONESCU-CĂLINEŞTI

Unui „profet al trecutului"

L-am auzit deunăzi pe d-l Silviu Brucan exprimîndu-se în termeni cel puţin ireverenţioşi la adresa unei doamne, *„redactor-şef la o publicaţie săptămînală"*, care – afirma el – prevalîndu-se de această calitate, profera idei politice după 1990, fără să fie cunoscătoare în domeniu, fără să aibă vreo experienţă în materie. Ştiu că d-l Silviu Brucan este profesor, a fost şi diplomat. Îl întreb: dacă tot polemizează cu cineva, o politeţe elementară nu cere să-i spună şi numele, mai ales că este vorba de o colegă de breaslă şi cu atît mai mult, cu cît este o doamnă? Cît priveşte chestiunea „experienţei" dinainte de anii '90, discreţia, dacă nu bunul-simţ, ar trebui să-i dicteze cel puţin tăcere.

Şi pentru că tot veni vorba de asemenea experienţe anterevoluţionare, care ar îndreptăţi niscaiva evoluţii pe scena politică, parcă am mai auzit recent pe cineva care pleda pentru meritele „diplomaţilor de carieră" – evident carieră în epoca comunistă. Nu se poate să nu ştiţi, d-le Silviu Brucan, cum se prezentau aceştia. Aţi uitat că stăteau ferecaţi în ambasade, interzicînd subordonaţilor orice contact cu cetăţenii ţării în care se aflau? Aţi uitat că ei înşişi nu deschideau gura în public decît ca să repete întocmai ce li se ordona de la Bucureşti sau ce era în presa de partid? Iar cînd erau întrebaţi dacă nu cumva au vreo părere proprie, răspundeau jenaţi şi pe şoptite: *„Da, am şi eu o părere proprie... dar* (se grăbeau să adauge, uitîndu-se împrejur) *nu sînt de acord cu ea"*!

În ce priveşte categorisirea de către d-l Silviu Brucan a guvernanţilor noştri în unii care privesc înainte şi alţii care privesc înapoi, îl întreb: cine se uită înainte? Cei care vor să îngrădească în continuare dreptul de proprietate sau cei care vor să-l aplice şi să-l restabilească **in integrum**? *„N-ar fi echitabil* – spun cei dintîi – *ca unii să aibă mai mult şi alţii mai puţin pămînt sau case"*. Într-adevăr, „n-ar fi echitabil", dar numai pe baza „eticii şi echităţii socialiste", cu care ne-a împuiat capul Ceauşescu şi în virtutea cărora au fost jefuiţi milioanele de români.

Ceilalţi cer *„restitutio in integrum"*. De ce? Pentru că proprietatea este temelia orînduirii capitaliste. După 1990, majoritatea românilor, traumatizaţi de socialism, au cerut să se revină la această orînduire, la lumea occidentală, la instituţiile ei fundamentale, la principalele ei organizaţii. Nimeni nu ne-a cerut acest lucru; noi vrem să fim primiţi în cadrul lumii euro-atlantice. Iar această lume nu ne acceptă şi nu este dispusă să ne ajute, decît dacă respectăm principiile ei fundamentale, la temelia cărora se află dreptul sacru al proprietăţii. Şi în ultimul timp, ea ne cere acest lucru în mod expres şi tot mai insistent. Vrem să mergem spre ea înainte sau vrem să-i întoarcem spatele? Să tot bolmojim dreptul de proprietate, îngrădindu-l prin tot felul de legi şi regulamente, ca nimeni să nu mai înţeleagă nimic?

Prin urmare, d-le Silviu Brucan, cine priveşte înainte spre secolul XXI şi cine priveşte înapoi?

La fel şi cu problema NATO. Noi vrem să intrăm cît mai repede în această organizaţie, nu pentru că ne ameninţă cineva acum, nu pentru că sînt concentrate la graniţă trupe inamice, ci pentru că acesta reprezintă încă un pas înainte spre lumea occidentală, în afară de cel al recunoaşterii dreptului sacru la proprietate. Cît priveşte lumea occidentală, la rîndul ei, respectarea fără rezerve de către România a dreptului de proprietate şi intrarea ei în sistemul de securitate occidental înseamnă că ajutoarele acordate, investiţiile în ţara noastră pot avea o bază sigură.

Iată, d-le Silviu Brucan, care este miza pentru noi, iată că este *„at stake"*, cum spun englezii. Şi nu ne putem juca cu principiile, dacă vrem să fim crezuţi şi sprijiniţi.

A căzut cortina de fier?!
De la zidul Berlinului la noile ziduri
Reuniunea internaţională – GULLIVER – 10 ani de existenţă
6–11 iunie 1997 – Bucureşti-Sibiu

Este o reuniune informală a unor intelectuali proeminenţi din lumea artistică şi academică europeană, organizată de FUNDAŢIA FELIX MERITIS din Amsterdam şi FUNNDAŢIA CULTURALĂ ROMÂNĂ.

Se sărbătoresc în 1997 zece ani de cînd GULLIVER (grup informal de lucru, fără frontiere) a fost creat în 1987 la Amsterdam. Întîlnirea din România este totodată şi o bună ocazie pentru a analiza ce au însemnat ultimii zece ani pentru Europa. Aproximativ 60 de personalităţi din peste 30 de ţări vor fi invitate să discute, în sesiuni de lucru închise sau cu public, pe următoarele teme: O RETROSPECTIVĂ ASUPRA COMUNISMULUI, EXILUL INTERIOR, VIITORUL IMAGINAŢIEI.

În cadrul Reuniunii GULLIVER vor avea loc DOUĂ DEZBATERI CU PUBLIC:

- duminică 8 iunie 1997, ora 20.30, la Sibiu (Aula Magna a Universităţii „Lucian Blaga")
- marţi 10 iunie, ora 20.30, la Bucureşti (sala „Amfiteatru" a Teatrului Naţional Bucureşti)

CONFERINŢA DE PRESĂ finală se va desfăşura miercuri 11 iunie 1997, ora 10.00, la sediul Fundaţiei Culturale Române (Aleea Alexandru nr. 38).

DAN PETRESCU

Cazul Culianu la *Cuvîntul*

În numărul pe aprilie al „revistei de cultură" *Cuvîntul*, p. 16, sprințarul Ion Crețu revine cu un comentariu (mai comisese unul, convențional, în *Luceafărul*, din 16 aprilie a.c.) la cartea lui Ted Anton *Eros, Magic, and the Murder of Professor Culianu*, în care își strecoară și propria ipoteză cu privire la acest caz încă nerezolvat; cum demonstrația sa mi se pare cel puțin bizară, simt nevoia s-o demontez, aici, și nu cerînd amintitei reviste dreptul la replică, din două motive: întîi, pentru că nu e deloc sigur că mi-ar acorda acest drept, de vreme ce mi l-a mai refuzat o dată, în alt subiect; apoi, fiindcă editorialul semnat de Ioan Buduca indică o umoare nefavorabilă a revistei față de „disidența noastră anticeaușistă" (care disidență se scrie cu *s*, nu cu *z*, dragă domnule Buduka – mi-am permis corijarea tacită în citatul de mai sus), ceea ce mă face și pe mine să n-am nici un chef să apar printre cripto-ceaușiști.

Acestea fiind zise, să vedem acum la ce idee a intrat Ion Crețu: *„Moartea lui Culianu ține, după părerea noastră, de o eroare comisă de acesta în războiul surd dus de fosta Securitate împotriva elementelor de extremă dreaptă din Statele Unite"*, scrie el. În această frază, s-ar putea ca dreptatea să fie cu totul de partea lui Crețu, cu un singur amendament: războiul pomenit de el era atît de „surd", că nici nu semăna cu un război – și nu cred că mai e cazul să intonez aici întru convingere refrenul cu *„legionare, nu fi trist..."*, e de-ajuns să-l amintesc pe Iosif Constantin Drăgan, adus în discuție chiar de către Crețu, ca element al mediului „imigrației gardiste", dar, cum știm, amic al răposatului nostru președinte (și, oricum, fără nici o legătură cu I.P. Culianu, care ar fi *„pătruns mediul imigrației gardiste pînă în străfundurile ei, începînd cu Iosif Constantin Drăgan și terminînd cu Eliade"*, cum susține Ion Crețu!).

Această „pătrundere" a lui Culianu se datorează în întregime altei ipoteze crețe: anume că, în presupusul război, el se afla de partea Securității, care l-ar fi recrutat încă de cînd mai era în țară. Îmi sună cunoscut cîntecelul ăsta: pe vremuri, tehnica de compromitere uzată de Securitate avea unele constante – astfel, se lansa despre subiectul vizat zvonul că este homosexual, evreu și, în cele din urmă, chiar securist (în alte variante, se implica și KGB-ul și/sau Mossadul). Or, trebuie să remarc că toate aceste variante au circulat și în jurul lui Culianu – cu excepția, pînă acum, a apartenenței sale la Securitate; logic, așadar, trebuia să apară și asta.

De altminteri, de cîte ori a fost reactualizat cazul Culianu, totdeauna s-a făcut simțită și diversiunea pe plaiurile noastre (ultima oară, prin '95–'96, prin niște note în *Academia Cațavencu*, menite a asigura opinia publică de „incompetența crasă" a SRI-ului în acest caz), ceea ce mie personal nu face decît să-mi fortifice convingerea că moartea lui Culianu nu poate fi în nici un fel separată de România.

Cu ce probează însă Ion Crețu ipoteza recrutării lui Culianu de către Securitate? În ordine, cu: 1) climatul politic din România de la începutul anilor '70, cînd, zice el, *„nu puteai sta deoparte în miezul unui ev atît de aprins"* – generalizare abuzivă, firește, cît timp ea nu-l privește pe însuși Ion Crețu, fiindcă, din fericire, au mai existat și români care n-au sucombat la farmecul lui Ceaușescu, nici măcar la „scena balconului" din august 1968; 2) calitățile lui Culianu, care l-ar fi *„recomandat ca pe un posibil agent extern"* – mărturisesc că, pentru mine, calitățile în cauză l-ar fi recomandat ca exact contrariul, dat fiind că, pînă astăzi, n-am întîlnit nici un fel de „agent", extern sau intern (și, slavă Domnului, n-am dus lipsă de asemenea întîlniri), care să fi avut nu calități comparabile cu ale lui Culianu, ci măcar calități omenești comune, pur și simplu; mai limpede spus, pe oricine am cunoscut care era ori s-a dovedit a fi în slujba Securității, l-am putut lesne clasa ca lichea și prost, adică, oricum, ca avînd deficiențe de caracter și inteligență (în treacăt fie zis, ideea că suprema inteligență se potrivește cu serviciile noastre secrete e de extracție Coruț, iar Culianu a amendat-o ca atare în publicistica sa politică); 3) aderarea lui Culianu la defunctul PCR, unde, zice Crețu, *„nu erau acceptați oameni oarecare"* – într-adevăr, erau acceptați *„cei mai conștienți constructori ai comunismului"*, care au construit de era să nu ne mai putem ține pe picioare! Se știe însă că, în urma „scenei balconului" din '68, multă lume s-a păcălit și a intrat în PCR, în ideea de a-l schimba „din interior", iar profesorul Poghirc era unul dintre aceia care ventilau această idee printre cei mai buni studenți de la filologie din epocă; după mine, el ar putea să fi fost și artizanul intrării lui Culianu în PCR; în plus, pe vremea aceea carnetul de partid oferea cu adevărat imunitate – Ceaușescu avea să retragă acest privilegiu nu peste mult timp; 4) obținerea de către Culianu a unei burse în străinătate – e adevărat că asemenea burse nu se acordau *„pe criterii strict și exclusiv profesionale"*, dar se mai acordau totuși și așa, iar prin anii '68 exista chiar o anumită paritate: pleca un fiu de șțab, doar fiindcă era fiul tatălui său, plus un element cu adevărat meritoriu (uneori cel de-al doilea special ales ca să aibă „aibă grijă" de primul, mai exact: să-l ajute să-și facă lecțiile); în afară de asta, Ted Anton reproduce în cartea sa afirmația Ancăi Giurescu, cum că în 1972 Culianu a avut noroc să plece, fiindcă în acel an au plecat mai mulți tineri merituoși cu burse decît de obicei; 5) obținerea vizei de către rude spre a-l vizita pe Culianu, odată acesta instalat în străinătate și condamnat în România din această pricină – vize pentru, respectiv, mama, șora sa, și subsemnatul, în calitate de cumnat: aceste vize s-au obținut abia după ce Culianu devenise un savant cunoscut și în ideea ca o atitudine răuvoitoare a autorităților comuniste să nu-l împingă la o luare de poziție politică prea virulentă; de altfel, să nu uităm că România semnase tratatul de la Helsinki, care garanta, între altele, libera circulație a oamenilor; în ce mă privește, am obținut viza cu pricina în 1987, în urma a nenumărate mizerii, detaliate de Dorin Tudoran într-o emisiune a postului de radio Europa Liberă, și am plecat cu „indicația" de a-mi găsi de lucru „pe-acolo", căci, pretindea securistul de serviciu, *„încă vreo doi ani"* avea să fie greu în România pentru oameni ca mine; 6) *„stingherea"* cu care m-ar fi primit Culianu în străinătate, căci, pasămite, el ar fi dorit ca eu s-o las *„mai moale cu disidența"*: la acea dată, în 1987, eu nu mă manifestasem nicicum ca „disident" (dar nici... viceversa), deci n-aveam de ce „s-o las mai moale"; informația despre „stingherea" lui Culianu, la prima și singura noastră întîlnire, provine, în cartea lui Ted Anton, de la fosta soție a lui Culianu, o persoană incalificabilă, și este contrazisă de sprijinul efectiv și masiv pe care l-am avut din partea lui Culianu de îndată ce am intrat în opoziție deschisă față de Ceaușescu și comunism în general (ca să nu mai vorbim de sprijinul lui și mai dinainte față de întreg *„grupul de la Iași"*); 7) predispoziția lui Culianu, notată de Ted Anton, de a-și sacrifica *„idealurile pentru a reuși"* – Ted Anton folosește chiar termenul de *„arivist"*, care, pentru un american, n-are un sens peiorativ (America însăși fiind prin excelență țara acelui tip uman numit *self made man*), termen sugerat însă lui Anton cu conotația peiorativă, „europeană", de Michel Meslin (o știu de la Ted Anton însuși), ceea ce este cel puțin ciudat, căci Meslin a acceptat să-i conducă lui Culianu teza de doctorat d'Etat la Sorbona cu condiția expresă ca, odată doctoratul obținut, Culianu să nu încerce să ocupe o catedră la Sorbona, la care doctoratul i-ar fi dat dreptul pe deplin (însă Meslin avea pentru o astfel de catedră mușteriii săi...); or, „arivistul" Culianu a rămas credincios promisiunii smulse de Meslin și n-a revendicat niciodată o catedră la Sorbona (de altfel, din alte pricini, nici Eliade n-a făcut o carieră universitară în Franța).

Să recapitulăm: în logica lui Ion Crețu, deși nu ducea lipsă de „ambasadori itineranți", Securitatea l-ar fi infiltrat pe Culianu pe lîngă Eliade, avînd răbdare întru aceasta ca un tînăr plecat din România la 22 de ani să-și dea în Occident trei doctorate în istoria religiilor, să învețe mai multe limbi moderne și antice (copta, de pildă), să traverseze o tentativă de sinucidere, să surmonteze o căsnicie pripită, să ajungă să publice mai multe cărți la cele mai prestigioase edituri europene – ca, apoi, ce să-l determine pe Eliade să facă? Să revină în România? N-au revenit nici el, nici Culianu; să fie mai clement față de regimul lui Ceaușescu? Eliade n-a excelat oricum în atitudini politice după ce s-a refugiat în Occident, iar dacă este adevărat că el a fost autorul ocult al teoriei protocronismului, după cum susține Norman Manea, cu siguranță că nu Culianu i-a șoptit-o. Și-atunci? Care ar fi fost „misiunea" lui Culianu? Și ce mai rămîne, după toate acestea, din așa-zisa demonstrație a lui Ion Crețu? Absolut nimic, dacă n-ar fi, dincolo de tentativa de a murdări memoria unui om de excepție, o insinuare echivalentă cu jubilația tombaterelor de la *România Mare* la moartea lui Culianu: anume că această moarte ar fi și justificată, de vreme ce ea ar ține *„de o eroare comisă de acesta"*. N-am a opune acestei insinuări decît o frază citată de Umberto Eco în recenzia sa la cartea lui Ted Anton – *„au ucis pentru motive născocite"* –, plus asigurarea că, de aici înainte, lista mea personală de suspecți în moartea lui Culianu se mai lungește cu un nume: Ion Crețu.

INSTITUTUL EUROPEAN

lansează la
TÎRGUL DE CARTE BUCUREȘTI
(Sala Rondă, et. al 4-lea, Teatrul Național), standul 4R.12

- ***O istorie a mijloacelor de comunicare*** **(Jean-Nöel Jeanneney)**;
  5 iunie, ora 17:00
  Participă: Bogdan Ghiu
- ***Drepturile reale*** **(Corneliu Bîrsan, Maria Gaiță, Mona Maria Pivniceru)**;
  6 iunie, ora 13:00
  Participă: Flaviu Baias și Gheorghe Beleiu
- ***Mituri și mitologii politice*** **(Raoul Girardet)**;
  6 iunie, ora 17:00
  Participă: Gabriela Adameșteanu, Gabriel Andreescu și Vintilă Mihăilescu

Iași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel-fax: 032-230197• tel 032-233800
e.mail: rtvnova@mailcccis.ro • http: 1/www.nordest.ro/home.htm

INSTITUTUL EUROPEAN

lansează la
TÎRGUL DE CARTE BUCUREȘTI
(Sala Rondă, et. al 4-lea, Teatrul Național), standul 4R.12

- ***Mitologii*** **(Roland Barthes)**;
  7 iunie, ora 10:30
  Participă: Mircea Martin
- ***Sentimentul românesc al urii de sine***, ediția a II-a **(Luca Pițu)**;
  7 iunie, ora 17:00
  Participă: Alex Ștefănescu, Bedros Horasangian și Dan Silviu Boerescu
- ***Contemplatorul solitar. Introducere în opera lui Vasile Lovinescu*** **(Dan Stanca)**;
  8 iunie, ora 13:00
  Participă: Vasile Andru și Dan C. Mihăilescu

Iași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel-fax: 032-230197• tel 032-233800
e.mail: rtvnova@mailcccis.ro • http: 1/www.nordest.ro/home.htm

CEZAR BALTAG

Fragment pe o gresie neagră (Ghetsimanni)

Ah, soarele absent
la miezul nopții și buzele ce se deschid
să spună: Dacă voiești, îndepărtează de la mine
acest pahar...
...și tunetul îndepărtat și pactul
de bunăvoie încheiat cu soarta...
Un simplu du-te vino
între ochiul
soarelui și bătaia de aripi
a păsării oarbe
ce-și caută cu un fîlfîit tot mai tragic
în sîngele meu
loc de odihnă
...și Cel Neprihănit care privește
în ochii tăi și spune, „Tată
a venit ora, eu
nu mai sunt în lume
dar ei sunt și eu le-am dat numele tău
și plec din lume, iar lumea am
învins-o
și pentru ei mă rog, nu pentru lume
Și-i seară. Și acum vin la Tine."

Un poet al fervorilor abstracte

Rigoarea pentru Cezar Baltag este, cum singur o spune încă de timpuriu, o *„virtute vitală"*. Afirmația trebuie înțeleasă în cel puțin două sensuri, ambele încărcate de valori reflexive: rigoarea reprezintă pentru poezia sa o condiție indispensabilă și (chiar) o formă de vitalitate. Mai mult, am putea spune că, în concepția lui, rigoarea este o dimensiune a vitalității înseși, a vieții în genere. (...)

Demnitatea expresiei înseamnă pentru el concentrarea meditativă și expresivă. De la bun început, poezia lui se distinge printr-o *consistență*, pe care putem s-o înțelegem în accepția *poescă* a termenului. Fără să-și facă iluzii cu privire la spontaneitatea creației, el vizează mereu un echilibru între *„substanța care arde"* și *„forma care eternizează această ardere"*. (...)

Într-o epocă literară în care se vorbește despre *„dezmembrarea lui Orfeu"*, cînd încrederea în puterile cuvîntului pare definitiv pierdută, Cezar Baltag se fixează în această poziție relativ singulară, care nu trebuie considerată nici o probă de desuetudine, nici una de îndrăzneală, ci, pur și simplu, un exemplu de *fidelitate* față de sine, față de propria-i conștiință de creator.

Cu deosebire ultimele sale volume ne pun în fața unei evidențe – pe care numai o conduită personală modestă și decentă, retrasă în umbra studiului și în levitații de interior, departe de larma vieții literare și boeme, o poate încă acoperi pentru unii – aceea că sîntem contemporanii unui mare poet.

MIRCEA MARTIN

Din „Studiu introductiv" la volumul ***Ochii tăcerii****, Editura Minerva, București, 1996.*

Căutarea identității spirituale

Cezar Baltag s-a stins din viață la 27 mai, după o suferință lungă și grea; a suportat-o cu demnitate și cu o înțelepciune creștinească, cuvînt pe care îl folosesc cu sfială, dar care exprimă cel mai bine, cred, tipul de credință proprie poetului, fiu de preot, intim legat de o tradiție care simbolizează, în același timp, legătura cu lumea Basarabiei natale. Credința sa nu era însă doar rezultatul înscrierii într-o tradiție, oricît de mult ar fi însemnat aceasta în definirea unei personalități; ea este și rezultatul unui proces de dezbatere și de maturizare (și de suferință, bineînțeles) pe care poezia sa îl exprimă cel mai bine și mai plenar. Ea este un act, intim și public totodată, de autoscopie, de căutare a propriei identități în eul său profund, și regăsirea lui în acest spațiu religios nu este întîmplătoare, cum nimic nu este întîmplător în poezia sa, profund reflexivă și coerentă cu sine. Totul semnifică, totul are un sens în această poezie, în care căutarea are un rol atît de important și o formulă atît de dramatică, și aceasta îl aduce pe poet, traversînd experiențele întotdeauna dureroase ale existenței (și ale sale au fost cu asupra de măsură), ca și experiențele plenare ale cugetului, să înțeleagă strînsa înrudire a celor două forme de manifestare, cum spune el însuși într-un text plasat la sfîrșitul ultimei sale culegeri antologice, fără îndoială cel mai pertinent comentariu făcut vreodată asupra propriei poezii: *„Experiența poeziei, ca «semnificație», este în opoziție cu conceptualul, și totuși, în opoziție și cu senzorialul. Altfel spus, experiența sa este oarecum similară experienței religioase"*.

Căutarea identității spirituale și în același timp căutarea armoniei morale ar putea fi definite ca axe ale poeziei lui Cezar Baltag, dacă poezia sa ar putea fi așa de ușor definită; în orice caz, acestea mi se par axele unei existențe a cărei traiectorie luminoasă s-a curmat la nici cincizeci și opt de ani. Deși știu ce distanță punea el între sacralitatea literaturii, și a poeziei îndeosebi, și caracterul profan al simplei existențe, nu pot să nu văd o strînsă apropiere între poezia și existența lui, pentru care nu cunosc pe altcineva care să fi trăit atît de aproape de idealul pe care îl urmărea, care să fi existat atît de mult și de firesc în lumea neîntinată a gîndului și a poeziei, legate amîndouă prin caracterul lor ordonator și revelator în același timp, fețe ale unui unic proces.

Sigur că poezia lui Cezar Baltag trăiește de mult în apropierea marelui mister al morții, că l-a traversat întîi în dispariția fratelui, apoi a soției, și că cele mai vibrante versuri ale sale sînt cele scrise acolo unde *„Linia vieții între cer/ și pămînt/ se subțiază/ se șterge"*; pentru noi însă, această prea repede suprapunere a poeziei peste textul fără erată al morții ne lasă să vedem ce loc uriaș ocupa poetul în sufletul lumii acesteia, prin care părea să treacă abia observat. Cu cît va trece timpul, cu atît acest loc gol va deveni mai gol: nu numai în poezie, nu numai în sufletele noastre, ci și în imaginea morală a lumii noastre. Ne va lipsi prietenul; ne rămîne poetul.

MIRCEA ANGHELESCU

Cezar Baltag:

„Există epoci în care istoria își astupă și ochii, și urechile, ca și cum nu ar vrea să mai știe de nimic. Niciodată n-am să înțeleg de ce o țară ca România, angajată fără voia ei într-un război pe care nu l-a dorit, pe care nu l-ar fi putut evita și mai ales pe care, oricare i-ar fi fost deznodămîntul, nu l-ar fi putut cîștiga, – iar, mai apoi, tîrîtă într-o „victorie" care a consemnat cea mai pustiitoare invazie a timpurilor moderne, cea comunistă, extinsă în peste o jumătate din Europa timp de aproape o jumătate de secol –, a devenit, după sfîrșitul războiului, purtătoare de stigmat. Fii ai unor părinți învinși și ai unei țări sfîrtecate, prădate, umilite, noi ne-am trezit pe lume aproape din naștere culpabilizați sau, mai precis, victime purtătoare de stigmat. Acestui stigmat (fie el social, istoric, ideologic, geografic sau toate laolaltă), generația noastră a fost nevoită să-i suporte apăsarea în destin. Tinerii de azi nu știu ce înseamnă să te naști sub povara zodiei unor „păcate" originare, „de neiertat": fiu de arhitect, de avocat, fiu de preot sau chiar de țăran adevărat ori provenind dintr-o provincie românească martirizată ori răpită.

Întotdeauna am resimțit un anume inconfort ori de cîte ori a trebuit să mă refer la demersul poetic propriu. Vine, însă, o vreme cînd un astfel de moment trebuie asumat. Cele ce urmează sînt rezultatul depășirii unui astfel de prag de inconfort.

După părerea mea, spiritul uman se află astăzi mai mult decît oricînd în fața unei dileme esențiale: aceea a prezenței sau a absenței sensului în lume, precum și aceea a posibilității sau imposibilității omului de a accede la o lume a sensului. În lumea artei și a spiritului, în general, își face loc tot mai mult ideea că nu mai există o realitate care să poată verifica ipotezele noastre de cunoaștere, realitatea nemaifiind altceva decît un conglomerat de proiecții și ficțiuni ale spiritului, cărora nu le mai corespunde nimic. Pentru aceia dintre noi, însă, care am ieșit de curînd dintr-o lume falsă, în întregime simulată, o lume a utopiei totalitare și a purei mistificări, și în care, în mod paradoxal, tocmai cultura, poezia, arta în general au putut oferi singurul coeficient și criteriu de realitate, un asemenea gînd al relativizării sau chiar al dispariției sensului este aproape de nesuportat."

Din volumul ***Ochii tăcerii****, Editura Minerva, București, 1996.*

În acest volum de eseuri apărut în 1996 la Editura Eminescu, capitolul al treilea, intitulat „Timpul sărbătorii sau prezentul continuu", conține articole publicate de Cezar Baltag în revista *„22"* la rubrica „Istoria religiilor"

Cezar Baltag a fost, este şi va fi unul dintre poeţii care ne-au marcat; un poet născut, un poet adevărat, un poet care nu şi-a încropit înţelesul celor scrise la întîmplare, ci a dibuit, a aşteptat şi s-a zbătut să prindă acest înţeles care ne-a venit în întîmpinare şi care, în textele lui, după propria lui vorbă, a survenit, nu a fost ales. Un poet mare şi un om al datoriei. Ceea ce el a dat a fost şi strădania persoanei lui, pentru ca una din florile culturii noastre să poată, printre greutăţi, să-şi facă drum. E vorba de revista *Viaţa Românească*, în fruntea căreia a stat în ultimii 7 ani, revistă pe care o servise şi înainte cu întregul lui talent şi cu întreaga lui putere de muncă, pe care ne-o lasă nouă moştenire. În numele colegiului redacţional al *Vieţii Româneşti*, cu durerea în suflet, ne despărţim de cel care a condus destinele acestei reviste şi sper să avem puterea să ducem mai departe lucrul pe care el l-a îndeplinit cu desăvîrşire pînă în clipa în care s-a despărţit de noi. Dumnezeu să-l ierte!

MIHAI ŞORA

Generaţia care intră în literatură în 1958: Cezar Baltag, Matei Călinescu, Mircea Ivănescu, Nichita Stănescu, Modest Moraru şi Petre Stoica

Un punct de sprijin

Încerc, fără să reuşesc, să înţeleg şi să accept evidenţa: generaţia căreia îi aparţin începe să se mute Dincolo, într-o altă lume care, din cînd în cînd, se numeşte istorie literară. Şi chiar dacă, pentru fiecare dintre cei plecaţi, termenul plecării este nefiresc de timpuriu, frecvenţa revenirii lui începe să lunece inexorabil dinspre accident spre normalitate. Trecînd lîngă Labiş, lîngă Nichita, lîngă Hagiu, lîngă Pituţ, lîngă Robescu, lîngă Turcea, lîngă Mazilescu, lîngă Sorescu, lîngă Tomozei, Cezar Baltag dă o îngrozitoare putere de lege întîmplărilor care apăreau, luate separat, numai tragice excepţii:

„Intrat în miracolul renunţării/Trebuie să plec mai departe/în adîncul tăcerii/cu trup cu tot./Încerc să ies din propriu-mi trup şi nu reuşesc".

Versurile lui Cezar mi se roteau în minte, iar şi iar, în timp ce-i priveam, aşezat între flori în Biserica Amzei, trupul împuţinat în care el, poetul, nu mai era. Şi nu puteam să nu-mi spun că, deci, reuşise. *„Intrat în miracolul renunţării"*, marele nostru coleg mersese pînă la capăt, pînă la acel capăt luminos care se zărea prin tunelul fiecărui gest pe care-l făcuse, fiecărui vers pe care îl scrisese.

De Cezar Baltag m-a legat din adolescenţă şi pînă acum o, niciodată tăgăduită şi niciodată exprimată, prietenie. Faptul că **era** şi faptul că era aşa cum era reprezenta pentru mine un punct de sprijin. Un punct de sprijin care s-a mutat acum Dincolo.

ANA BLANDIANA

Cezar Baltag, alături de prietenul său de o viaţă, Matei Călinescu

„O acvilă oarbă mă apucă în gheare"

Cuvintele sînt prea sărace pentru a descrie marele şi generosul suflet al omului Cezar Baltag, fiu al preotului Porfirie şi al preotesei Margareta, dar-totodată şi al Basarabiei noastre, răpite la un an de la naşterea poetului, naştere petrecută în străvechiul ţinut al Hotinului.

Studios şi onest, retras şi afectuos, delicat, discret şi loial, Cezar Baltag a fost prietenul nezgomotos al unora, sfătuitorul altora, poetul nedezmiţit al tuturor celor pătrunşi de valorile civilităţii şi ale bunului-simţ, prezenţă dreaptă şi echilibrată în existenţa revistelor pe care le-a sprijinit şi le-a condus uneori, prezenţă remarcabilă, prezenţă model şi însufleţitoare în viaţa presei scriitoriceşti, cu ale cărei suferinţe, probleme şi rezolvări s-a identificat adeseori.

Cuvintele sînt prea sărace pentru a descrie dimensiunile de rafinament şi intelectualitate, de profunzime şi căutare, ale liricii semnate de el, lirică ce va constitui cu siguranţă un capitol distinct şi memorabil din istoria poeziei româneşti contemporane. Auster şi ludic, mistic şi experimental, grav şi melodios, Cezar Baltag rămîne, înainte de toate, poetul limitelor lumii, poetul zborurilor cosmice şi al ritmurilor sacre. Poezia a fost pentru el un miracol, *„un instrument"*, cum o afirmă el însuşi. Acum sîntem, şi vom fi de acum înainte fără îndoială, mai conştienţi de fondurile durerii şi de sfîşierea autentică din poemele lui Cezar Baltag, aflată de atîtea ori în vecinătatea sau chiar în intimitatea morţii. Cum se întîmplă în volumul ***Unicorn în Oglindă***, din 1975, dedicat fratelui dispărut, Nicolae Baltag, cum se întîmplă în volumul din 1988, ***Euridice şi umbra***, apărut la un an după moartea soţiei, regretata poetă Ioana Bantaş, cum se întîmplă în volumul din 1995, ***Chemarea Numelui***, din care citez: *„Te strig cu toate numele/din lume/şi o tăcere pedepsitoare/mi le întoarce înapoi/lipite de chip/O acvilă oarbă mă apucă/în gheare/duce sîngele meu la marginea abisului/şi dispare/înainte de zori cu o oră/înainte de timp cu o moarte"*. Această aprigă acvilă devoratoare este cea care l-a răpit în cele din urmă pe marele nostru poet şi prieten. *„Mi-e dor să fiu un şarpe-n iarbă/ori pietre ori pămîntul gol/din valuri de lumină oarbă/descoloăcindu-mă domol/Amar mi-i sîngele de-o vreme/în floare malignă şi suavă/Căci zei de-un capăt cu vecia/mi-au tors tăcerea în destin/să îmi tîrăsc melancolia/în praf la umbra unui spin/Acolo în amiez de vară/adorm şi mă trezesc visînd/că sînt acvila ce coboară/ca să mă ia de pe pămînt"*.

Acvila, nu altcineva l-a luat de pe pămînt pe Cezar Baltag şi l-a aşezat înaintea lui Dumnezeu, dar nu l-a răpit din sufletele şi gîndurile noastre, din memoria şi recunoştinţa noastră, nu l-a răpit din eternitatea culturii româneşti.

DAN CRISTEA

Scurtă cronologie: viaţa şi opera

Cezar Baltag s-a născut la 26 iulie 1939, în satul Mălineşti, judeţul Hotin, Basarabia. Tatăl, Porfirie Baltag, licenţiat al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi şi apoi Bucureşti, a fost preot în Mălineşti. Familia Baltag se refugiază în România după ocuparea de către ruşi a Basarabiei. Porfirie Baltag va fi preot în Mereni (jud. Olt) şi apoi în comuna Grădiştea (Ilfov).

Urmează cursurile liceului „Nicolae Bălcescu" din Piteşti şi apoi Facultatea de Filologie din cadrul Universităţii Bucureşti, absolvită în 1960.

Corector la *Gazeta Literară* (din 1963), apoi redactor, alături de Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Nicolae Velea, Gabriel Dimisianu, Lucian Raicu, Nicolae Breban, S. Damian.

Debutează ca poet în 1960, cu volumul ***Comuna de aur***, prefaţat de Paul Georgescu, în colecţia „Luceafărul" a Editurii pentru Literatură, care va lansa generaţia '60 şi o parte din generaţia '70.

Se căsătoreşte (în 1958) cu poeta Ioana Bantaş. Împreună vor avea doi fii, Alexandru (născut în 1967) şi Adrian (născut în 1968).

Redactor-şef adjunct (din 1968) la revista *Luceafărul*, condusă de Ştefan Bănulescu.

În cadrul „International Writing Program", din Iowa City, SUA (bursă oferită în anii '70–'80 şi altor scriitori români, între care Al. Ivasiuc, Ştefan Bănulescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, George Bălăiţă, Ştefan Agopian, iar după 1989 Gabrielei Adameşteanu, Danielei Crăsnaru, lui Mircea Cărtărescu), stă în Statele Unite, împreună cu familia, între 1972–1973. Întîlnirea cu Mircea Eliade (în 1973) este un moment important în existenţa intelectuală a lui Cezar Baltag. La întoarcerea în ţară, în 1976, începe traducerea celor trei volume din ***Istoria credinţelor şi ideilor religioase***, care vor apărea, pînă în 1988, la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, cu mari întîrzieri între volume.

Părăseşte redacţia *Luceafărul* în 1974 şi se transferă ca redactor la *Viaţa Românească*, unde, din 1990, ocupă funcţia de redactor-şef.

În 1975 îşi pierde fratele (criticul Nicolae Baltag, născut în 1940), iar în 1987, soţia (Ioana Bantaş, născută în 1937).

I-au apărut următoarele cărţi de poezie, în ordine cronologică: ***Comuna de aur***, Bucureşti, 1960; ***Vis planetar***, Bucureşti, 1964; ***Răsfrîngeri***, Bucureşti, 1966; ***Monada***, Bucureşti, 1968; ***Odihnă în Ţipăt***, Bucureşti, 1969; ***Şah Orb***, Bucureşti, 1971; ***Madona din dud***, Bucureşti, 1973; ***Unicorn în Oglindă***, Bucureşti, 1975; ***Unicorn in the Looking Glass***, traducere de Stavros Deligiorgis, Iowa City, 1979; ***Poeme***, Bucureşti, 1981; ***Egyszarvú a tükörben***, traducere de Király László, Bucureşti, 1984; ***Dialog la mal***, Bucureşti, 1985; ***Euridice şi umbra***, Bucureşti, 1988; ***Chemarea Numelui***, Bucureşti, 1995.

Eseuri: ***Eseuri***, Galaţi, 1992; ***Paradoxul semnelor***, Bucureşti, 1996.

Traduceri: Mircea Eliade, ***Istoria credinţelor şi ideilor religioase, I–III***, Bucureşti, 1981–1988; ediţia a II-a, Bucureşti, 1991; Eliade/Culianu, ***Dicţionar al religiilor***, Bucureşti, 1993; ediţia a II-a, 1996; Mircea Eliade, ***Nostalgia originilor***, Bucureşti, 1994.

A primit de patru ori premiul Uniunii Scriitorilor (1966, 1973, 1985, 1995), Premiul Academiei Române (1981), Premiul Naţional „Mihai Eminescu", decernat în 1993 la Botoşani pentru întreaga operă poetică.

ANA MARIA BOTA

NATO cu cărţile pe masă

JAVIER SOLANA, secretarul general NATO

Trei sau cinci?

Cu patruzeci de zile înaintea reuniunii de la Madrid, NATO a pus cărţile pe masă într-o mănăstire barocă din staţiunea portugheză Sintra. Pentru prima dată, miniştrii de externe ai celor şaisprezece ţări din Alianţă au discutat despre componenţa primul val de extindere NATO, care va fi anunţată la 8 iulie. Partida se anunţă strînsă şi rezultatul ei nu va fi decis probabil decît după o altă reuniune, de această dată a ambasadorilor NATO la Bruxelles, programată pentru 16 iunie. Pînă atunci, secretarul general al Alianţei, Javier Solana, va încerca să creeze un consens între aliaţi, care au de ales între două numere: trei sau cinci.

La Sintra, în timpul unui prînz desfăşurat joia trecută în spatele uşilor închise, d-l Javier Solana a prezentat rezultatele dialogurilor purtate în ultimele luni cu ţările candidate, precum şi unele implicaţii militare şi financiare ale lărgirii. Miniştrii de externe şi-au expus apoi fiecare părerea despre condiţiile de aderare şi ţările candidate cu cele mai mari şanse pentru primul val. Se pare că ministrul de Externe german, Klaus Kinkel, a cerut la un moment dat un vot prin ridicare de mînă. Potrivit unor surse diplomatice de la NATO, rezultatul a fost o împărţire destul de clară a Alianţei între flancul de sud şi cel de nord. În sine, nimic surprinzător, dacă scorul n-ar fi fost favorabil sudului. Nouă mîini s-au ridicat pentru un prim val de cinci ţări, deci inclusiv România şi Slovenia. Erau reprezentanţii Franţei, Italiei, Spaniei, Greciei, Turciei, Portugaliei, precum şi ai Canadei, Belgiei şi Luxemburgului. Cinci membre NATO au declarat că nu s-au hotărît încă – e vorba de Marea Britanie, Germania, Olanda, Danemarca şi Norvegia. Se ştie însă că majoritatea acestora sînt preocupate de eficienţa şi coeziunea Alianţei în cazul unui prim val mai mare, de costurile extinderii, precum şi de posibilitatea ca ţările baltice să fie lăsate singure în aşteptarea unui al doilea val. În sfîrşit, potrivit aceloraşi surse diplomatice, Statele Unite şi Islanda s-au pronunţat clar pentru primirea a doar trei ţări în primul val – Polonia, Ungaria şi Cehia.

Oscilaţii în poziţia americană

Poziţia secretarului de stat american Madeleine Albright fusese anticipată de afirmaţiile tranşante din discursul ei din aceeaşi dimineaţă: *„Candidatele la NATO trebuie să îndeplinească cele mai înalte standarde posibile înainte de a fi invitate să adere. Alianţa trebuie să admită doar acele noi democraţii care au depăşit cele mai înalte obstacole ale reformei şi au demonstrat că pot prelua toate obligaţiile ce decurg din statutul de membru. NATO nu e un program de burse. O asemenea interpretare ar dilua Alianţa, ar alarma parlamentele noastre şi ar contraveni scopului nostru de a încuraja continuarea reformelor şi o mai profundă reconciliere în ţările din Est“.*

Pentru diplomaţia americană, şase ani de guvernare Iliescu au lipsit România de ceea ce se numeşte – cu un termen din atletism – *„track record“* într-ale democraţiei, adică o evoluţie consecventă, constantă şi cu rezultate demonstrabile. Potenţialul democratic al unei ţări nu poate fi împlinit după doar şase luni, sugerează surse americane, şi *„cele mai înalte obstacole ale reformei“* n-au fost încă toate depăşite, punînd sub semnul întrebării o ratificare a includerii României de către Senat. De altfel, purtătorul de cuvînt al Departamentului de Stat, Nick Burns, asaltat de ziarişti în cursul unei vizite inopinate la centrul de presă de la Sintra, a lăudat progresele remarcabile ale reformei în România, adăugînd însă imediat că ele sînt de dată foarte recentă.

Nick Burns a declarat că poziţia americană nu e încă finală şi că, oricum, ea nu va fi făcută publică înainte de Madrid. Se pare că d-na Madeleine Albright a declarat la prînzul ministerial că îşi expune propria părere şi că decizia nu va fi luată decît de preşedintele Bill Clinton. A doua zi, la micul dejun luat împreună cu omologii săi est-europeni, d-na Madeleine Albright a încercat să liniştească spiritele, calificînd drept prea pesimistă interpretarea dată de presă poziţiei ei. Dar nimeni nu poate subestima ponderea în NATO a Statelor Unite, care ţin de fapt umbrela nucleară deasupra aliaţilor occidentali.

Iată deci un prim scenariu pentru Madrid. Un altul va depinde de continuarea vizibilă a reformelor în România, de influenţa Franţei şi de coeziunea flancului sudic privind candidatura României şi Sloveniei, cît şi de o posibilă evoluţie în poziţia celor cinci ţări „indecise“. Ministrul de Externe olandez, Hans van Mierlo, a indicat ziariştilor olandezi că a fost impresionat de argumentele în favoarea unui prim val mai larg. Diplomaţii britanici nu exclud nici ei primirea a patru ţări în primul val, dar preferinţa lor se îndreaptă către Slovenia. Poziţia Germaniei ar putea şi ea să încline către o extindere mai amplă, dar numai cu greutate. La Sintra, ministrul de Externe, Klaus Kinkel, încolţit de presă, a spus că noile membre se vor număra pe degetele unei singure mîini, dar că *„e prea devreme să facem semnul victoriei“*. Şi a ridicat trei degete.

România e în cursă cu ea însăşi

Preşedintele Emil Constantinescu se va afla în Germania la începutul lui iulie, dar secretarul general NATO speră să poată ajunge la un consens pînă la sfîrşitul lui iunie, putînd apoi contacta discret capitalele ţărilor candidate. NATO nu doreşte ca reuniunea de la Madrid să devină un fel de noapte a Oscarurilor, cu zîmbete forţate în lumina reflectoarelor pe feţele celor învinşi. Politica porţilor deschise va fi însă reafirmată cu tărie acolo, pentru a-i convinge pe est-europeni că primul val nu va fi şi ultimul. *„Extinderea nu e un fel de cometă Hale-Bopp, pe care o vezi doar o dată în viaţă“*, a declarat Madeleine Albright. De altfel, una din ideile care prinde contur la sediul Alianţei este un al doilea val declanşat din direcţia Austriei, unde, în sînul alianţei guvernamentale a început deja o dezbatere publică privind renunţarea la neutralitate şi aderarea la NATO. Nimeni nu se angajează însă în public privind data posibilă a unui al doilea val.

Evident, la Sintra, nici ministrul român de Externe şi nici cel slovean nu s-au dat bătuţi, pentru că la urma urmei nu s-a ajuns încă la finiş. Nu trebuie însă exclusă posibilitatea ca Madridul să nu fie decît o etapă dintr-o cursă mai lungă a României către structurile euro-atlantice. Opinia publică trebuie pregătită pentru această posibilitate, dincolo de concursurile cu premii, numărătorile inverse şi obsesia că soarta României se decide totdeauna undeva în afară. Alegerile din noiembrie trecut au dovedit exact contrariul şi marea victorie este că în ultimele şase luni România a devenit ceea ce nu era înainte: un concurent credibil. Pînă la urmă, premiul nu este atît intrarea în NATO, cît transformarea ţării în ceea ce se numeşte „o democraţie stabilă“. Şi aici, România nu e în cursă cu Slovenia, cu Polonia sau cu diplomaţia americană, ci cu ea însăşi.

Sintra, 30 mai 1997

Din numerele viitoare

• *Suplimente gratuite: „Legislaţie în presă“ (2), „Avort şi contracepţie“, „ În sprijinul reformei“*
• *Interviuri cu* ***Sorin Dimitriu****, preşedintele FPS,* ***Leon Volovici****, profesor la Universitatea din Ierusalim,* ***Ulm Spineanu****, ministrul Reformei*
• *Anchetă:* ***Iulian Anghel****: „Reformă la Combinatul Siderurgic din Galaţi“*
• ***Magda Cârneci****: „Teze pentru o altă mentalitate“ •* ***Irina Coroiu****: „Don Juan à la russe“, „Nascendo: DRAMAFEST“ •* ***Gabriela Adameşteanu****: „Călătorind prin Europa, cu viză, fără viză“ •* ***Dan Petrescu****: „Michnick în bulion“, „Din nou Sebastian“ •* ***Dan Radu Grigore****: „Ambiguităţi profitabile“ •* ***Gabriel Andreescu****: „În legătură cu Paul Goma“ •* ***Constantin Abăluţă****: „Imaginea compactată“ •* ***Andrei Codrescu****: „A face artă din cortina tocată“ •* ***Dan C. Mihăilescu****: „Un boţ de humă“ •* ***Radu Negruţiu****: „Homo faillibilis“ •* ***Constantin Olariu****: „Exerciţii de luciditate“ •*

ANUNŢ

În vederea realizării unui ghid al viitorului student, Editura HUMANITAS roagă rectoratele universităţilor particulare nou înfiinţate (acreditate sau în curs de acreditare) ce doresc să figureze în lucrarea respectivă să trimită materialele informative necesare pe adresa editurii: Piaţa Presei Libere nr.1, sector 1, cod 79734, Bucureşti (în atenţia doamnei Doina Jela Despoia) sau să ne contacteze la tel. 222.90.61 pentru eventualele precizări.

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**

Editori: **ANDREI CORNEA** (publicist comentator), **OANA ARMEANU** (coordonator secţie socială), **MARIAN CHIRIAC**, **IULIAN ANGHEL**
Grafician: **DAN PERJOVSCHI**
Financiar: **ALINA CORBU** (contabil-şef)
Marketing-distribuţie: **MIRCEA IONESCU** (şef secţie)
Tehnoredactor: **LUCIAN PIUCĂ**
Publicitate: **MIHAELA CUCU**
Secretar de redacţie: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **CONSTANTIN SATALLA**, **ALEXANDRU PETREA**; Procesare text, corectură: **RADU DOBÂNDĂ**, **LIDIA CRISTESCU**, **RODICA TOADER**, **MARA ŞTEFAN**; Casierie: **IULIANA FLOREA**
Fotoreporter: **CONSTANTIN VĂDUVA**

Rubrici:
Economie: ***ILIE ŞERBĂNESCU***
Politic: ***ŞERBAN ORESCU***, ***ZOE PETRE***, ***EMIL HUREZEANU***, ***N.C. MUNTEANU***, ***CRISTIAN PREDA***
Eseu: ***H.-R. PATAPIEVICI***
Cronică literară: ***DAN C. MIHĂILESCU***
Cultură: ***MAGDA CÂRNECI***
Cronică de teatru: ***IRINA COROIU***
Cronică TV, film: ***FLORIN GABREA***

Consiliul consultativ 22:
MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22“.
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Responsabil de număr: **ANDREI CORNEA**

ISSN-1220-5761